

Szarvasi Krónika

Közművelődési és helytörténeti folyóirat

23. szám * 2009

Szerkesztőbizottság

Dr. Búzás László
Dr. Kutas Ferenc
Dr. Lipcsei Imre
Dr. Marjai Gyula
Dr. Molitorisz Pál
Dr. Reszkető Péter

Szerkesztőségi munkatárs

Paraszt Attiláné

Felelős szerkesztő

Dr. Kutas Ferenc

Kiadja a Szarvasi Krónika Alapítvány Kuratóriuma.
Levélcím: 5540 Szarvas, Hárdfa u. 4. Telefon: 66/214 149

E-mail: kutasferenc@szarvasnet.hu

Honlap: <http://www.szarvasikronika.fw.hu>

Számlaszám: 5390014-13000622

Felelős kiadó: Dr. Demeter László.

Készült Szarvason, a Digitális Kalamáris Gyorsnyomdában, 300
példányban.

Engedélyszám: III/KUL/154/BÉ/19889, HU ISSN 0239-023X.

Megjelenik minden évben egy alkalommal, május hónapban.

Jelenidőben

A Krónika krónikája

Húsz éve jelent meg az első Szarvasi Krónika

2008. május 9-én nyilvános kötetbemutatóval ünnepelték a szerkesztők a Szarvasi Krónika huszadik születésnapját. Húsz esztendő óta ez a Szarvasi Krónika második kötetbemutatója, közölte dr. Kutas Ferenc a 22. szám ünnepélyes, születésnapi rendezvényének közönségével. Ennek megfelelően készültek a szerkesztők, hogy felelevenítsék, mi minden is történt ebben a húsz esztendőben.

A Krónika felelős szerkesztője, a pulpitusan helyet foglaló szerkesztőtársai nevében is köszöntötte a megjelenteket, név szerint is Babák Mihály polgármestert, dr. Demeter Lászlót, a Szarvasi Krónika Alapítvány kuratóriumának elnökét, és a kuratórium tagjait: Tusjak Lászlónét, Kiszely Mihályt és Földesi Zoltánt. Már a kezdetek kezdetén elhangzott dr. Tóth Lajos neve, aki nélkül talán nem is létezne helytörténeti és közművelődési folyóirat Szarvason. Az alapító felelős szerkesztő elévülhetetlen érdemeit hangsúlyozta az alapítást követő évben tragikus hirtelenséggel elhunyt Tóth Lajos fotója is, a szerkesztők mögötti drapérián, melynek másik oldalán az eddig megjelent Krónikák címlapjait láthatta a közönség.

A bevezető szavak után Babák Mihály polgármester köszöntötte az ünnepi Krónika-bemutató közönségét, s köszönte meg a szerkesztőknek, az alapítványnak, hogy csendben dolgozva megírják, összeállítják, megjelentetik a Szarvasi Krónikát, ápolva ezzel múltunkat, feltárrák és bemutatják értékeinket. Kifejezte kívánságát is, hogy a szerkesztők, a szerzők még

sokáig írhassanak szépet a helytörténeti folyóiratban, s ehhez tegye meg mindenki a maga területén a tőle telhető legtöbbet, éljünk a városban békében és békességekben.

A polgármester köszöntőjét követően dr. Búzás László elevenítette fel dr. Tóth Lajos életpályáját, munkásságát, a Szarvasi Krónika megalapításának időszakát. Szolt arról is, hogy a második szám megjelenése előtt nem sokkal bekövetkezett halála után felmerült a kérdés, folytassák-e a megkezdett munkát, s ha igen, kinek az irányításával. A folytatás mellett döntötték – mondta –, s megtalálták az új felelős szerkesztőt is dr. Kutas Ferenc személyében, aki azóta is ezen a poszton jegyzi a Szarvasi Krónikát.

Azok a szép napok címmel szerkeszeti vallomások következtek, mit is jelent a Szarvasi Krónika azoknak, akik készítették/készítik. Dr. Kutas Ferenc, Stafira Sándor, Vaskor Pál, dr. Búzás László, dr. Marjay Gyula, dr. Molitorisz Pál, dr. Reszkető Péter, dr. Lipcsei Imre szavai nyomán rajzolódott ki az az elkötelezettség, amivel a mindenkorai szerkesztők a helytörténeti és közművelődési folyóiratot készítették, készítik.

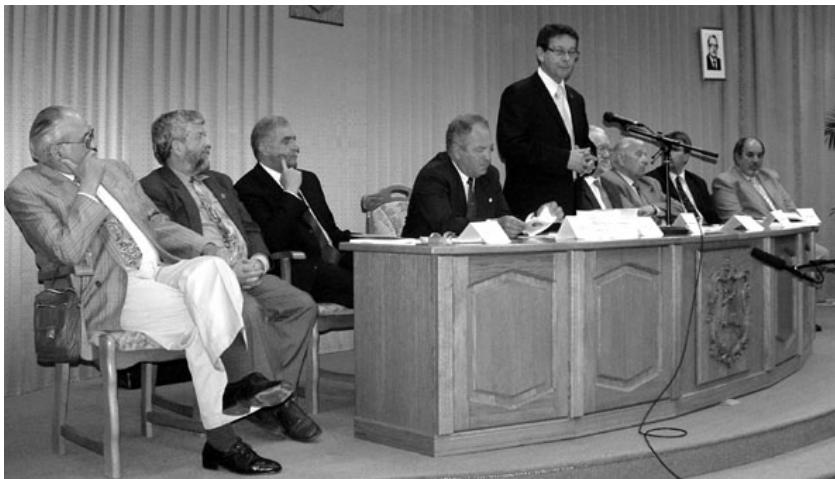
Dr. Demeter László kuratóriumi elnök azzal a kijelentéssel tisztelgett az alapítók, a már eltávozott és a mai szerkesztők előtt, hogy Szarvas bizony szegényebb lenne, ha nem lenne Krónika. Külön köszönte meg dr. Kutas Ferencnek, hogy az alapító felelős szerkesztőt követően, immár két évtizede tartja össze ezt a társaságot, vezeti a szerkesztőséget. Annak a gondolatának is hangot adott, hogy ideje lenne egy új Szarvas-monografiát is kiadni, hiszen a legutolsó ilyen mű megjelenése óta majd' ötven év telt már el, s a Krónika szerkesztőségeben szinte minden adott egy ilyen mű létrehozásához.

Miután dr. Kutas Ferenc szavai nyomán bepillanthatott a közönség a Krónika elkészültének műhelytitkaiba is, a 22. szám kedvcsinálójaként a rovatokat mutatták be a szerkesztők. A „Jelenidőben”-t dr. Búzás László, az „Iskolatörténet”-et Kohut Andrásné, a „Múltunkat idézve” címűt dr. Molitorisz Pál, „A szarvasi zsidók a 20. században” címűt dr. Lipcsei Imre, az „In memoriam”-ot dr. Marjay Gyula, a „Szemle” rovatot dr. Reszkető Péter, a „Szarvason történt”-et pedig K. Szarka Judit. Így a kötet végére érve, meghallgathattuk, amit a klasszikusok erre az évre üzennek a Szarvasi Krónika által, Kutas Virág tolmacsolta Ady Endre Nekiünk Mohács kell című versét.

Az ünnepi könyvbemutató játékkal ért véget, a hangfelvételről hallható beszélgetésrészletek szereplőinek nevét és hivatását kellett megfejteni a közönségnek. Akik helyesen válaszoltak, a Szarvasi Krónika 21–22. számát nyerték meg.

Tatai László

Az ünnep pillanatai

Tisztelet azoknak, akik immár húsz esztendeje csendesen és kitartóan írják a város történetét (Babák Mihály polgármester)

A Szarvasi Krónika Alapítvány kuratóriuma: (balról második): Dr. Demeter László, a kuratórium elnöke, Tusjak Lászlóné könyvtárigazgató, Kiszely Mihály alpolgármester, Földesi Zoltán országgyűlési képviselő. (A kép bal szélén Hartay Csaba, költő.)

A szerkesztők emlékeznek

*Dr. Tóth Lajos nélkül soha
nem lett volna Szarvasi
Krónika (Dr. Búzás László)*

*Nem gondoltam, hogy két-
három számnál többet fog
megérni (Dr. Kutas Ferenc)*

*A Krónika az egykori
Hazafias Népfront égisze
alatt született (Vaskor Pál)*

*A Szarvasi Krónika
Alapítvány az elsők között
jött létre (Stafira Sándor)*

*Az agrárkérdések
feldolgozása volt a
feladatom
(Dr. Marjai Gyula)*

*Dr. Tóth Lajos felkérése
megváltoztatta élet-
formámat
(Dr. Molitorisz Pál)*

*A 12. szám szerkesztésekor
kapcsolódtam a szerkesz-
tőség munkájába
(Dr. Reszkeiő Péter)*

*Január óta vagyok tagja
a szerkesztőségnek. Meg-
tiszteltetés számomra
(Dr. Lipcsei Imre)*

Krónikaimertető

Az emlékező mondatokat a 22. szám ismertetése követte. **Hogyan készül a Krónika?** (Dr. Kutas Ferenc) **Jelenidőben:** Dr. Búzás László, **Fejezetek a szarvasi zsidóság életéből:** Dr. Lipcsei Imre, **Múltunkat idézve:** Dr. Molitorisz Pál, **In memoriam:** Dr. Marjai Gyula, **Szemle:** Dr. Reszkető Péter.

*A szakképzés történetét
írtam, szerkesztettem
(Kohut Andrásné)*

*2007 szarvasi eseményeit
gyűjtöttem össze
(K. Szarka Judit)*

*Klasszikusok üzennek a
mának.
Erre figyelni kell!*

*Ady Endre:
Nekünk Mohács kell
(Kutas Virág)*

2012-re meg kell írni Szarvas történetét (Dr. Demeter László)

Szellemidézés

Öt hangfelvétel alapján kellett felismerni az egykori interjúalanyokat: *Ruzicskay György* festőművészét, *Melis György* operaénekest, *Varnus Xavér* orgonaművészét, *Tőkés László* püspököt és dr. *Demeter László* polgármestert.

Az eredményhirdetés: három boldog nyertes és a zsűri

*A felvételeket Babák Zoltán és Tatai László készítette
Szerkesztette Dr. Kutas Ferenc*

Kitüntetettek

Prima Primisszima Díj

A Prima Primissima Díjat 2003-ban alapították magyar vállalkozók, évente osztják ki a kiemelkedő tevékenységet felmutató nyertesek között. A Prima Primissima Alapítvány és a társadalmi tanácsadó testület a jelöltek listájáról titkos szavazással választ ki három-három Primát tiz kategóriából. Közülük egy a Prima Primisszima, kettő a Prima Díjat kapja. A díj: 50 000 euró. 2008 szarvasi kötődésű díjazottjai:

Építészet kategória

Novák István

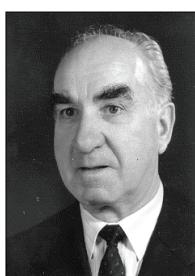

Novák István Ybl-díjas építész Budapesten született 1938-ban. Huszonnyolc éven át volt a szegedi CSOMITERV tervezője, később a vállalat főépítésze. Önálló építész irodáját 1990-ben hozta létre. Eddig közel 200 épületet tervezett. Szegeden több évig töltött be főépítészi tisztséget, jelenleg Makó és Szarvas főépítésze. Nevéhez fűződik többek közt a szegedi Belvárosban a Kárasz utca és Klauzál tér rekonstrukciója, amely munkája 2003-ban Europa Nostra-díjat nyert.

Prima Díj

Zeneművész kategória

Melis György

Szarvason, a Csipkár sori tanyákon született 1923-ban. Iskoláit Szarvason végezte. 1942-ben érettségizett a Vajda Péter Gimnáziumban, 1945-ben tanítói tanfolyamot végzett, ugyancsak Szarvason. A Zeneakadémiát 1951-ben fejezte be. 1949-től az Operaház magánénekesé. 1949. október 18-án Morales (Bizet: Carmen) szerepében mutatkozott be. A magas fokú énekkultúrájáért és példamutatóan szép és jól érthető szövegmondásáért Kazinczy-díjat kapott, s maga is díjat alapított a legszebb kiejtésű magyar énekesek számára. Kiváló dalénekes és oratórium-szólista, számos új magyar mű bemutatása fűződik a nevéhez. Énekelte Mozart, Verdi, Puccini, Csajkovszkij, Kodály, Bartók

operáinak bariton szerepeit. Főleg Don Giovanni (Mozart) szerepében arattott külföldön is sikereket. Vendégszerepelt Európa szinte minden országában, Ausztráliában, Mexikóban és az USA-ban. 18 operalemeze és két önálló lemeze jelent meg. Kitüntetései: 1954, 1959 és 1973: Liszt Ferenc-díj; 1962: Kossuth-díj; 1967: Kiváló Művész; 1986: Bartók Béla - Pásztori Ditta-díj; 1986: Szarvas Város Díszpolgára; 1988: a Magyar Népköztársaság Gyémántokkal Ékesített Csillagrendje.

Junior Prima Díj

Magánszemélyek – a Prima Primisszima Díj mintájára – 2007-ben alapították a Junior Prima Díjat, amely tíz kategóriában a fiatal tehetségeket részesíti elismerésben. A díj: 7 000 euró. Először 2008-ban adták ki. Szarvasi kötődésű díjazottai:

Magyar Színház- és Filmművészeti kategória

Hámori Gabriella színművész

Szarvason született, 18 éves koráig Szarvason élt. Gimnáziumi tanulmányait a Vajda Péter Gimnáziumban végezte. Ezekben az években elsősorban a képzőművészeti érdekelte, de foglalkozott versmondással is. Első kísérletre bejutott a Színház- és Filmművészeti Egyetemre. 2001-ben végzett Marton László osztályában. Miközben három évig tagja volt a Radnóti Színháznak, más kőszínházi és alternatív produkcióban is szerepelt. 2004 óta az Örkény István Színház társulatának a tagja. Jelentős színházi szerepeket kapott: a görög klasszikusoktól napjaink alkotásaiban játszott és játszik. Több mai magyar film női főszerepét alakította. Játszott – többek között – Mészáros Márta, Gothár Péter és fiatal magyar rendezők filmjeiben.

Magyar képzőművészeti kategória

Komlovszky Szvet Tamás

1982-ben született Gyulán. Gyermekkorát Szarvason töltötte, itt járt általános iskolába. A Művészeti Alapiskolában Bakulya Anna és Szuhal György fejlesztette tudását, és irányította a művészeti pálya felé. A szegedi Tömörkény István Képzőművészeti Szakközépiskolában szerzett érettségi bizonyítványt. 2007-ben végzett a Magyar Képzőművészeti Egyetem szobrász szakán. 2006-ban ösztöndíjjal az Academie Beeldende Kunsten Maastricht

hallgatója volt Hollandiában. Jelenleg a Dán Királyi Akadémia ösztöndíjasa. Önálló kiállításai: 2004 Balatonboglár, 2006 és 2008 Budapest, 2007 Szarvas. Csoportos kiállításokon szerepelt Budapesten, Bécsben, Hódmezővásárhelyen, Pécsen, Maastrichtban, Szentendrén és Komáromban. Díjai: 2008, A Dán Kir. Akadémia ösztöndíja; 2006–2007, Köztársasági ösztöndíj; 2006–2007, Székely Bertalan-ösztöndíj; 2006, Amadeus Alkotói ösztöndíj; 2006–2007, Erasmus ösztöndíj.

A Magyar Művészeti Díj

Lóránt János Demeter

A Békésszentandrásen született festőművész az 1960–70-es évek festészeteinek egyik legeredetibb művésze. Szuggesztív kifejezési eszközeivel a végtelenséget sejtető kopár tájakat jeleníti meg, a folyóparti ősvilágot, s ezekben gyakran feltünnek kedvencei, a magányos kis emberek, alakok. A 80-as évektől gazdagodik színvilága, Csontváry eleven színkultuszát véljük viszontlátni. A szürreális komponálásban, az ironikus emberfelfogásban talál új stílust. Magányos, szuverén egyénisége.

Linz, Prága, Berlin, Pozsony, Bécs, Zürich, Leiden, Kassel láttá képeit egyéni kiállításokon, s Lipcse, Bázel, Havanna, Kassa, Sao Paolo, Velence, Krakkó, Delhi, London és más képtárak csoportos kiállításainak részeként.

1970-ben Rippl-Rónai-díjat, 1972-ben Munkácsy-díjat kapott, 1988 óta érdemes művész. A Magyar Művészeti Díjat 70. születésnapja alkalmából ítélte neki a Magyar Művészeti Alapítvány Kuratóriuma. Ezzel egy időben megkapta a Békés Megyeért megtisztelő címet is.

Nemzetiségünkért

Mótyán Tibor

Több mint 30 éve van jelen a város, a megye kulturális életében mint népművelő. A szarvasi szlovákok szerzője és vezéregyénisége. Létrehozója a Szarvasi Szlovákok Kulturális Körének, 1995-től Szarvas Város Szlovák Önkormányzatának választott elnöke. Az nevéhez kötődik az Evangélilus Ótemplom előtti Letelepedési Emlékkő felállítása. Sokat fáradozik az évtizedekre visszanyúló szlovák testvérvárosi kapcsolatok

fenntartásán és ápolásán, kapcsolatot ápol az ország számos szlovák szervezetével. Kulturális és gazdasági kapcsolatteremtőként és kapcsolatápolóként munkáját Szlovákiában is elismerik.

A Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztje

Montvajszki László

Montvajszki László tűzoltó alezredes Szarvason szerzett üzemmérnöki diplomát. 1978-ig a mezőgazdaságban dolgozott. Ekkor pályázta meg és nyerte el a tűzmegelőzési előadói állást. 1982-ben szerezte meg a tűzoltó tiszti végzettséget. 1983-tól parancsnoka a szarvasi tűzoltóknak. Parancsnoksága időszakában lett sokkal összetettebb a tűzoltók munkája. A szarvasiak ehhez jól tudtak alkalmazkodni. Ez idő alatt a személyi állomány képzettsége és a parancsnokság technikai felszereltsége is jelentős mértékben fejlődött. A Magyar Köztársaság Elnöke eredményes vezetői munkáját ismerte el e kitüntetéssel.

A Polgárőr Érdemkereszt Arany Fokozata

Brlás János

1960-ban született Békéscsabán. Felsőfokú szakképesítései: számítógép programozó, mérlegképes könyvelő; elvégezte a Nemzetközi Bankárképzőt. 1997 óta Kardos község polgármestere. 1992-től polgárőr, kezdeményezője a kondorosi és a kardosi polgárőr csoport megalakulásának. 2000-től a Kardosi Polgárorség vezetője. A település 2001-ben elnyerte a Legbiztonságosabb Település címét és az ezzel járó egymillió forintot.

Brlás János a kitüntetést az Országos Polgárőr Nap alkalmából, 2008-ban vehette át.

*

A Szarvasi Önvédelmi Egyesület kitüntetett tagjai a polgárorság megalakulásának 15. évfordulója alkalmából polgárőri tevékenységük elismeréseként vehették át az Országos Polgárőr Szövetség kitüntetését.

Ugyanezen alkalommal Szarvas Város Képviselő-testülete Védelmünkért díjakat adott ki. Azok a polgárőrök, akik 13–15 éve tagjai az Egyesületnek, emlékplakettet vehettek át.

Polgárőr Érdemkereszt

arany fokozat

Dernovics László
Védelmünkért-díj

Skorka András

Huszárik Mihály

Jani János

bronz fokozat

Hanó Mihály

Barabás György

Védelmünkért

Tusjak Tamás

Teleki Blanka Díj

Mátrai Mária Márta

A Teleki Blanka Díj az oktatási miniszter által 2008-ban alapított egyik legmagasabb pedagógus szakmai kitüntetés, amit az esélyteremtő pedagógusoknak adományoznak. Mátrai Mária 1978-ban végezett a szarvasi Óvónőképző Intézetben, majd a Jászberényi Tanítóképző Főiskolán szerzett tanítói oklevelet. Évtizedekig a szarvasi 2. Sz. Általános iskolában tanított, közben beiratkozott az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karára, és gyógypedagógus, pszichopedagógus, fejlesztő terapeuta képzettséget

szerzett, majd a Műszaki Egyetemen közoktatás-vezetői pedagógus szakvizsgát tett. 1997-től a Nevelési Tanácsadó, ill. jogutódja, a Kistérségi Pedagógiai Szakszolgálat munkatársa. Munkájában arra törekszik, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek is emberhez méltó életet éljenek.

Az Év Jegyzője; Az Év Embere Békés megyében

Dr. Melis János

1978-ban érettségitte a szarvasi Vajda Péter Gimnáziumban. 1990-ben az Államigazgatási Főiskolán szerzett igazgatásszervezői oklevelet, majd 1997-ben Szegeden jogi diplomát. 1999-ben egységes jogi szakvizsgát tett. 1990-től Kondoroson jegyzőként, 1993-tól 1999-ig Békéscsabán ügyvédi iroda munkatársaként, majd ügyvédjelöltként dolgozott. 1999-től Szarvas város önkormányzatánál jogtanácsos, osztályvezető, 2005-től Szarvas város jegyzője. Kondoroson él, felesége a Békés Megyei Bíróság bírája. Családja és munkahelye révén erős a kötődése Szarvas városához. Az állampolgárok szavazatai alapján 2008-ban az Év Jegyzője, 2009-ben az Év Embere Békés megyében megtisztelő címet nyerte el.

Szarvas Város Pedagógiai Díja

Grünvald Béla

1971-ben szerzett tanári diplomát a Szegedi Tanárképző Főiskola biológia-testnevelés szakán. Első munkahelye a Szarvasi 1. Sz. Általános Iskola volt. A testnevelés területén végzett szakmai tevékenysége elismeréseként 1978-ban a Békés Megyei Pedagógiai Intézet megyei szakfelügyelői, szaktanácsadói feladatak ellátásával bízta meg. 1979-től a 2. Sz. Általános Iskolában tanított. 1989-ben a Benka Gyula Általános Iskola igazgatója lett. Ezt követően Szarvas Város Általános Iskolájában, valamint a 2000. július 1-jével létrejött Benka Gyula Evangéliikus Általános Iskolában tanított. Tanítványai jó eredményeket értek el városi, megyei és országos versenyeken, ezek közül kiemelkedik az asztalitenisz sportág. Közel 40 éves pedagógiai munkássága elismeréseként, nyugdíjba vonulása alkalmából részesítette kitüntetésben Szarvas Város Önkormányzatának Képviselő-testülete.

Szili Tibor

1971 óta dolgozik Szarvason a szakképzésben. Az szakmunkásképző iskola fejlődésével Szili Tibor gyakorlati oktatásvezetői beosztásba került. Időközben elvégezte a Budapesti Műszaki Egyetem műszaki oktató szakát. Mint szakmát oktató pedagógus megkövetelte tanítványaitól a rendet, a pontos, precíz munkavégzést. Mint gyakorlati oktatásvezető hasonló precizitással szervezte és szervezi a gyakorlati képzést. A képzési rendszerre vonatkozó szakmai és jogi ismeretei napra készek. Munkájának köszönhetően a Székely Mihály Szakképző Iskola 15 év alatt sok sikeres pályázatot nyújtott be. A nyert pályázatok hozzájárultak az iskola eszközrendszerének fejlesztéséhez.

Szarvas Város Közegészségügyéért

Dr. Sárkány Angyal

Általános és középiskoláit Szarvason végezte, egyetemi tanulmányait a Szegedi Orvostudományi Egyetemen. Általános orvosi végzettség mellett üzemorvosi képesítést, körzeti orvosi képesítést, általános orvostan szakképesítést és oxiologus képesítést szerzett. 1964–1984-ig körzeti orvos Örménykúton és Kardoson, az ügyeleti ellátás és helyettesítés során azonban már Szarvason dolgozik. 1985–1998-ig Szarvason üzemorvos, iskolaorvos és a sürgősségi ellátás orvosa. Dolgozott az Iszákos Mentő Misszió munkatársaként Dömösön. Segítette az 1992. óta működő Középhalmi Misszió megalakulását, ennek jelenleg is aktív munkatársa. Számos írása jelent meg, és számos kitüntetés tulajdonosa. Dr. Sárkány Angyal 2008-ban töltötte be 80. életévét. Orvosi tevékenysége, Szarvashoz való szoros kötődése, aktív munkássága, segítőkészsége példamutató.

Dr. Alföldi Ludmilla

A Szarvasi Szakorvosi Kft. 2008. július 29-én nyugállományba vonult szakorvosa az általános orvosi diplomáját a pozsonyi Comenius Egyetem orvosi karán szerezte 1975-ben. Gyógyító munkáját Magyarországon a szolnoki Tüdőkórházban kezdte. 1978-ban tüdőgyógyász szakvizsgát tett. 1978-tól a békéscsabai

kórház fül-orr-gégészeti osztályán dolgozott, 1979-ben fül-orr-gégész szakorvosi képesítést szerzett. A Szarvasi Szakrendelő Intézetben 1979-től tevékenykedett. Lelkiismeretes munkájával nyílt meg a lehetőség arra, hogy Szarvason fül-orr-gégészeti szakellátás működjön. Jelentős részt vállalt a fül-orr-gégészeti szakrendelés megszervezésében, a szakmai feltételeinek kialakításában. Közel 30 éves szarvasi munkásságának ideje alatt a betegek mindig számíthattak magas színvonalú szakmai tudására, empátiájára.

Kiszely Mihályné

A Szarvasi Szakorvosi Kft. asszisztense szülésznőként végzett 1968-ban Szegeden. Két évig a mezőtúri kórház szülészetén dolgozott szülésznőként. 1970. január 1-jétől a Szarvasi Szakrendelő Intézet belgyógyászatán volt asszisztens. 1970-től szarvasi Szülőotthonban szülésznőként tevékenykedett. 1985-ben kapott vezető szülésznői kinevezést, ezt a feladatot 1996. év végéig – a Szülőotthon bezárásáig – látta el. Ez alatt a 26 év alatt több ezer gyermek világra jövetelét segítette. Tudásával, tapasztalatával és kedvességevel mindig a kismamák rendelkezésére állt. A Szülőotthon bezárást követően asszisztensként dolgozik tovább.

Dr. Takács Ferenc

munkát, majd általános igazgatóhelyettes, 1982-től 1988-ig igazgató főorvos volt. Ezzel párhuzamosan 1985-1989 között ellátta a városi főorvosi teendőket is. A 80-as években három éven keresztül volt a városi Vöröskeresztsz elnöke és a Polgári Védelem egészségügyi szakszolgálatának parancsnoka. Magas színvonalú gyógyító munkájáért, betegközpontú szemléletéért és sokirányú, más tevékenységeért kapta az elismerést.

*

Szarvas egészségügyi ellátásában végzett munkájáért elismerő oklevelet kapott: Dr. Fábry János fogszakorvos, Dr. Kovács Béla háziorvos, Dr. Tóth Sára gyermekgyógyász.

Lechner Lajos-díj

Krivjanszki János

1970-ben született Szarvason. A műszaki szakközépiszkolát Békéscsabán végezte magasépítő szakon; 1988-ban érettségizett. 1991-ben mélyépítő-, 2001-ben építészmérnöki diplomát szerzett. 2001-től a szarvasi Munkaügyi Központ munkatársa, 2004-től a szarvasi Polgármesteri Hivatal műszaki csoportjának vezetője. Az építésügyi igazgatás területén végzett kimagasló tevékenységeért tüntették ki – ő volt a legfiatalabb díjazott. Hatodmagával vehette át a Területfejlesztési és Építésügyi Minisztérium emlékplakettjét és oklevelét.

Az év legjobb ifjúsági férfi kajakosa

Dombvári Bence

A Kajak-Kenu Club Szarvas legeredményesebb versenyzője. Már korábban is korosztályának országos legjobbjai közé tartozott, és elnyerte Az év sportolója címet is. 2008-ban nagy magabiztosággal nyerte a legrangosabb hazai versenyeit, két számban bizonyult legjobbnak az Európai Olimpiai Reménységek versenyén, az ifjúsági Európa-bajnokságon bronzérmet szerzett. A Szarvas és Vidéke „Az év sportolója” szavazásán a legtöbb szavazatot kapta. A Magyar Kajak-kenu Szövetség Az év legjobb ifjúsági férfi kajakosa díjat Dombvári Bencének ítélte.

Szarvas Város Képviselő-testületének *Jó tanuló – jó sportoló* díja a sportversenyeken kiemelkedően szereplő, jó tanulmányi eredményű tanulók jutalma. 2008-ban a következők érdemelték ki aerobic, ill. kajak sportágban:

Gulyás Mercédesz

Varga Virág

Gyekiczk Gyöngyi
és Dombvári Bence

Uhljar Luca,

Megyik Áron

Gulyás Mercédesz és Varga Virág 2009-ben negyedszer vehette át a „Magyar Köztársaság jó tanulója – jó sportolója” kitüntető címet.

Szarvas Város Sportjáért

Szarvas Város Képviselő-testülete minden évben odaítéli e díjat azoknak a szarvasiaknak, akik vagy aktív sportolóként vagy vezetőként kiemelkedő munkát végeztek a város sportjáért.

Árvai Pál

Gaál Sándorné

Klenk József

Sonkolyné Bagi Katalin

Veszter Vilmos

Egykor sportolók kitüntetése

Immár hagyomány, hogy Szarvas Város Képviselő-testülete az aktív sportolástól visszavonult, de a sporttal kapcsolatban maradt sportembereknek – sportmúltjuk elismeréseként – a serlegeket adományoz. 2009 díjazottjai:

Fotó: Tatai László

*Darida Pál kézilabdázó, sportvezető; Farkasné Lestyán Eszter kosárlabdázó,
Orovecz József labdarúgó, játékvezető; Brakszatórisz András labdarúgó;
Csaba Gábor úszó; Grünvald Béla testnevelő, kézilabdázó, asztaliteniszsező*

Fesztiváldíj

Kőszegen rendezik meg háromévente az amatőr kamarazenekarok bemutatkozási lehetőségét, ez az egyetlen ilyen típusú hazai rendezvény. 2008 októberében zajlott le a XV. Országos Kamarazenekari Fesztivál, amelyen második alkalommal vett részt a Szarvasi Kamarazenekar Pechan Zoltán karnagy és Vas István művészeti vezető irányításával. Az együttes teljesítményét a zsűri a Jurisics-vár Művelődési Központ és Várszínház díjával jutalmazta.

A zenekar tagjai: Debreczeniné Bakos Erzsébet, Dobos Ágoston, Farkas László, Iváncsó Viola, Kerekes Ágnes, Kovács Edina, Kunos András, Lauday Béla, Makai Katalin, Mocskonyi Sára, Földi István, Molnár János, Pechan Zoltán, Paraszt Attiláné, Sovány Eszter, Tóth Péter, Tyerjanszki Dániel, Varga Mihály, Vas István, Vitális Éva. (Kép a következő oldalon.)

A Szarvasi Kamarazenekar

Első sor (balról): Vitális Éva, Farkas László, Kerekes Ágnes, Makai Katalin, Paraszt Attiláné, Sovány Eszter, Vas István, Molnár János (félig takarva), Pechan Zoltán, Regős Imre ifj. (mint vendég), Lauday Béla, Iváncsó Viola, Debreczeniné Bakos Erzsébet, Kovács Edina, Mocskonyi Sára. Második sor: Földi István, Dobos Ágoston, Tyerjanszki Dániel, Tóth Péter (félig takarva), Kunos András, Varga Mihály

Szobor született

A szobor története 2003-ban kezdődött, amikor a városi önkormányzat nyújtott be pályázatot a Képzőművészeti Lektorátushoz. A pályázathoz Mihály Bernadett készítette el azt a tervet, amelyből végül az alkotás megszületett. A 2003. évi pályázat eredménytelen volt.

A "Szarvasért" Alapítvány Bolza Pál szobrának elkészítésekor került olyan jó kapcsolatba a Lektorátussal, hogy a Ruzicskay-szobor ügyében a 2007. évi támogatási lehetőségre külön felhívták a figyelmünket. Ezzel a lehetőséggel élve nyert az Alapítvány 2007 decemberében 500 000 Ft-ot Ruzicskay György szobrának megalkotására, s ezt követően hirdettük meg a

közadakozást.

Bár a támogatók és az adományok szépen gyarapodtak, hosszabb időre lett volna szükség a költségek előteremtésére, ha nem jelenik meg 2008 tavaszán az NCA pályázata köztéri szobrok felállítására. E pályázatnak azonban az volt a feltétele, hogy a köztéri alkotásnak nemzetközi/külföldi vonatkozása is legyen. A pályázat benyújtása érdekében – kihasználva Ruzicskay György pályafutásának nagyváradi kötődéseit – felvettük a kapcsolatot a Bihar megyei és Nagyváradi Civil Szervezetek Szövetségével, majd később a Vajdaságból a "Kishegyes a világban" Kulturális és Baráti Szövetséggel. E kapcsolatoknak

Mihaleczné Kovács Mária, Dr. Reszkely Péter
szervezők; Mihály Bernadett, az alkotó

köszönhetően nyertük el az NCA 1 200 000 Ft-os támogatását. Ez a pályázati forrás nagyon lendített a szobor ügyén, enélkül sokat késett volna a szoboravatás. A pályázat a megvalósításra 2009. március 31-ig adott határidőt, ezért a március 15-i nemzeti ünnep kínálkozott a legalkalmasabb időpontnak a szobor ünnepélyes leleplezésére. Mihály Bernadett alkotásának ünnepélyes avatását sokan tisztelték meg jelenlétéssel.

Mihaleczné Kovács Mária

A felvételt Keserű Zsuzsa készítette.

A Ruzicskay-szobor támogatóinak névsora

Intézmények, civil szervezetek, vállalkozások

Bihar Megyei és Nagyváradi Civil Szervezetek Szövetsége, Nagyvárad (Románia); „GARAI” Szolgáltató és Kereskedelmi Kft., Szarvas.; „Kishegyes a Világban” Művelődési, Irodalmi és Baráti Szövetség, Kishegyes. (Szerbia, Vajdaság); „Ruzicskay György” Közalapítvány, Szarvas; „SZARVASÉRT” Alapítvány; ARANYKOR Nyugdíjas Egyesület, Szarvas; BAREX Kft., Szarvas; Békés Megyei Önkormányzat, Békéscsaba; ERGO - MED Kft., Dr. Kis Ágnes, Szarvas; GEOMARK Kft., Szarvas; KENZO Kft., Szarvas; Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, Budapest; MEMOART Reklám és Dekor Stúdió, Szarvas; Mozgáskorlátozottak Szarvasi Egyesülete; Nemzeti Civil Alaprogram Nemzetközi Civil Kapcsolatok és Európai Integráció Kollégiuma, Bp.; SOLART Lámpaház, Szarvas; Szarvas és Vidéke Takarékszövetkezet; Szarvas Város Önkormányzata; Szarvasi Informatikai Kft.; Szarvasi KOMÉP Kft.; Szarvasi Mozzarella Kft; Szarvasi Szlovákok Kulturális Köre; SZIRÉN Ruházati Kft.; Tessedik Öreggazdák Egyesület, Szarvas; Város és Környezetvédő Egyesület, Szarvas.

Összesen: 2.950.000 Ft

Magánszemélyek

Babák Mihály; Dr. Bakos Jánosné; Bakula János; Dr. Dezső István; Földesi Zoltán; Kiszely Mihály; Mihály István; Mihaleczné Kovács Mária; Mojsza Mihály, Orosháza; Dr. Reszkető Péter és Dr. Reszkető Péterné; Reszkető Péter Szabolcs, Velence; Rideg Anna; Takács Miklós, Budapest.

*

Adamik Mihály; Adamik Mihályné; Bakos Jánosné dr.; Balogh László dr.; Bohus Béla; Bukovinszky László dr.; Csapó Imréné; Csicselyné Korbely Zsuzsanna; Csonki András és neje; Dombóvári Jánosné dr.; Duda Benedek; Groditzki Péter; Huszárik Mihály; Keszthelyi Pál; Keszthelyi Pálné; Kepenyes-Darida Bea dr. és családja; Kertai Józsefné, Salgótarján; Kuli István; Kuliné Hargitai Krisztina; Koltai Lajos; Koltai Lajosné; Kovács Csaba; Lázár Zoltánné; Dr. Magyar Lajosné; Medgyesi Nóra; Medgyesi Tamás; Medvegy Pál; Melis Judit; Misur Csaba György; Misurné Vince Sarolta; Montvajszki László és családja; Nyári Mihály; Petneházi Andrea; Rideg Anna; Sziliné Csáky Emília és Szili Géza, Szeghalom; Stréer Valéria, Velence; Tóth Béla; Tusjak Lászlóné; Vincze Ferencné dr.; Vrana Károlyné; Szarvas István dr. Budapest.

Összesen: 492.000 Ft

Szászné Medvegy Veronika

A szarvasi Tessedik Táncegyüttes, a nyitott táncműhely

Az együttes rövid története

Negyven éve, **1968-ban** alakult meg a szarvasi Tessedik Táncegyüttes *Ruzs Molnár Ferenc* és *Gyurján József* vezetésével – akkor még Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum csoportjaként. Tagjai az intézmény hallgatói közül kerültek ki. Mivel a diákok folyamatosan cserélődtek, nem volt lehetőség elmélyült szakmai munkára, s arra, hogy a vezetőség évekre előre tervezhessen.

Az együttes életében **1983** hozott nagy fordulatot. Ekkor *Putnoki Elemér*, a szarvasi Művelődési Központ akkori igazgatója kezdeményezésével és irányításával igen erőteljes tánchos gárda fogott össze. Elkezdődött a főiskolai együttessel párhuzamosan egy másfajta tánchos munka. 1984-ben a két csapat egyesült, s a Tessedik Táncegyüttes átalakult városi, szövetkezeti, főiskolai közös fenntartású és tagságú együttessé. Céljául tűzte ki a Kárpát-medence magyar és nemzetiségi tánchagyományainak őrzését, átörökítését. Beindult a tagtoborzás a fiatal felnőttek közt és a kisiskolások körében is.

1984-85-ben megkezdődött az utánpótlás nevelése, akkor újdonságnak számító módon is. A művelődési ház szakköri foglalkozásai mellett a Szlovák Tannyelvű Általános Iskolában tanítási órák keretében néptáncoktatás kezdődhettet *Csasztvan András* vezetésével. (1991 óta művészeti iskolai keretek között, egyszerre több generációval folytatódik ez a munka.)

Az utánpótlás somogyi tárca

Az együttes bevonta a mezőgazdasági és az óvóképző főiskola hallgatói közül a tánchos múlttal rendelkezőket, és tagokat gyűjtött a város 14–15 éves ifjú-

ságából, s megindult a rendszeres, következetes táncegyüttesi munka.

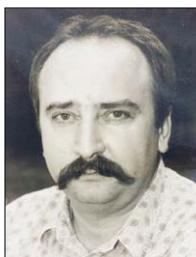
Ez az 1983 óta működő csapat belföldön és külföldön egyaránt szép sikereket ért el. Többször nyert fesztivált, nívódíjat, kiváló minősítést. Sokszor szerepeltek a minden évben megrendezésre kerülő Néptáncantológian mind a felnőtt-, mind a gyermekcsoportok.

Szakmai periódusok

Az évek során többször történt vezetőváltás, ez különböző szakmai kor-szakokat is jelentett.

1983–85: Átmeneti időszak, mikor *Dede Zoltán*, majd ifj. *Putnoki Elemér*, végül *Ambrus András* voltak az irányítói a csapatnak. Kialakul a felnőttegyüttes gárdája, megindul az utánpótlás nevelése. Először mutatkozik be fesztiválon az újjá alakult Tessedik Táncegyüttes Nagykállóban.

1985–87: Sára Ferenc a művészeti vezető. Ekkor készülnek el a *Rendhagyó néprajzi előadás* és más nagy létszámu koreográfiák. 1986-ban az akkori minősítési rendszer Arany III. fokozatát kapja az együttes. A tánctanulás során nagy hangsúlyt kap az improvizációs készség fejlesztése.

1987–95: Csasztvan András a Tessedik Táncegyüttes vezetője. Ő irányítja a próbatermi munkát is. Sok meghívott oktató tanít és alkot a csapatnál. Rendszeresen dolgozik a csapat hagyományőrző felállásban a népdalkörrel közösen. Előtérbe kerülnek a nemzetiségi táncanyagok. 1988-ban Kiváló Együttes címet kap a csoport, szerepel a Ki mit tud? televíziós vetélkedőben. minden évben részt vesz szövetkezeti, főiskolai fesztiválokon, ahol többször nyer az együttes különböző díjakat. 1990-ben Arany I.-re minősül. 1991-ben Csasztvan András Táncpedagógiai Nívódíjat kap, a csapat elnyeri az Országos Szlovák Szövetség Központi Táncegyüttese címét. Évente többször is utazik külföldi turnéra. Egyre bővül a táncot tanuló gyerekek száma, így folyamatos a felnőttegyüttes utánpótlása jól képzett kis táncosokkal.

1995-ben Béres Anikó és Kis Zoltán Mihály veszi át a táncegyüttes vezetését. Ez magasabb fokú, folyamatos, rendszeres technikai képzést jelent a táncosoknak, hiszen minden vezető a Honvéd Együttes tagja volt, s az ott szerzett tudásukat adják át. Az érvényben lévő minősítési rendszerben a csapat egymás után három alkalommal szerezte meg a *Kiválóan minősült együttes* címet: 1996-ban, 1998-ban és 2000-ben. A harmadik alkalom után kapta meg a Martin György Néptáncszövetség *Martin-plakettjét*. Több külföldi úton is részt vesz az együttes.

1997-ben Béres Anikó visszatér a Honvéd Együttesbe, ezután Kis Zoltán egymaga vezeti a táncpróbákat. Alkalomszerűen a lánykarból hív segítségül néhány tagot (*Buzás Tünde, Takács Brigitta, Medvegy Veronika*).

2002-ben a vezetés visszakerült Csasztrvan András kezébe, a táncpróbák vezetésében *Juhász Attila* és *Sutyinszky Ildikó* segíti. 2004-ben a gyöngyösi fesztiválon – négy magyarországi nemzetiség táncanyagának bemutatásával – újra kiváló minősítést kap a csoport.

2004-től a Tessedik Táncegyüttes vezetője Juhász Attila. 2008-ban Budapesten, a Hagyományok Házában immár ötödször minősült kiválónak az együttes. A műsor címe: „Érkezés” – Gondolatok Tessedik Sámuel önéletírásából.

December 18. a **Kisebbségek Napja**. Az eseményhez kapcsolódóan, 1995 óta minden év december hónapjában adják át a Kisebbségekért Díjat, amelyet a Magyar Köztársaság miniszterelnöke alapított. Az elismerést olyan hazai és határon túli személyek, szervezetek, kisebbségi önkormányzatok kapják, akik és amelyek a közéletben, az oktatásban, a kultúrában és több más területen kiemelkedő tevékenységet végeztek a kisebbségek érdekében.

2008-ban a Tessedik Táncegyüttes a szlovák néptánc-hagyományok ápolása terén végzett több évtizedes eredményes munkája elismeréseként Kisebbségekért Díjban részesült.

Vendégoktatók, vendég koreográfusok szerepe az együttes életében

Az együttes életében mindig fontos szempont volt, hogy a táncanyagokat ne csak helyi táncosok tanítsák, hanem változó gyakorisággal meghívott oktatók is.

„*Minden ember másképp látja a világot, minden tanár egy kicsit másképpen értelmezi ugyanazt a táncot, amit közösen tanulmányozunk. ... Ám az is lehet, hogy a táncot szinte ugyanúgy látja, de más az ő egyénisége, temperamentuma, s ez élményt, serkentést jelent a táncosainak. Mindez akkor is hasznos lehet, ha ugyanazt a táncfélét tanulják tőle, amit már eddig is tanulmányoztak. Még érdekesebb a vendégtanárral való ismerkedés, ha ő más vidék táncát hozza.*”¹

A Tessedik Táncegyüttesnél szinte minden évben sor került egy vagy több oktató, oktatónak meghívására. Dolgozott a csoporttal Tímár Sándor, Hortobágyi Gyöngyvér, Szurmai Gábor, Sára Ferenc, Farkas Zoltán, Tóth Ildikó, Dede Zoltán, Varga Zoltán, Szilágyi Zsolt és Újlaki Mariann,

---

¹ Tímár Sándor: Néptáncnyelven, Budapest, 1999. 85. oldal

Zsuráfszky Zoltán, Lévai Péter, Kiss Zsuzsanna, Mlinár Pál, Makovinyi Tibor és Truppel Mariann, Szabó Zsolt, Manninger Miklós, Gál László, Szűcs Gábor és Urbán Mária, Kocsán László és Kuli Orsolya, Román Sándor, Juhász Zsolt, Maródi Attila, Kiss Anita.

Mindegyik oktató más-más módszerrel dolgozott, alkotott. A táncosok nem csak egy pedagógiai modell szerint, hanem akár egy évben 3 különböző személyiség által alkalmazott módszereken keresztül jutottak hozzá a tudáshoz. Ez úgy valósulhatott meg, hogy hosszú éveken keresztül heti 3 táncpróba volt, s havonta egy teljes hétfége (péntek estétől vasárnap délutánig). Nyaranta edzőtábor jellegű, többnapos gyakorlások sem voltak ritkák. Ez is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy sok színes egyéniség nevelődött ki a szarvasiak közül, sokan lettek hivatásos táncegyüttesek tagjai: Kiss Zoltán, Juhász Gyula, Czigléczki Tibor, Valach Gábor, Galáth Péter, Pribela Tamás, Palyov Attila, Magyari László, Nyemcsok Pál, Puszta Veronika, Gömöri Éva.

A magyarországi nemzetiségi táncok szerepe a Tessedik Táncegyüttes életében

Az együttes megalakulásától kezdve foglalkozott nemzetiségi táncanyagok tanulásával, színpadra állításával. 1985-ben kezdett közösen dolgozni a táncegyüttes a már régóta működő, *Litauszki Mária* vezette népdalkörrel, így alakítva egy **hagyományőrző együttest**. Ebben a felállásban a csapat a helyi szokásokból merítve állított színpadra lakodalmaст, aratóünnepet, fosztókát (kukoricafosztás), katonabúcsúztatót. Idősebbek, fiatalok egyaránt élvezték a közös munkát. Volt, amelyik összeállítás citerakíséretet kapott, volt, amelyik vonóskíséretet, a lakodalmaст és a katonabúcsúztatót pedig a Szarvasi Rezesbanda kísérte.

Karikázó

Ez az együttműködés sokat segített abban, hogy a táncegyüttesi tagok énektechnikája fejlődjön, hiszen a szlovák dallamokra oly jellemző két-szólamúság fennmaradt a szarvasi dalanyagban is. Ezekben a hagyományőrző együttesi műsorokban szük-

ség volt a táncosok improvizációs készségére is, mivel kötött táncfolyamatok nem voltak az összeállításokban. Ez is nagyszerű alapot teremtett a későbbi feladatok teljesítéséhez. Csasztvan András a gyerekeknek is készített egy koreográfiát szarvasi gyermekjátékóból és táncokból, amivel szép eredményeket értek el.

A táncegyüttes a hagyományőrző felálláson kívül is foglalkozott a **szlovák hagyományokkal**. Elsőként *maglódi szlovák táncokkal*. Később Varga Zoltán készített egy olyan nagy létszámu *Karikázót*, amelyben a *zempléni szlovák és magyar lánytáncot* állította párhuzamba. Amikor a Néptáncantolónia bemutatta, 33 lány táncolta. Tanult az együttes *Garammenti szlovák táncanyagot*, ahol három, söt néha négy szólamban is énekelt. Ezt követte 1995-96-ban *Szilágyi Zsolt* és *Újlaki Mariann* által tanított és színpadra állított *zempléni szlovák* anyag. Sok sikert megért és a csapat által nagyon kedvelt koreográfia volt, illetve az a mai napig is. Ők tanították meg a Nyíregyháza környéki *tirpákok* táncagyományait is.

Maglódi táncok

A szlovák táncok és dalok több oldalról is fejlesztették a táncosokat. Egyrészt az apró, nyolcados, tizenhatodos kopogó, dobogó, figurázó lépések a ritmusérzékét, tánctechnikáját, a többszólamú dalok pedig a csapat énektechnikáját erősítették.

Nagy hatással volt az együttesre az 1988-as év. Ekkor a sátoralja-újhelyi szövetkezeti fesztiválra négy *magyarországi nemzetiségi* táncanyagával nevezett be a vezetőség, így színpadra került Dráva-menti horvát,

ceglédberceli sváb, eleki román és maglódi szlovák táncanyag. Ezt a bemutatót kemény tanulási, felkészülési időszak előzte meg.

A lakócsai táncokat Farkas Zoltán és Tóth Ildikó tanította be. A tánctanulást megelőző tréningek sokat javítottak a ritmus- és tempóérzéken. Az erre a táncre jellemző boka- és térdmozgások elsajátítása pedig évekkel később is éreztette hatását.

A ceglédberceli sváb táncanyagból Manning Miklós állított össze egy könnyed, vidám koreográfiat. Újdonságnak számított a kötött, szabályozott szerkezet, a strofikus felépítés, a $\frac{3}{4}$ -es ritmusosztású keringő.

Táncretechnikailag talán a négy közül a legnehezebb volt az eleki román anyag. Ennek elsajátításában Gál László segített. A lunga virtuóz férfitánca, szinkópás ritmusvilága és lüktetése ínyenc falat volt az együttes számára. Nem sokkal később ezt a táncot a gyerekegyüttesből a 14–16 éves korosztály is megtanulta, s a koreográfiaival a Gyermek Néptáncantológián is szerepeltek.

Román táncanyagokból nem csak az eleki szerepelt az együttes repertoárján. 1985–86-ban Sára Ferenc vezetésével készült egy összeállítás Méhkeréki joc címmel. Két év múlva Makovinyi Tibor tanított pacalkai táncokat, s készített egy hárompáros koregráfiait.

Az 1991-es év szinte mérföldkő volt az együttes életében. A csapat pályázatot adott be az Országos Szlovák Szövetség Központi Táncegyüttese cím elnyerésére. Egyórás szerkesztett műsort kellett bemutatni, mely szlovák táncokat, hagyományokat vonultatott fel. A látványos bemutatóval sikerült elnyerni a kétéves megbízatást, amely anyagi támogatással is járt.

Lévai Péter tanított szucsági magyar és román táncokat, amelyekből hosszabb szokásfeldolgozás készült. 1997–98-ban pedig Szilágyi Zsolt mezőmáhesi román anyagot „adott a lábukra”. Az ebből készült koregráfiait a Néptáncantológián is sikeresen mutatta be az együttes.

A Csasztrvan András által vezetett felnőtt- és gyerekcsapatokban mindig fontos nevelési szempont volt, hogy a táncosok ne csak a magyar táncanyagokat ismerjék, hanem a szomszéd népek táncagyományaival is ismerkedjenek. A különböző csoportoknál egy-egy próba végén minden volt valamilyen „levezető” tánc. A gyerekeknek erre kiválóan alkalmasnak bizonyultak bizonyos balkáni (macedón, szerb), egyszerűbb motívumokból építkező lánc- és körtáncok. Több okból is.

A körtáncok egyik célja az együtt táncolás, ezzel is erősítve az együvé tartozás érzését. A körben mindenki egyenlő, nincsenek kitüntetett szerepek, mindenkit egyforma követelmények elő állít. Segítség lehet abban is, hogy a gyerekek ne „elvakult magyar népi táncosok” legyenek majdan, hanem tiszteljék, elismerjék más népek kultúráját is.

Emberi tényezők

A sikeres tánctanuláshoz szükség van egyfajta lelki tréningre is, ami a próbára való ráhangolódást, a közösséggé formálódást jelenti. Ez elkezdődik már ott, hogy a táncos elindul otthonról, munkahelyről, iskolából a táncpróba helyszínére (jó esetben egy, csak erre használatos helyiségbe). Ott találkozik azokkal, akikkel a tánc köti össze. Átöltözik próbaruhába. Ez nagyon fontos nemesak higiéniai, hanem lelki szempontból is: ezzel kívül hagyja a külvilágot, „táncossá válik”.

Közös disznótor

Nagy jelentőséggel bírtak a termen, a „munkán” kívüli együttlétek. A Tessedik Táncegyüttes életében is mindig fontos események voltak ezek az alkalmak. Egésznapos bográcsozás, játék a Körös partján, kukoricafosztás összel. Amikor az együttes anyagilag rosszul állt, közösen bérbe vett egy évre egy ki-

sebb paradicsomföldet, melyet a felnőtt és gyermek tagok közösen műveltek, s a bevétel a csapat kasszáját gazdagította. Hasonló céllal parkokat is rendben tartott a csapat. Télen többször volt disznótor, és az elkészült finomságokból tavaszra, nyárra is maradt. Betlehemeztek is a városban. Több éve Luca-bált tartanak, mely a város felé is nyitott rendezvény és nagy népszerűségnek örvend. Jelmezes farsangi mulatságot, közös név- és születésnapokat ülnek. Húsvétkor a fiúk nagy része együtt járt locsolkodni, s a napot közös házibulival zárták. Többnapos kirándulásra mentek Erdélybe. A mezőgazdasági főiskolán rendszeres tácházakat tartottak. S természetesen az is idetartozik, hogy egy-egy próba végeztével nem széledd szét a társaság a szélrőzsa minden irányába, hanem leült egy pohár innivalóra, s jókat beszélgettek.

Az együttesnél alkalmazott tánctanulási módszerek

A tánctanulás szempontjából két nagyobb korszakra lehet osztani az 1968 óta eltelt éveket. 1983 előtt, míg főiskolai csapat volt az együttes, a koreográfák betanulása volt a jellemző. Magára a táncanyagra sok figyelmet nem fordítottak, a lépések megtanulása után rögtön a koreográfiaban szereplő lépéssorozatok gyakorlása folyt színpadi térförmában elrendezve.

Az 1983 után bekövetkezett változások új szemléletet hoztak a táncok ellsajátításában is. Ez a szemlélet tulajdonképpen az akkor elterjedő rendszernek felelt meg, melyet Tímár Sándor alakított ki. Az anyanyelv tanulásának folyamatához hasonlítja a tánctanulást. „A beszélt nyelv

*esetében először szavakat tanulunk, majd a szavak kapcsolásának rendjét a tanult nyelvtani szabályai szerint. Ezt kell tennünk a tánc esetében is. Először a motívumokkal ismerkedünk, utána a motívumok kapcsolási rendjét tanuljuk meg az adott táncnyelv rendjének megfelelően. Biztos, hogy az a táncos, aki a koreográfia **táncnyelvét** jól ismeri, 'tud beszélni a tánccal'. Az jobban megérти a koreográfia mondanivalóját, és jobban tudja azt közvetíteni is.*²

Tímár Sándor fontosnak tartja, hogy csak akkor kezdhető el a koreográfia megtanulása, ha annak táncanyagát a táncosok anyanyelvi szinten már jól ismerik, szabadon tudnak vele bánni. Ez a szemléletmódot határozza meg a Tessedik Táncegyüttes munkáját is.

A koreográfák készítésében is megfigyelhető a változás. A 80-as években jellemző volt az amatőr együttesek repertoárjára a teljesen kötött táncfolyamatokból összeállított, geometriai alakzatokat használó koreográfia, mely igen ritkán engedett némi előadói szabadságot a táncosoknak. Ezen a téren a 90-es évek elején kezdődött a változás, amikor már több koreográfus beépített a folyamatok közé néhány dallamnyi „szabad” táncot. De még ezek sem tekinthetők igazi improvizációknak, mivel a legtöbb esetben mégis valamilyen szinten szerkesztett volt, s csak a közönségnek tünt rögtönzésnek. A mai napig kevés együttes alkalmas arra, hogy „valódi” improvizációval töltse meg a színpadot.

A Rendhagyó Néprajzi Előadás

Székelyföldi tánc

Az 1968 óta eltelt éveket a **tánctanulási módszerek** szempontjából is két nagyobb korszakra lehet osztani. 1983 előtt, míg főiskolai csapat volt az együttes, a koreográfák betanulása volt a jellemző. 1983 után bekövetkezett változások új szemléletet hoztak a tánctanulási módszerekben is. Ez a felfogás tulajdonképpen az akkor elterjedő rendszernek felelt meg, melyet Tímár Sándor

² Tímár Sándor: Néptáncnyelven, Budapest, 1999. 10. oldal

alakított ki. Legfontosabb eleme, hogy csak akkor kezdhető el a koreográfia megtanulása, ha annak táncanyagát a táncosok anyanyelvi szinten már jól ismerik, szabadon tudnak vele bánni. A szarvasi táncosok már a 80-as években ezzel a szemléletmóddal tanultak, amely a folyamatos, önállóan szerkesztett, megállás nélküli táncra, az *improvizációra* helyezi a hangsúlyt a koreográfiák helyett. Amikor ezt a képességet a táncosok megszereztek, akkor jött a nehezebb rész. El kellett jutni oda, hogy a táncot megfelelő művészeti általánossággal adják elő. E cél eléréséért a kemény próbatermi munka mellett vállaltak olyan előadásokat, amelyek improvisációra épültek. Például Lajosmizsén, a Gerébi kúriában, ilyenek voltak a külföldi turistacsoportoknak szervezett folklórműsorok is.

Zempléni szlovák tánc

Mikor a táncegyüttes eljutott a megfelelő képzettségi szintre, akkor, 1986-ban születhetett meg a *Rendhagyó Néprajzi Előadás*, mely fontos mérföldkő volt az együttes életében. Amikor először bemutatták és megvalósították, óriási dohog volt, hogy 6 pár táncos felmert menni úgy a színpadra, a közönség elé, hogy magának a táncnak az erejével, a tánc és a zene harmóniájával, a tánc lüktetésével, dinamikai árnyalataival próbálta lekötni a közönség figyelmét.

Az előadás azzal a céllal jött létre, hogy átfogó képet adjon a Kárpát-medencében élő népcsoportok hagyományairól. Különlegessége az, hogy a néző több felől kapta az információkat: egyrészt a színpadon zajlott a tánc, folyamatosan szólt a táncot kísérő, illetve önálló műsorszámként megszólaló népzene, időnként magyarázó, ismeretközlő, összekötő szöveg hangzott el, melyet folyamatos diavetítés kísért. Így megszakítások nélküli, 50–60 perces műsor született.

A műsor koncepciója az volt, hogy a három dialektusterületről válogatva, nyugati irányból kelet felé haladva érintse a különböző néprajzi tájegységeket. Ízelítőt kívánt adni, illetve meg akarta a mutatni a tájegységek népművészete közti hasonlóságokat és különbségeket.

Az egyes tájegységek táncrendi részeinek bemutatására 2–4 perc állt a táncosok rendelkezésére, teljesen improvizatív formában. Hárrom–négy, maximum 6 párnál egyszerre többen nem voltak tánc közben a színpadon. Az előadás és a színpadkép szerves részeként a zenét az ötfős *Békés Banda* szolgáltatta. Nagyon változatos, igényes hangszerhasználattal emelték a műsor színvonalát. Az előadás alatt látható *diaképeket* *Szuhaj György* középiskolai földrajz–rajz szakos művészstanár válogatta, vetítette, s a legtöbb alkalommal a narrátor szerepét is ő töltötte be. A képekkel elsősorban a tárgyi néprajz elemeit mutatta meg. A záró képsor pedig az általa rajzolt grafikákból állt, ahol a történelmi Magyarország vízrajzi térképéből lassan egy emberi agy formálódik. Ebből a képsorból választott egyet a csapat, mely az előadás plakátján szerepelt, majd később az együttes egyenpólóira is ez került fel.

Mivel a műsor igen lendületes és megszakítások nélküli volt, nagyon gondos előkészítést igényelt. A szereposztásnál figyelembe kellett venni, kinek mennyi ideje marad az átöltözésekre. A lányok többször váltottak viseletet, és több ruhadarabot is használtak, mint a fiúk, ezért náluk különösen át kellett gondolni a sorrendet. Másodpercekre ki volt számítva, ki mikor kerülhet színpadra. Így a 6 fiú mellett mindig 7–8 lány „dolgozott”. A színpadak mögött is épp akkora munka folyt, mint a színpadon. Többször tartottak „gyorsöltöző” próbát, amikor szinte stopperórával mérték, kinek milyen gyorsan megy egyik viseletből a másikba öltözés. Ezzel a műsorral gyakorlatilag *kamaraszínházi előadás* jött létre. A színpad, illetve a színpadként szolgáló helyszín átalakult egy

Moldvai leánytánc

parasztház szobabelsőjévé, mely nyitott volt a közönség felé, s ebben a belső térben folyt a produkció. Az is kitétel volt, hogy a táncosok viselkedjenek úgy, mintha ténylegesen egy szobában lennének, s rajtuk és a zenekaron kívül más nincs jelen. Ezt a bensőséges érzést az is fokozta, hogy amennyire a színhely csak engedte, olyan közel volt a nézőtér első sora a tánctérhez. A Rendhagyó Néprajzi Előadás igazi *műhelymunkával* jött létre. mindenki kivette a részét az alkotásból. Kezdve onnan, hogy megbeszéltek, mely tájegységek kerüljenek bemutatásra, egészen odáig, hogy a díszlet darabjait összegyűjtésük. Még a viselet is így készült: esténként összejöttek a lányok, és varrták – eredeti minta alapján – a rábaközi mellényeket.

Mivel ez kamaralétszámu műsor volt, s csak a legrutinosabb, legügyesebb táncosok kerülhettek bele, egészséges versenyszemlémet teremtett, és szakmai hierarchiát alakított ki az együttesen belül, ami nélkülözhetetlen egy művészeti ággal foglalkozó csoportban. Annak a 13–14 táncosnak, akik bemutatták az előadást, amellett hogy kemény fizikai és szellemi igénybevétel volt a színpadon töltött 50–60 perc, mindig nagyfokú lelkí feltöltődést is jelentett, s beleadta szívét-lelkét mindenki.

A Rendhagyó Néprajzi Előadásban is, és bármikor, ha a Tessedik Táncegyüttess a színpadra került, életre keltek *Angelus Iván*, művészstanár szavai: „*A tánc azért kiemelten alkalmas az egész személyiséget megszólítására, mert a test, a szellem, a lélek egyszerre nélkülözhetetlen a gyakorlásához. Ha bármelyik elnyomja a másikat, az nem tánc. Lehet az torna, tudományos kísérlet, vagy lelkí élet. Külön-külön nem tánc. Csak ha test, szellem, lélek együtt mozdul.*”³

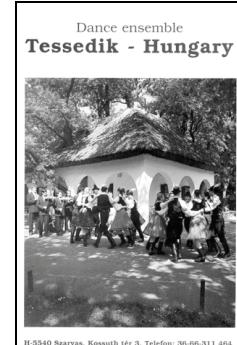
Plakát-történelem

1977

1986

1993

³ Angelus Iván: Táncoskönyv , 22. oldal

Felhasznált irodalom

1. *A magyar nép és nemzetiségeinek táncagyománya.* Szerkesztette: FELFÖLDI LÁSZLÓ – PESOVÁR ERNŐ. Budapest, 1998.
2. ANGELUS IVÁN: *Táncoskönyv.* Magánkiadás, Új Előadóművészeti Alapítvány, Budapest
3. ANTAL LÁSZLÓ: *Néptáncpedagógia.* Budapest, 2002.
4. DOMBI ALICE: *Tanári minta – Mintatanár.* Gyula, 1999.
5. DOMBI ALICE – OLÁH JÁNOS – VARGA ISTVÁN: *A neveléselmélet alapkérdései: Tanulmányok.* Gyula, 2004.
6. ERDŐS ISTVÁN: *Gimnasztika.* Budapest, 1992.
7. FARKAS ZOLTÁN: *Néptánc alaptechnikák módszertana.* Budapest, 2001.
8. FÜST MILÁN: *Látomás és indulat a művészettel.* Budapest, 1997.
9. MARTIN GYÖRGY: *Énekes körtáncok.* Budapest, 2000.
10. MOLNÁR ISTVÁN: *Magyar tánctanulási rendszerem: Táncészettika.* Bp., 1982.
11. MOLNÁR ISTVÁN: *Magyar tánctanulási rendszerem: Tánctechnika.* Bp., 1983.
12. *Néptáncaink tanítása – Ugrós táncaink.* Szerkesztette: ZÓRÁNDI MÁRIA. Budapest, 2003.
13. SZÉCSÉNYINÉ FEKETE IRÉN: *Művészeti gimnasztika táncosoknak.* Budapest, 1999.
14. *Táncművészeti folyóirat* Felelős szerkesztő: MAÁCZ LÁSZLÓ. XI. évfolyam 1. szám, XII. évfolyam 7. szám, XIII. évfolyam 9. szám, XIV. évfolyam 3. szám, XIV. évfolyam 7. szám. Budapest, Lapkiadó Vállalat
15. TÍMÁR SÁNDOR: *Néptáncnyelven.* Budapest, 1999.

Megjegyzés

Az írás Szászné Medvegy Veronika főiskolai záródolgozatának rövidített változata (Magyar Táncművészeti Főiskola, 2005).

A felvétkek archív fotók.

A Békés Banda

Messziről érkezett...

Dr. Németh Sándorné Irina Vlagyimirovna Sztyepánova emlékei

I. rész Szülőhazám, Oroszország

Ötven éve, 1957-ben érkezett Magyarországra, férjét követve, hogy másodszor is feleségül menjen Németh Sándor agrármérnökhöz, noha soha el nem vált. Hamar megismerték és sokan ismerték Szarvason, de igazi nevét senki sem tudta. mindeninek csak Ira volt és Ira ma is. A messziről jött ember egzotikumán túl, életútja sem minden nap. Ezért ültünk le beszélgetni.

Folyékonyan válaszolhat. Akcentusa sajátosan orosz: a kemény magyar mássalhangzók és a magánhangzók is meglágyulnak, az alanyi és tárgyas ragozású igék keverednek, a mondatok szórendje is egyéni alakul. Ettől, valamint mosolygós arcától van beszédének sajátos bája.

Irina Sztyepánova

- Melyik nyelven gondolkodik?
- Az attól függ, hogyan kérdeznek, magyarul vagy oroszul. Ha magyarul kérdeznek, most már természetesen magyarul gondolkozom, és így is válaszolok.
- Milyen nyelven számol?
- Ha gyorsan kell, akkor oroszul.
- Milyen nyelven álmodik?
- Sokszor nem is tudom. Ha sokáig nem beszélek oroszul, akkor az álmom is magyar.

A család

– 1931. augusztus 23-án születtem, a mai Ukrajnában, Kamenyec-Podolszk városában, egy katonatiszt családjában. A város közel volt a lengyel határhoz, és édesapám a határőrségen szolgált. Édesanyám akkor 19 éves volt, a harkovi repülőmérnöki egyetemen tanult.

Az öseim az 1917-es forradalom előtt módos emberek voltak. Dédnagyapám, Szergej Vlagyimirovics Jerasevszkij, öt falu birtokosa volt.

Irina felmenői 1900-ban. Középen ül Tyimofej Scsedrin, az anyai dédapa, tőle, a képen balra a felesége; mögöttük áll négy gyermekük; Scsedrinék között az unoka: Vlagyimir Szergejevics Szteyepanov-Jerasevszkij, Irina édesapja

Apai nagyapám Franciaországban tanult állatorvosnak, ott találkozott a szociáldemokrata eszmékkel, ezért a cár öt évre kitiltotta Oroszországból. Kétszer is ült börtönben. A cár a szociáldemokrata eszméiért, a bolsevikok a származásáért börtönöztek be.

A család sokat vándorolt, hiszen a katonatisket gyakran áthelyezték, akár az ország másik felébe is. A II. világháború kitörése előtt édesapám egy külföldi szovjet követségen volt katonai attasé. Én a mamával a Szovjetunió egyik kis városában, a Szmolenszki körzetben, édesapám szülőföldjén maradtam. Bjelíj – fehér – volt a neve.

A háború évei

– A német támadás harmadik napján, 1941. június 25-én már bombáztak. Úgy menekültünk el egy kis faluba, hogy szinte csak a ruhánkat vittük ma-

1943: a front mögött a faházban. Balról a harmadik (fent) Irina

gunkkal. Ott élt a nagymama egyik rokona, tőle kaptunk egy kis faházat, abban laktunk 1943-ig.

Ez a hely mindig olyan volt, hogy a támadók, akár a franciák, akár a németek, keresztülmények rajta Moszkva felé, amely 900 km-re volt onnan. A németek nagyon szisztematikusan „dolgoztak”: 1943-ban ezt a területet

teljesen kiürítették, és minden leromboltak. Az elhurcolt lakosságot csoportba osztották. Én egy belorusszai gyerekcsoportba kerülttem.

Ezen a területen van egy olyan mocsár, amelyből már a háború előtt is tőzeget termeltek ki. Akkor már a németeknek is fogytán volt a fűtőanyaguk, ezért velünk termeltették ki. Egy gép hatalmas, súlyos téglákat vágott ki a mocsárban lévő tőzegből. Nekünk a vízben állva kellett felállítani. A mocsarat lecsapolták, a tőzeget kiszáritották, ez volt a tüzelő. A nyár elejétől novemberig dolgoztunk, amikor már fagyott. Itt tífuszban megbetegedtem. Szerencsém volt, mert akkor már csak öten voltunk betegek, ezért a német kórházban helyeztek el bennünket. Itt jó ellátást kaptunk, és meggyógyultunk.

1943 novemberére a Vörös Hadsereg egész Belorussziát visszafoglalta. Ekkor a németek marhavagonokba raktak bennünket, és Németországba vittek a majdaneki táborba. Még Belorussziában találkoztunk egy másik szerelvénytel, amelyen német kommunisták gyerekeit vitték átnevelőtáborokba. Valószínűleg hiányzott nekik egy-két fő, mert átjöttek a mi szerelvényünkre, és engem választottak ki, mert szőke voltam és kék szemű. Így elkerültem a lágereket, helyette egy német majorba vittek, ahol a háború végéig mezőgazdasági munkát végeztünk. Itt megtanultam németül.

Tizen voltunk ebben a majorban. A szántóföldi munkák mellett a tehenészetben dolgoztunk. Csak a gazdasszony, Frau Fuxte volt otthon, ő irányította a gazdaságot. Két felügyelő vigyázott ránk. Nem túl régen egy szervezet, a leírásom alapján, meg is találta ezt a majort. Akik még élünk az egykor foglyok közül, kaptunk egy kis kárpótlást a fogásában elszenvedett időkért.

A felszabadulás

– 1945-ben odaért a szovjet hadsereg, és fölszabadított bennünket. Sorra vették a gyerekeket, megkérdezték, mi a neve, honnan jött. Akik 3–4 éves korukban szakadtak el a szülektől, már nem tudták az eredeti nevüket, azt meg végképp nem, honnan származnak. Ők ott maradtak Németországban. Úgy tudom, 30–40000 ilyen gyerek volt. Engem is Irmának neveztek, az Irinát nem használták.

Akik tudták, honnan jöttek, azokat visszavitték szülőföldjükre. Így kerültém én is hazára. Senkit nem találtam otthon. Édesapám valahol Németországban halt meg 1946-ban, már a háború után. Hogy milyen körülmények között, nem tudom. Édesanyám, mint repülőmérnök, egy távolsági bombázó gépen szolgált, fedélzeti navigátor volt. 1943-ban lelőtték a gépüköt. 30 éves volt, amikor meghalt. Nagymamámat egy másik lágerbe vitték, de ő később hazavergődött.

Egy speciális gyermekotthonba kerülttem. Olyan gyerekek éltek itt, akiknek mindenki szülőjük meghalt a háború idején, s akiknek édesapjuk katonatiszt volt.

Egy kis filozófia

– Ha visszagondolok a történtekre, minden olyan szörnyűnek tűnik. De abban a szituációban ez nem így volt. Az ember mindig túl akarja elni az adott szituációt, és alkalmazkodik a körülményekhez. Ezekben az években velem sokkal több minden történt, mint a későbbiekben együttesen.

Költözések, bombázások, elszakadás a szülőktől, munka a mocsárban, utazás a marhavagonban, élet a lágerben. És amiről nem beszéltem: amikor a tőzeget termeltük ki, bekerülttem a partizánok közé. Az erdőben tanyázó partizánok rajtaütötték a csoporton, és minket magukkal vittek. Ott éltünk köztük addig, amíg a németek körül nem zárták az erdőt. Akkor a parancsnok azt mondta, hogy minden öreg és minden gyerek menjen kifelé az erdőből, mert itt harcok lesznek. Ők mindenannyian elestek, mi megmenekültünk. Ruháink leszakadtak rólunk, éheztünk, fáztunk. Mégis túlélünk, mert együtt maradtunk.

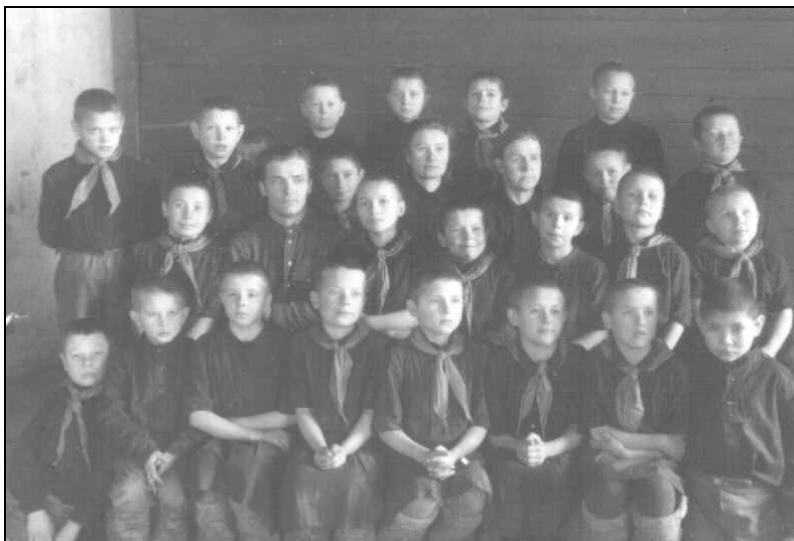
Most, hogy idősebb lettem, sokat gondolok erre. Ez az összefogás talán orosz mentalitás. Ha körülnézek, azt látom, hogy ma inkább az egyének akarnak mindenáron érvényesülni. Én még ahhoz a generációhoz tartozom, amelyben a közösség volt az összetartó erő. Ma is így gondolkodom. Érdekes volt az is, hogy amikor felszabadultunk, csak annyit fogtam fel, hogy mehetek haza. De nem tudtam hova, kihez. Ezért még néhány hónapig ott élttem, ahol kényszerből kerülttem.

Úgy éreztem, hogy a szerencse végigkísért az életemen. Szerencse, hogy túléltem a bombázást, a mocsarat, a lágert. A felszabadulás után jött egy küldöttség otthonról, megnézte, hány orosz van atáborban. Köztük volt az édesapám unokatestvére is, aki megismert. Ő segített haza, ő helyezett el a nevelőotthonban.

A tőzegkitermelés következménye végigkísért egész életemen. Olyan reumás lettem, hogy egy évig nem tudtam járni. A Krímbe küldtek gyógyulni. Talpra álltam, de gyógyulásom nem volt tökéletes.

Az otthonban

– Hatvanan éltünk a nevelőotthonban. Nálunk 17 éves korban lehetett érettségezni a tízosztályos iskolában. Amikor odakerültem, nem tudtam írni, nem tudtam rendesen olvasni oroszul, mert addigra elfelejtettem. Tudtam ukránul, belorusz nyelven, németül, de oroszul tudtam a legkevesebbet. Egy év kellett ahhoz, hogy pótoljam az orosz nyelvi ismereteimet. Ott végeztem el a tízosztályos iskolát, jó eredménnyel. Erre, és sorsomra való tekintettel bárhova mehettem volna továbbtanulni. Leningrádba szerettem volna menni orvosi egyetemre.

Pionírok a nevelőotthonban, 1947-ben: háborús árvák; fiúk, lányok vegyesen – egészségügyi okokból kopaszra nyírva. Az ülő sorban balról ötödik: Irina.

Mivel Szovjetunió hatalmas területén jelentős időjárási különbségek vannak, a továbbtanulókat szigorú orvosi vizsgálatnak vetették alá, bírjak-e majd az időjárási körülményeket. Engem olyan reumásnak találtak, hogy nem engedtek a zord éghajlatú Leningrádba. Ezért aztán Moszkvába jelentkeztem.

El kell mondnom, hogy az állam messzemenőkig gondoskodott az árva gyerekek rölről. Most nem tudom, hogy van, de akkor, ha egy gyerek az otthonba került, nagyon jó nevelést kapott. Segítették az iskoláztatását egészen az egyetem befejezéséig.

A felvételim nagyon jól sikerült, öt tantárgyból 24 pontot értem el a lehetséges 25-ből. De ha nem így sikerül, akkor is felvettek volna a helyzetem miatt. Éppen akkor volt egy rettenetesen kemény tél. Moszkva mellett laktunk, onnan kellett bezárnunk a helyi vasúttal, aztán még 1 km-t gyalog kellett megtenni. Nem voltak igazán meleg ruháim, hát megfáztam, hiszen hajlamos voltam rá. Azt mondta, hogy a reumás kezeimmel soha nem lehetek sebész, felajánlották, hogy menjek át más szakra. Ezt nem akartam. Attól is féltem, hogy elvesztem az ösztöndíjamat, mert azt elvették volna, ha hármasra vizsgázom. Ezért beiratkoztam a mezőgazdasági akadémiára.

Ilyenből csak egy volt a Szovjetunióban. Tyimirjazev Akadémia a neve, öt és fél év a tanulmányi idő. Itt képzik a mezőgazdasági kutatókat. A növényvédelmi szakra iratkoztam, részben azért, mert itt elfogadták az orvosin letett vizsgáimat. Nagyon jó hely volt abból a szempontból is, hogy közel volt a kollégium. Mindig kollégistaként tanultam, és szerettem is kollégista lenni. Közösségi ember vagyok, szeretem a jó társaságot. Képes vagyok arra is, ha szükségem van rá, hogy kikapcsoljam a körülöttem lévő világot. Sajátos világ volt a kollégium világa. Pontosan szabályozták a kollegisták életét, és szigorúan ellenőrizték is. Rendnek, fegyelemnek kellett lenni, mert másképp nem lehetett közösségen élni.

A kollégium jó közösségi embernek nevel. Hétvégeken elmentünk segíteni a rászorultaknak: takarítottunk, fát vágunk. Természetes volt, hogy nyaranta kimentünk a mezőgazdaságba, a kolhozokba és az állami gazdaságokba dolgozni, ingyen. Szívesen dolgoztam, egyedül a len betakarí-

Az akadémisták közt. Az ülő sorban jobb szélen Irina

tását nem állhattam, mert nőtt közötte egy szúrós növény. Ha ez beleszűrt az ujjak közé, másnap szinte nem tudtuk mozgatni. Ettől függetlenül dalolva végeztük a munkát.

Előfordult, hogy naponta csak egyszer ettünk, de ez nem akadályozta meg, hogy elmenjünk 6–7 km-re táncolni. Én nagyon szívesen emlékszem ezekre az időkre. Azt mondta, és hittük is, hogy ezt a munkát a hazánkért végezzük. Amikor az Akadémiára mentem, tudtam, mit vállalok.

Sztálin és az orosz lélek

– Oroszország – Rasszija – minden másnál fontosabb. Ez benne van az orosz lélekben, és benne van az orosz vallásban is. A mi vallásunk közösségi vallás. Aki látott már pravoszláv istentiszteletet, az láthatta, hogy az emberek megfogják egymás vállát vagy egymás kezét, úgy imádkoznak.

Igaz, hogy a szovjet rendszerben nem arra neveltek bennünket, hogy templomba járunk, de nem feltétlenül kell a templom ahoz, hogy az ember vallásos legyen. Nekünk nem azt mondta, hogy Isten, hanem azt mondta, hogy SORS. Viszont tanították a történelmet. Nálunk a 9. században alakult ki az orosz állam, a RUSZ, egyidőben a pravoszláv vallással, és ez összefonódott az orosz emberek lelkében.

A nevelőotthon 9. évfolyama 1951-ben.

Az ülő sorban balról ötödik: Irina.

aki katonatiszt volt, 1939-ben egy évet ült a börtönében. De erre akkor nem akartam gondolni. Komszomolista lettem, hittem az eszmében. Ezt tanították, s az embernek valamiben hinni kell. Ez a szervezet, a Komszomol készítette elő a párttagságra a fiatalokat.

Megnyertük a II. világháborút, ez pedig Sztálin nevével fonódott össze. Első éves egyetemistaként kimentem a Vörös térrre november 7-én, a forradalom ünnepén. Sztálin kijött a Lenin Mauzóleum mellvédjére. Az első sorban álltam. Az emberek annyira kezdték éltetni Sztálint, hogy egyszer csak azt vettettem észre, én is kezdtettem lelkesen éltetni. Az egyszerű emberek nem tudták, mi van a látványos politika mögött. Én ugyan sejtettem, hiszen édesapám,

Negyedéves koromban kértem a felvételemet a SZKP-be, a Szovjetunió Kommunista Pártjába. Azt nem tudom, mások miért léptek be, én meggyőződésből. Ugyan milyen érdek vezetett volna egy egyetemistát!? Mindig közösségi ember voltam, úgy éreztem, ott a helyem, hiszen a barátaim is ott voltak a mozgalomban.

Sorsforduló

– Az Akadémiai tanulmányok váratlan fordulatot hoztak az életemben. Nyaranta nyári gyakorlatokon kellett részt vennünk. Mindig azon igyekeztem, hogy olyan helyre menjek, ahol fizetnek is.

Nekem volt egy 3 évvel idősebb vőlegényem, akiel együtt voltunk a gyermekotthonban. Bányamérnöknek tanult, és 1954-ben már Poltavában dolgozott. Úgy volt, hogy odamegyek gyakorlatra, és összeházasodunk. De a sors másképp akarta. Először Poltavába jelentkeztem, de másnap egy hirtelen ötlettel átiratkoltam máshová. Aztán visszavontam és megint visszavontam. A gyakorlatvezetőm meguntta, és azt mondta, Micsurinszkba megyek, amit utoljára beírtam. Ott készítí disszertációját egy „vengerszkij”, ahogy a magyarokat hívták, neki kell a segítség.

Hárman vagy négyen utaztunk oda. Egy álló nap ment a vonat. Selyemruhában, magas sarkú cipőben, nylon harisnyában, maximka-frizurával érkeztem meg Micsurinszkba. A gazdaság embere lovas kocsival várta minket. Amikor beértünk, Németh Sándor, a „venger” várta. Később mesélte, hogy teljesen elkeseredett, amikor megláttott. Nem ilyen segítséget várta. Én is hasonlóképp gondolkoltam. Ott állt kopaszra nyírt fejjel, csíkos tengeszruhában, barátságtalan arccal. Egyáltalán nem tetszett.

Viszont ez a tambovi terület gyönyörű vidék volt. A hatalmas meggyes kertek teljes virágukban pompáztak. Egy folyó szelte át a dombos területet. Olyan gicces volt az egész.

Minden szombaton jártunk táncolni, szórakozni. Akkoriban már nagy esemény volt, ha megfogta a kezem vagy megcsókolt egy fiú. Itt kezdett udvarolni egy tanár. minden reggel gyönyörű virágcsokrot hozott. Sándornak ez nem tetszett, elkezdett megjegyzéseket tenni. Egyszer a barátnőm elhívott sétálni. Ő egy román fiúval járt, és nem volt ildomos egy külföldivel kettesben járkálni.

Micsurinszk, 1954

Kiderült, hogy én lettem a negyedik, mert Sándor is jött. Gyönyörű volt a vidék, ahol sétáltunk. Egyszer csak ketten maradtunk. Sándor megölte. Úgy voltam, hogy ő a fönök, hát kibírom. Így kezdődött, később komolyra fordult a dolog.

Ebből aztán majdnem baj lett. Mikor a gyakorlatvezető megtudta, szólt, hogy dolgozni lehet a külföldivel, de semmi mást. Akkor már Sztálin meghalt, egy kicsit oldódott a lékgör, de azért féltem. Azt mondtam neki, hogy nincs köztünk semmi. Azért féltem, mert az egyetemen illesmiből kellemetlenségeム lehetett volna. Így végül nem lett semmi baj.

Sándor 1956 májusában végleg hazautazott, nekem még volt másfél évem a tanulmányainimból. De akkor már eldöntöttem, hogy férjhez megyek hozzá, ezért hazautazása előtt összeházasodtunk.

Sándor Szarvason helyezkedett el az Öntözési Kutató Intézetben. Levelezéssel tartottuk a kapcsolatot. Aztán közbejött az 1956-os forradalom, nem tudtunk semmit egymásról. Az volt a szerencsénk, hogy Sándor unokatestvére volt Hegedűs Andrásnak¹, aki akkor Moszkvában tartózkodott. Ő segített, így tudtunk beszálni telefonon.

A házasságunk körül adminisztratív boonyadalmak támadtak, mert Sándort otthon nőtlenként kezelték. A forradalom alatt, a lövöldözések közepette szaladgált az igazoló okiratok után, és küldte ki Moszkvába, igazolásul, hogy férjezett vagyok. De csak annyit igazoltak, hogy menyasszonya van. Ekkor bejelentettem, hogy férjem eltűnt, és hivatalosan is elváltam. Így már, menyasszonyként, elengedtek hozzá Magyarországra. 1957 júliusában utaztam Sándor után, de csak augusztusra készültek el az irataim.

Az interjút készítette, szöveget szerkesztette:

Dr. Kutas Ferenc

Megjegyzés

A 2. részt a Szarvasi Krónika 24. számában közöljük.

---

¹ Hegedűs András miniszterelnök (1955. április 18–1956. október 24.) Nevéhez fűződik 1956-ban a szovjet csapatok behívása az országba. Később neves ellenzéki közgazdász lett.

Dr. Hanyecz Katalin – Tóth Tamás

A szarvasi Erzsébet-liget története, kultúrtörténeti és botanikai értékei

I. rész

Bevezetés

Szarvas az ország délkeleti részén, a Hármas-Körös Kákafoki-holtágának partján fekszik. Az Erzsébet-liget közel négyzet alakú, 12,8 hektáros területe a város nyugati határán található. Létesítése a 19. század végére tehető. Fennmaradt kertrészletei angolkert-stílust határoznak meg, melyet helyi sajátosságok kísérnek. Az Erzsébet-liget kialakítása mellett a szarvasi lakosok mindig is sokat tettek azért, hogy lakóhelyük ne legyen „poros alföldi kisváros”, így sok ligetet és parkot telepítettek. Itt található a világhírű Pepikert és a Békés megye legidősebb fáit örző Anna-liget is.

A Szarvasi Közlöny ezt írja 1934-ben: „*A sok viruló kert és a dusan fásított Körös-part mellett valóban a ligetek városának nevezhetjük Szarvast, amely így méltó arra, hogy az üdülni vágyó idegenek felkeressék.*” – „*A bájos fekvésű Szarvas községben mindenütt ligetek, virágtáblák és dusan fásított utcák üdvözlik az érkezőket.*”

Fotó: Bakula János

Előzmények

Szarvas község egykor a Hármas-Körös partjára települt, olyan meredeken kiemelkedő partrészen, ahol csak ritkán érte el egy-egy nagyobb árvíz. A

folyó másik partja, ahová az Erzsébet-liget fáit ültették, viszont néhány méterrel alacsonyabban fekszik, így ezt az áradások gyakran elborították. A folyót az 1880-as években szabályozták, így alakult ki a csaknem 30 km hosszú, Szarvas város lelkét képező Kákafoki-holtág.

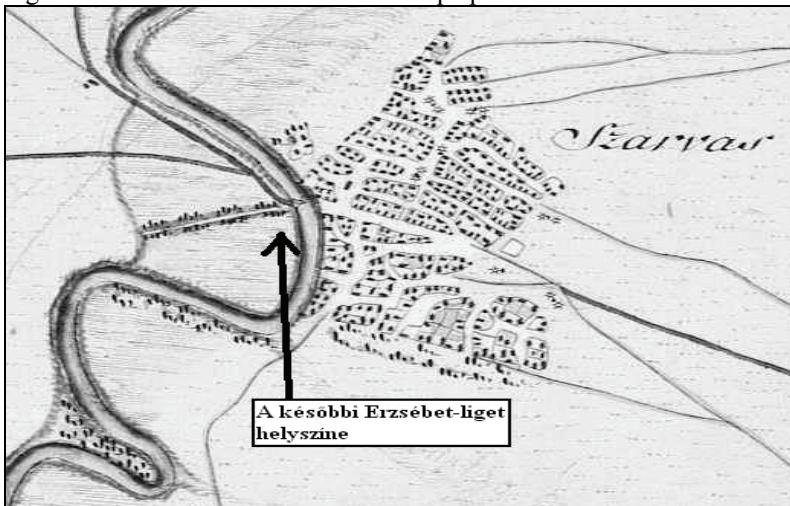
Fotó: Bakula János

Milyen természeti képe lehetett egykor annak az ártéri területrésznek ahová a liget első faállományát telepítették? *Mendől Tibor* 1928-ban erről így ír *Szarvas földrajza* című tudományos munkájában: „*A folyóartér nedves formációját a nád, a gyékény, káka és sás fajok képezték. A zsombéknádas-asszociációkon kívül megjelentek a fűzfa-lápos asszociációi is, amelynek maradványait a Körös szűk árterén még fellehetjük. A Holt-Köröst még ma is nagydarabon fűzfasor kíséri. A zugokban (kanyarulatok által körülhatárolt fölnyelvek), ahol a part lankás, régebben egész fűzfaligekek, valódi fűzfalápolok fordultak elő, a tisztásokon és a fák közötti nedves talajon, sajátos növényszövetkezettel. Ilyen füzes a nagy holtág Szarvas községgel szemben fekvő kis másodlagos meanderének zugában, ahol ma a községi sétaertet találjuk: ezt hívják valamikor a város füzesének.*”

A folyószabályozások előttől való 19. századi híradások is, egy mocsaras „fűzfaerdőcskéről” beszélnek itt, mely a helyi fiatalok kedvelt vadregényes játszóhelye, vadásztanya volt. Ezt bizonyítja dr. Nádor Jenő Vajda Péter tanítványai között c. tanulmányának részlete (Vajda Péter 1843–1846 között volt a gimnázium igazgatója): „*Vajda Péter, mint természetrajongó, naponta nagy sérákat tett a városon kívül. Ha az akkor „Füzes”-nek nevezett kis erdőben játszó tanulók csoportja mellett – akiknek igazgatója volt –*

elhaladt, megállt, elnézte játékukat." Ezt igazolja Perényi Béla 1961-ben keltezett feljegyzése is, amely az 1891-ben érettségizett Faragó Mór szarvasi orvos visszaemlékezéseit tartalmazza. Ő diákkorában még a régi „Füzeset” is ismerte. „Diákkoromban a szép park helyén kis, görbe füzsfákkal borított, iszapos terület volt, amelyet mi akkor kis erdőnek neveztünk. A Körös majd minden tavasszal kiöntött, és a „kis erdőt” sokszor méter magasságban is vízzel borította. Vállalkozó szellemből diákok – köztük jómagam is – csónakon eveztünk át az előtölt földre, s ott a fákról apró madarakat szedtünk, vadkacsákra lövöldözöttünk. Egy szép tavaszon aztán, amikor Mezőtúr határában megcsinálták a Körös összekötő csatornáját, és a mi folyónk holtág lett, akkor megszűnt a régi vízi élet a Füzesben is...”

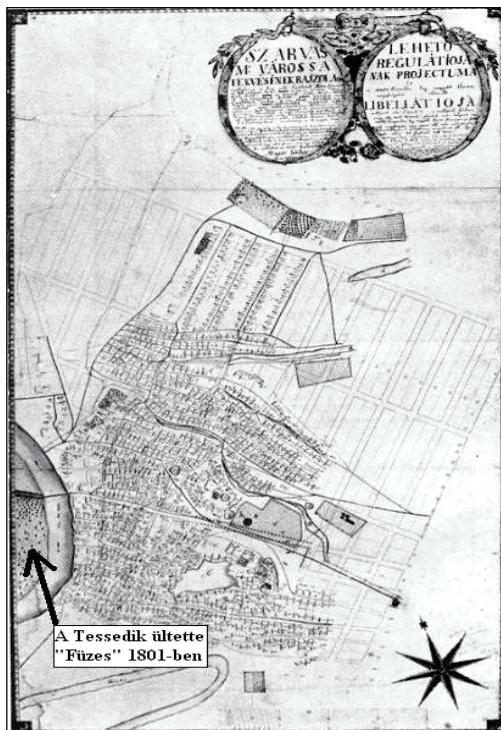
Az egykori leírások alapján egy természetes keletkezésű, ősi, árvizes fűz galériaerdő képe bontakozott ki előttünk. Az Alföldi folyók árttereinek valaha jellegzetes erdőtársulásai a puhafá (fűz-nyár) és a keményfa (tölgy-kőris-szil) ligetek voltak. El kell azonban oszlatnunk egy tévhítet, hogy a XIX. századi folyószabályozások hatására tűntek el ezek az ősi erdők a Tisza és mellékfolyóinak vidékéről. Az Alföld erdeinek pusztulása már az Árpád-kor végétől kimutatható. Okleveles adatok alapján valószínűsíthető, hogy az emberi tevékenység hatására a XIII. századtól kezdve nem volt folytonos a Maros-menti keményfás ligeterdő öv. Ez az állapot jellemezhette a Hármas-Körös mentét is. A keményfás ligeterdők török hódoltság idején történő további, szinte teljes pusztulását a II. József császár idején, az 1780-as években készült I. katonai felvétel térképlapjai bizonyítják. Nézzük meg a Szarvasra vonatkozó 1784-as térképlapot!

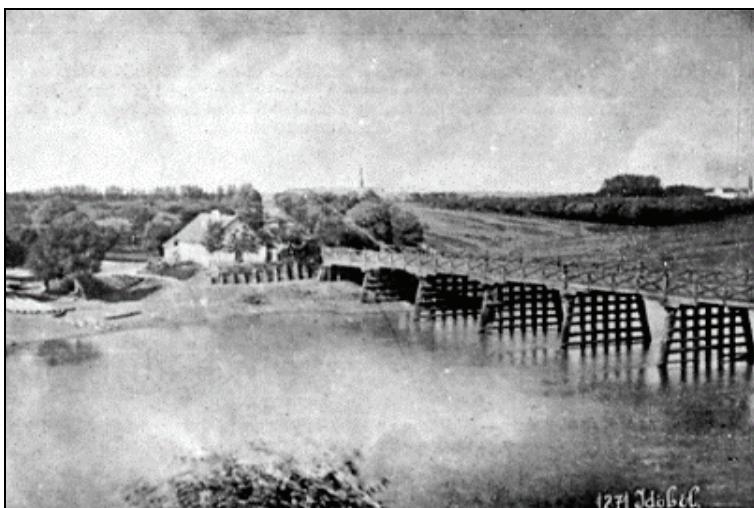
I. Katonai térképezés (1782-1785) Szarvasra vonatkozó felvétele

A folyó még mindenhol az eredeti medrében folyt, komolyabb gátakat a térkép nem ábrázol. Ekkoriban szántóterületek még nem voltak az ártéren, bár a magaslatokon egyes szántók a folyóhoz igen közel helyezkedtek el. A folyó üde rétek és száraz puszták között kanyargott. Feltűnő, hogy milyen kevés erdőt találunk a folyó mentén (ilyen például a majdani Anna-liget ösi foltja), és a ligetes tájrézszlet is igen ritka. A várossal szemben lévő Körös-zug, a későbbi Erzsébet-liget térszíne is csak mocsaras-vízenyős terület, rajta erdő, liget vagy bármilyen fásvegetáció nem látható. Tehát a kor legalaposabb és legrészletesebb katonai térképén még híre-hamva sincs, az ún. „füzesnek”. Akkor, hogyan keletkezett ez az ösinék hitt fúzerdő?

A helytörténeti anyagok tanulmányozása során egy érdekes szövegrészszámra bukkantunk, melynek okán e kérdés mögött – mint már oly sokszor Szarvas múltjának megidézésekor – Tessedik Sámuel alakja dereng fel. Tessedik 1767-ben érkezett Szarvasra az evangélius parókia lelkészi székébe. Sokoldalú személyisége a település gazdasági és kulturális életének fejlődésére egyaránt ösztönzően hatott. Szeretegazó tevékenységei között – a település és környékének aggasztó fátlansága miatt – fatelepítési kísérletekkel is foglalkozott. Több alkalommal ültetett fűzet (pl. 1780-ban 4530 csemétét) a város környékén. Önéletírásában beszámol arról, hogy 1799-ben egy „kisebb fúzerdő” telepített a Körösön túl. Nézzük meg az 1801-ben készült városi térképet, s alig 17 évvel a fátlan Körös-zugban szabályos fásítás tűnik szemünkbe. A (feltehetően) Tessedik ültette „füzes” foltja az 1811-ben és az 1822-ben készült térképeken is jól felismerhető.

A felnövekvő „Füzes” hasznosítása egyszerű módon történt: az 1845-ös örökválltság (urbárium) után a fűtermést, illetve a fák gallyazásából származó anyagot a városi elöljáróság időnként elárverezte. A füzes tisztásai már ekkor is a népi mulatságok színterei voltak. Olyannyira kedvelt közterület volt, hogy „1847-ben még a Füzesben is kocsmát akartak nyitvattni”, s az 1848-as szabadságharc idején a honvédnek besorozott szarvasiak „részére a vámház mellett a füzesben nagy népünnepélyt rendeztek”. A terület alkalmilag a gimnázium és egyéb iskolák majálisait, juniálisait, valamint az iparos- és parasztifjúság rendezvényeit is szolgálta.

Látékép 1871-ből. Előtérben, az 1801-ben épített fahíd, balra a „füzes”.

A Füzet kezdetben rév (komp), majd 1801-től fahíd kötötte össze a várossal. Utóbbit 1894-ben lebontották, majd a helyén létesítették a mai vaslidat. A híd mellett volt a vámház, ebben lakott a hídbérő (a hídon való átkelés díjának beszedője), később pedig a városi kertész. Ma ez a Halászcsárda épülete.

A „Füzes”-nek közvetlen a szabályozások előtti időkből származó ökológiai viszonyairól Koren István 1883-ban készült „Szarvas virányának... felszámolása 1883” című botanikai munkájából tájékozódhatunk. Koren főként mocsári, kaszálóréti és ligeterdei fajokat említi meg a „város-füzesből”. Ilyenek: sárga borkóró (*Thalictrum flavens*), fényes borkóró (*Thalictrum lucidum*), mezei menta (*Mentha arvensis*), dárádás csukóka (*Scutellaria hastifolia*), pajzsos veronika (*Veronica scutellata*), réti margitvirág (*Leucanthemum vulgare*), tiszaparti margitvirág (*Chrysanthemum*

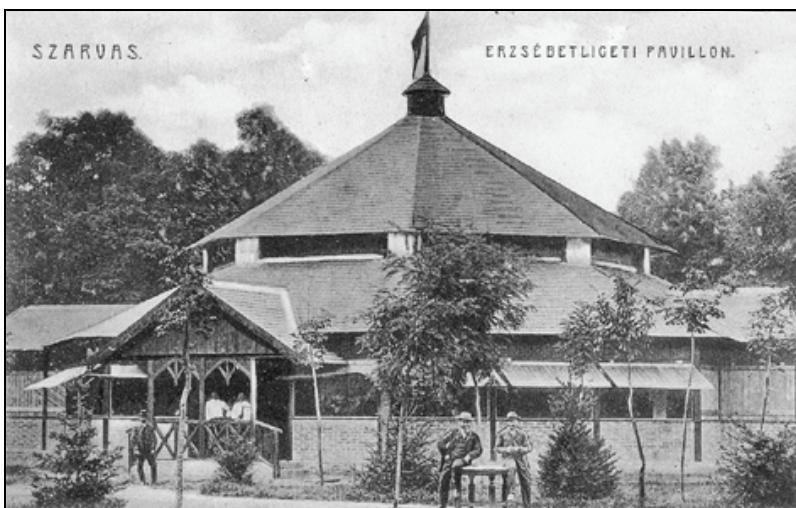
serotinum), rókasás (*Carex vulpina*). Valószínűleg egyes területrészek kiszáradó pangóvizes-pocsolyás állapotát illetve szikesedését jelzi az alábbi fajok említése: sziki buvákfű (*Bupleurum tenuissimum*), egynyári szikárka (*Scleranthus annus*), parlagi bolhafű (*Pulicaria vulgaris*), gyapjas penészvirág (*Filago arvensis*).

A szarvasi Népkert kialakulása

A terület számára a nagy változást az 1880-as években befejeződő folyószabályozások hatására történt árvízmentesítés hozta meg. Szinte biztosra lehető, hogy csak ekkor jelenhettek meg nagyobb számban a folyóparthoz közeli részeken spontán növekedésű, öshonos körisek, szilek, tölgyek. A szarvasi Körös-szakasz holtággá válása (1888) után a város vezetői elhatározták, hogy az időszakos előntésektől mentesített Füzest parkosítják. 1890-ben e célra 50 hold területet jelöltek ki, amelyből 15 holdat szőlő- és gyümölcstelepítésre kívántak felhasználni. A fentiekből azt állapíthatjuk meg, hogy a keményfaliget erdő fajaival történő természetes beerdősülés és a parkosítás folyamata szinte egyszerre indult meg a XIX. század végén a liget területén. Az 1891-ben *Mihálfyi József* által készített térképrészleten már szerepel a Városi gyümölcsös és a Városi népkert alaprajza, amelyen a kerti utakat is feltüntették. Az utak vonaltervezése az akkoriban már elterjedt angolkert stílusra jellemző. A görbe vonalú sétautakon – melyek néhol kisebb-nagyobb terekké szélesednek – bejárható az egész kert. A tervezés és telepítés *Dolesch Vince* városi kertész irányításával zajlott az 1891-től 1894-ig terjedő időszakban. Először az addigi faállomány feleslegesnek tartott részét vágták ki, majd kialakították az utakat, s ezután kezdték meg a növénytelepítést. minden bizonnal a fásítást végezők a *Pepi-kert* és *Annaliget* telepítésének tapasztalatai alapján – ahol a parkjellegű, egzotákkal beültetett belső térrészeket, természetes remízekkel, spontán ligeterdőkkel védtek az időjárás viszontagságaitól – megőrizték, hagyták felnőni, illetve tudatosan telepítették is a liget szegélyzónájában az öshonos, a helyi ökológiai viszonyokhoz jól alkalmazkodó fásszárúakat (fehér és fekete nyár, hásak, gyertyán, magyar kőris, kocsányos tölgy, mezei szil stb.).

A meglévő növényzet, a folyó közelsége az Alföld kontinentális éghajlatától eltérő, kedvezőbb mikroklimát teremtett. A kiegyenlítettebb hőmérséklet, a magasabb páratartalom, a tápanyagban dús talaj, a széllel szembeni védeottság együttesen lehetővé tette az igényesebb fajok liget belsejébe való ültetését és azok megfelelő fejlődését. Másodlagos növényanyagként a hazánkban akkoriban divatos „platánkorszak” legjellemzőbb fáit, platánokat, vadgesztenyéket illetve más különösen fajokat és diszbrokot, mocsári ciprust, japánakácot, szivarfát, fenyőféléket, jázmint, hóbogyót, aranyesőt ültettek. A csemeték nagy része a közsegi faiskolából származott.

A Népkert létesítésnek körülményeihez tartozik, hogy az egész országban nőtt a növények iránti érdeklődés, terjedt a növényhonosítás. Szarvason Bolza József, majd Bolza Pál kezdte telepíteni az exóta növényeket. A helyi lakosok érdeklődését felkeltette az Arborétum létesítése, és felmerült benneük az igény egy mindenki számára elérhető, látogatható kert iránt. 1898-ban Erzsébet királyné tragikus halála után – az iránta való tiszteletből – az emlékfák ültetésére megindult mozgalomban Szarvas is részt vett. Az Erzsébet Királyné emlékfái című levéltári anyag szerint: „Szarvas község elöljárósága a piactéren 70 db akácfát ültetett, azonkívül a két év óta fennálló 30 hold területű népkertjét, mely terjedelmével és nagy gondozásra való szépségénél fogva az Alföld egyik legszebb sétányá – Erzsébet Királyné ligetnek nevezte el.”

A Pavilon egykor levelezőlapon

Megjegyzés

A Pavilont ábrázoló képeslap Brláss Attila gyűjtő tulajdona.

A tanulmány befejező részét a 24. számban közöljük.

Iskolatörténet

Az utolsó fejezet

A 200 éves szarvasi gimnázium önállóságának utolsó évei 2003–2007

A szarvasi gimnázium története Szarvason kezdődött, Mezőberényben folytatódott, hogy azután végleg Szarvas legyen az iskola székhelye. 1802. május 19-én az egyházmegyei közgyűlés Boczkó Dániel lelkész (Tessedik szarvasi „ellenfele”) javaslatára – szemben a tessediki népnevelő iskola gyakorlatával – latin iskola létesítése mellett foglalt állást. Ugyanez a közgyűlés Mezőberényt jelölte meg az iskola helyéül, azzal az indoklással, hogy a magyar, német és tót nyelv elsajátítására ez a település a legalkalmasabb. 1802. november 1-jén Skolka András igazgató irányításával kezdődött meg a tanítás.

Emlékérem a 200 éves
évfordulóra
önálló intézményként működött.

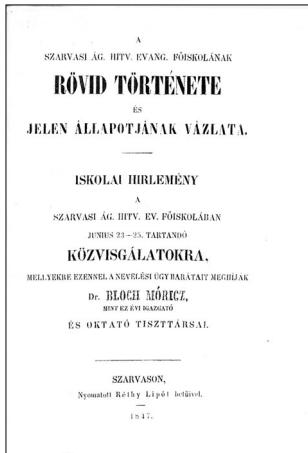
1834-ben – elsősorban a fenntartás személyi és anyagi nehézségei miatt (nem voltak megfelelő képzettségű tanárok, hiányoztak a színvonalas oktatás tárgyi feltételei) – a gimnázium Szarvasra települt. A Bolza és a Mittrowszky (Mitrovszky) grófi családok adománya (305 hold szántó, két szárazmalom, nyolc házhely a tanári lakásokra) tette lehetővé, hogy a Tessédik-épületben az oktatás megkezdődjön. Ettől kezdve – sok nehézséggel megküzdve, válságos és virágzó korszakok után a „főgimnázium” 2007-ig, a szarvasi oktatási intézmények egyesítéséig

Az iskola történetét feldolgozó munkák

A 200 éves intézmény gazdag múltjában sok neves tanár tanított, közülük többen is foglalkoztak az iskola történetével. Az első történelmi igénnnyel megírt munka dr. Bloch (Ballagi) Mórnak, a gimnázium tanárának (1844–1848 és 1850–1851) nevéhez fűződik. 1847-ben jelent meg „A Szarvasi Ág. Hitv. Evang. Főiskolának rövid története és jelen állapotjának vázlata”²

¹ Érettségi vizsgát csak a főgimnáziumokban lehetett letenni. Rangjuk a mai főiskolának megfelelő volt.

² A könyv a szarvasi Városi Könyvtárban található.

címmel (*Szarvas, 1847, 28 oldal*). Az első, közel egy évszázadot átfogó munkát Benka Gyula, a neves pedagógus, pedagógiai szakíró, a gimnázium egykori tanára (1862–1908) és igazgatója (1884–1908) írta. Címe: „*A Szarvasi Főgymnasium története 1802–1895*” (*Gyoma, 1895, 201 oldal*).

1934-ben jelent meg a következő áttekintés. Szerzője dr. Nádor Jenő, a gimnázium tanára (1912–1948), majd igazgatója (1939–1948). Könyvének címe: „*A szarvasi ág. Hitv. Ev. Vajda Péter gimnázium története*” (*Budapest, 1934, 56 oldal*). (Az iskola 1930-ban vette fel egykorú igazgatójának, *Vajda Péternek* /1843–1846/ nevét.) Dr.

Nádor munkája óta nem született teljes, részletes iskolatörténet. Az 1934 óta eltelt időszak az 1984-től megjelent emlékkönyvekben és az évkönyvekben követhető.

Az 1984-ben, az iskola Szarvasra településének 150. évfordulóján megjelent *Jubileumi emlékkönyvben* (Szarvas, 1984, 200 o.)⁵ szerepel Árvai Pálnak, az iskola tanárának (1959–1994) majd igazgatójának (1969–1978, 1990–1994) „*Az iskola rövid története*” című tanulmánya, amelyben a kezdetektől 1984-ig tekinti át az iskola történetét (15–32. o.).

Az 1996-ban megjelent *Emlékkönyv* (Szarvas, 1996, 101 o.) az 1984–1996 közötti évek eseményeit tekinti át. Ebben ismét megjelent Árvai Pál korábbi, Jubileumi emlékkönyvben megjelent tanulmánya. A szerző a már megjelent részét lerövidítette, és kiegészítette a megjelenése óta eltelt 12 év történetével. (*Az iskola rövid története 13–20. o.*)

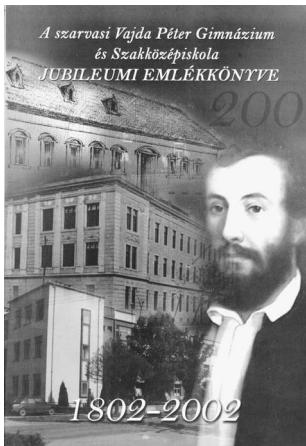
2002-ben ünnepelte az iskola fennállásának 200. évfordulóját. Erre az alkalomra jelent meg *A Vajda Péter Gimnázium és Szakközépiskola Jubileumi Emlékkönyve*. Felelős szerkesztője dr. Kutas Ferenc, a gimnázium tanára (1971–2005) majd megbízott igazgatója (2003/2004). Az Emlékkönyv 1802-től, az alapítás évétől 2002-ig tartalmazza az iskola tömörített történetét *Fejezetek a szarvasi Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium történetéből* címmel (7–48. o.). Szerkesztett munka, a korábban említett szerzők műveiből vett részletekből áll össze az intézmény múltja.

Az 1996–2002-ig terjedő időszakot résztanulmányok tekintik át. A szakképzés 1996 utáni változásairól Tóthné Jansik Erzsébet tanár (1983–),

³ A könyv a Vajda Péter Gimnázium könyvtárában található.

⁴ A könyv a Vajda Péter Gimnázium könyvtárában található.

⁵ Az emlékkönyvek a gimnázium könyvtárában olvashatók.

gyakorlati oktatásvezető (2002–2007), az iskola épületének felújításáról dr. Kepenyes János igazgató (1998–2003) számol be, az intézmény eddigi épületeit dr. Kutas Ferenc mutatja be. 2005-ben született még egy írás, amely sajátos szemszögből vizsgálja az iskola történetét. Szerzője dr. Tímár Jánosné, az iskola tanára (1971–2007) és könyvtárosa (1989–2007). Munkájának címe: *A szarvasi Vajda Péter Gimnázium története az évkönyvek tükrében* (Megjelent a Szarvasi Krónika 19/2005-ös számában, 35–39. o.).

Az utolsó fejezet, amely a 2002 után történteket tartalmazza, eddig megíratlan volt. Ezt pótoljuk most a Szarvasi Krónikában.

Előzmények

1989-ben alapvetően megváltozott az iskolák irányításának rendszere. Korábban a pártbizottságok jelöltjét a megyei, ill. a városi művelődési osztályok nevezték ki, általában határozatlan időre. 1989-től pályázati rendszerrel töltötték be az igazgatói állásokat. Az első ciklusban a tantestületek döntötték az igazgató személyéről. Ez nem vált be, mert a „keménykezű” igazgatók sorra megbuktak a pályázatokon. Ezért 1998-tól a képviselőtestületek kezébe került a döntés joga. A tantestületek, az iskola dolgozói, a szülői munkaközösségek, a diákbizottságok és a képviselőtestületek oktatási bizottságai véleményezési jogot kaptak. Ez a rendszer napjainkig érvényes.

A Vajda Péter Gimnázium igazgatója 1978–1989-ig Holp József, aki korábban, 1971–1974-ig az iskola tanára, 1974–1978-ig a Városi Pártbizottság munkatársa volt. Igazgatóhelyettesek: Hantos Gusztáv (tanár 1951–1985; ig.h. 1969–1985, megbízott igazgató 1978), Árvai Pál (1985–90) és Tiszavári Sándorné (tanár 1967–2001, ig. h. 1978–2001). 1989-ben – az új törvények értelmében – Holp József megbízása lejárt, és a további munkához nem kapta meg a tantestület bizalmát. Az újabb pályázaton az iskola két tanára, dr. Kutas Ferenc és dr. Pilishegyi József (1968–1971 majd 1992–2004) indult. A tantestületi szavazáson egyikük sem érte el a minősített többséget, ezért a Megyei Művelődési Osztály Árvai Pál igazgatóhelyettesét (korábbi igazgatót) bízta meg az igazgatói teendők ellátásával. Az igazgató 1992-ben Tiszavári Sándorné mellé Pécsváradi Antalt, az iskola tanárát (1985–) nevezte ki második igazgatóhelyettesnek. 1994-ben Árvai Pál nyugdíjba vonult. Pécsváradi Antal, az egyetlen pályázó lett az iskola veze-

tője. Az új igazgató Molnár Bélát, az iskola tanárát (1987–) kérte fel második igazgatóhelyettesnek (1994–2007).

Dr. Kutas Ferenc

Pécsváradi Antal 1998-ban, megbízásának lejárta előtt egy évvel leköszönt igazgatói posztjáról. A kiírt pályázaton dr. Kepenyes János, a Székely Mihály Szakképző Iskola és dr. Kutas Ferenc, a gimnázium tanára vett részt. Bár a véleményezésre jogosult testületek mindegyike dr. Kutas Ferenc mellett foglalt állást, a Képviselő-testület dr. Kepenyes Jánost nevezte ki öt évre igazgatónak. A nyugdíjba készülő Tiszavári Sándorné mellett dr. Mészárosné Verók Mária tanár (1984–) is igaz-gatóhelyettes lett (2000–2007). Dr. Kepenyes Jánosnak 2003-ban lejárt a megbízása. Mivel az igazgatói pozstra nem volt pályázó, a Képviselő-testület egy évre dr. Kutas Ferencet⁶ bízta meg az igazgatói teendők ellátásával.

A 2003/2004-es tanév: az alapozás éve

Új épület – új feladatok

Dr. Kepenyes János igazgatásának öt éve alatt legfontosabb feladatának az iskola „A” épülete felújítási munkáinak vezénylését tartotta. (Erről írt a 2002-ben megjelent Jubileumi emlékkönyvben *Az álmودozástól a megvalósulásig* címmel /24–26. o./) Ezt az időszakot az állandó költözökédés jellemzette. Amíg a felújítás folyt, az osztályokat és a kiszolgáló helyiségeket különböző épületekben, szükségtantermekben kellett elhelyezni. Hiányzott az állandóság, követhetetlen volt a tanulók mozgása, és csak illúzió a házirend betartatása. Ez komoly hátrányt jelentett az oktató-nevelő munka szempontjából. 2003. szeptember 1-jére a felújítás befejeződött. Ez egybe esett az új vezetés munkába állásával.

Dr. Kutas Ferenc azt a feladatot kapta a Képviselő-testülettől, hogy kialakítsa az új, immár egyetlen gimnáziumi épületben az új rendet. Ennek egyik feladatsora *az új épület birtokba vétele, berendezése és otthonossá*

⁶ Dr. Kutas Ferenc (1940). Szarvason érettségizett 1958-ban. Tanítói oklevelet 1960-ban, magyar-történelem szakos tanári oklevelet 1966-ban, bölcsésdoktori címet 1972-ben szerzett Szegeden. 1959-től 1971-ig tanyai iskolákban tanított, 1967–71-ig a Középhalmi Általános Iskola igazgatója volt. 1971–2005-ig a Vajda Péter Gimnázium tanára. 1975–2003-ig Békés megye magyar szakos szakfelügyelője (szaktanácsadója), középiskolai segédkönyvek szerzője, a szegedi MOZAIK Tankönyvkiadó lektora.

tétele; a másik feladatcsoport **az oktatás új rendjének kialakítása és megszilárdítása**, a tanári és tanulói munkafegyelem következetes betartatása volt. Elképzéléseit először a tantestülettel ismertette a tanérvényítő értekezleten. A testület – bár több „merész” tervét szkeptikusan fogadta – programját jóváhagyta. Hasonló fogadtatása volt e terveknek a szülői munkaközösség vezetőségében. A technikai dolgozók elfogadták a rájuk vonatkozó elképzéléseket. Az iskola diákjai a tanérvényítő ünnepélyen ismerhették meg a rájuk váró feladatokat. Központi szava a „munka” volt. Ez – a tanulók között – mérsékelt sikert aratott.

Az új igazgató a hírközlő eszközök segítségével az egész tanéven belül nyilatatosan tájékoztatta a közvéleményt terveiről és az iskola életéről. Sokat vitatott kulcsmondata, amelyhez mindvégig tartotta magát: *Nem játszunk demokráciát. Tömör értelmezése így hangzik: „Az iskola munkahely, itt rendnek, fegyelemnek és tiszta környezetnek kell lennie. Ezen nem lehet vitaikozni. Azon viszont igen, hogy mindezt hogyan valósítjuk meg. Fontosnak tartom a diákok életre nevelését. Ha majd elmennek dolgozni, ott sem lehet késni, lógni, mert előbb utóbb az utcán találják magukat.”* (A Békés Megyei Hírlapban a fenti címmel megjelent teljes interjút az iskola 2003/2004-es évkönyve tartalmazza.)

A tanév egy, az új igazgató által bevezetett fórummal indult, amelynek az „iskolagyűlés” nevet adta. Ezen ismertette a tanítás rendjét illető, napi feladatokat. A tanév folyamán tartott néhány gyűlés inkább tájékoztató volt, mert a diákok passzívan fogadták.

Az új rend kialakításának lépései és eredményei

a) Az osztályszerkezet; a tanítás rendje

A tanévben 746 tanuló iratkozott be az iskolába. A négyévfolyamos képzésben évfolyamonként 4–4 osztály indult (9–12. évfolyam.). A különböző évfolyamok osztályaiban a korábban kialakult képzési rend szerint folyt a munka. Az A jelű osztályok szakmai orientációs osztályok voltak, ügyvitel (ügyintéző titkári), ill. informatika (számítástechnikai szoftverüzemeltető) szakmacsoportban. Ezekre épültek a szakképző évfolyamok: gazdasági informatikus (másfél éves képzés) és ügyintéző titkár II. (egyéves képzési idejű) OKJ-s szakképzési formák (13–14. évfolyam). A B jelű osztályok emelt szinten tanulták az angol és a német nyelvet; a C osztályok a biológiát és a matematikát. A D osztályoknak az informatikát oktatták magasabb óraszámban. A nyolcévfolyamos gimnáziumi képzésben volt a vertikum (5–12. évfolyam). A felnőttoktatásban hetente 3 napon esti tagozatos gimnáziumi oktatás folyt, évfolyamonként egy–egy osztályban.

A tanítás és az iskola működésének rendjét az iskolavezetés a vállalt feladatok maradéktalan végrehajtásának rendelte alá.

A magas óraszámok miatt néhány osztályban 7 óra 10 perctől ún. nulladik órákat kellett tartani. A normál oktatás 8 órakor kezdődött; 7. és 8. órák is voltak.

Az új épület lehetővé tette az új rendszerű ügyeletesi szolgálat bevezetését. Összetétele: egy ügyeletes tanár, segítője két iskolaügyeletes tanuló, osztályonként 2-2 hetes. 7.50-kor az ügyeletes tanár kötött formajú eligazítást tartott a hetesek számára, és kiosztotta a hetesi naplót. Ebbe kerültek a hetesi, tanári vagy ügyeletesi bejegyzések. A naplókat a hetesek az utolsó órák után leadták a titkárságon.

8 órakor az iskola minden kapuját bezárták. A későn érkező tanulóktól a kapus elvette az ellenőrzőt, és leadta az igazgatói irodába. Ezeknek a tanulóknak a „nagysütetben” kellett személyesen átvenni. Az igazgató a számítógépen szereplő osztálynévsorokban, a késés tényét rögzítette. Három késés szankciót vont maga után. Itt rögzítette a súlyosabb fegyelemsértéseket, a kiemelkedő munkát végzők tevékenységét, az adott tanuló iskolán kívüli tevékenységeit, kedvteléseit is. Ennek alapján kaphattak elismerést, és kaptak egyedi feladatokat iskolán belül és kívül.

Napközben távozni csak tanári felügyelettel, csoportosan, vagy tanári (osztályfönnöki) engedéllyel lehetett. A 6. óra után az ügyeletes tanár a diáksügeletekkel végigjárta az üres tantermeket, és ellenőrizte az osztály rendjét, tisztaságát. Az észrevételeket bejegyezte a hetesi naplóba. Ezzel az ügyeletesi szolgálat aznapra befejezte munkáját.

Ez a szigor a tanulók jelentős részében és jónéhány szülőben is ellenérzést keltett, a személyiségi jogok megsértésére hivatkoztak. Október közeperé „beállt” az új rend. Amikor a szülők, a tanulók (és a környékbeli lakók) látták, hogy az iskolabelső valamint a környék egyre szebb és rendezettebb,

a környező utcákból eltűnt a szemét, az utcasarkokról pedig „eltűntek” a dohányzó tanulók, feltehetőleg felismerték, hogy a rendelkezések nem öncélúak, elfogadták az intézkedéseket.

b) A személyi feltételek biztosítása

A tanév 107 dolgozóval indult, 72 pedagógus, köztük 6 kollégiumi nevelő; és 35 technikai dolgozó szolgálta a tanulókat. Magyar nyelv és irodalom, angol nyelvszakos, valamint informatikus tanárok számára hirdettek pályázatot. A meghallgatást és kiválasztást az igazgató és az adott munkaközös-ség-vezető végezte.

Az új igazgató a korábbi szűkebb és tágabb iskolavezetés tagjainak adott továbbra is bizalmat. Igazgatóhelyettesek Molnár Béla és dr. Mészárosné Verők Mária, gyakorlati oktatásvezető Tóthné Jansik Erzsébet, kollégiumvezető Tóthné Lipták Erzsébet, a diákoknigmányzatot segítő tanár Gyuricza Imre, szakszervezeti titkár Szabó József, a közalkalmazotti tanács elnöke Szuhaj György. A felnőttoktatás tagozatvezetője Borzovánné Burai Julianna, gazdasági vezető Kasuba Jánosné. Külső tag Farkasné Lestyán Eszter, a szülői munkaközösségi elnöke. Az igazgató döntései előtt kikérte az érintettek véleményét, és az iskola életére vonatkozó döntéseket együttesen határozták meg. Az SZMK kezdeti fenntartásai a szaporodó eredmények láttán feloldódtak, és az iskolai munka legfontosabb támogatói lettek szervezési és anyagi szempontból is.

Az igazgató maximális munkaintenzitást, a tanári távolmaradások minimálisra szorítását kérte a tantestülettől, s munka következetes figyelemmel kísérését és ellenőrzését ígérite.

A tanítást a tanév során személyi okok nem hátráltatták, noha a megígért ellenőrző munkából az igazgató és a helyettesek óralátogatásai – más irányú elfoglaltságok miatt – minimálisan valósultak meg. Ennek hátrányai néhány tanár esetében jelentkeztek is: órák maradtak el, nem folyt igazi munka, nem tudott a tanár fegyelmet tartani. A tanárok többségére azonban a fegyelmezett, lelkismeretes munka volt jellemző.

A tantestület tagjainak megbízásai megmaradtak. Az egyetlen változás: a magyar nyelv és irodalom munkaközössége-vezetője – az új igazgató helyett – Hódsági Ferencné lett. További munkaközössége-vezetők: Pécsváradi Antal társadalomtudományok, dr. Darida Andrásné angol nyelv, Huszár Jánosné német–olasz nyelv, Babákné Szabó Erzsébet matematika–fizika, Kituljak Eszter biológia–földrajz–kémia Mészáros Tünde osztályfőnöki; Tóthné Jansik Erzsébet szakközépiskola (gyakorlati oktatásvezető).

A minőségbiztosítás, a tűzvédelem és a munkavédelem ellenőrzésére külső szakértőt kértek fel. A kötelező kockázatelemzésre is külső cég kapott megbízást.

A tanév folyamán egy fegyelmező döntés és egy figyelmeztetés szülelt jutalomelvonással kombinálva. A gazdaságvezető munkavégzésének minősége kapcsán konfliktusba került a fenntartó Pénzügyi Osztályával és az igazgatóval, ezért a tanév folyamán közös megegyezéssel távozott. Helyére *Pusztaíné Szilágyi Anita* lépett. Kikéréssel távozott a gazdasági csoport másik munkatársa is, helyét beöltötték.

Az iskola tágabb vezetése kidolgozta a minőségi bérpótlék elosztásának lehetőség szerinti objektív rendjét, és – a munkaközösségg-vezetők javaslata alapján – ugyanez a testület döntött a jutalmazottak személyről.

A tanév végén az igazgató az általa kidolgozott, új rend alapján búcsúztatta a három nyugdíjba vonuló tanárt: dr. Pilishegyi Józsefet, dr. Pilishegyi Józsefnét, dr. Kepenyes Jánosnét. Az új rend szerint – lényege, hogy a nyugdíjazás napja május 20. – nem sérült a tanévek rendje, nem kellett év közben tanárt váltani. A hivatalos búcsúzás körülményei személyes jellegűek, humánusak voltak.

c) A tárgyi feltételek változása

2003. szeptember 1-jén a tanulók birtokba vehették a *korszerű, felújított iskolát*. Ez meghatározta az iskola egész életét: ugrásszerű minőségi változás lehetőségét hozta az oktató-nevelőmunka területén.

Az iskola költségvetésében a tanévben 327 millió forint állt az intézmény rendelkezésére. Az összeg a normatív támogatásból, a fenntartó költségvetési hozzájárulásából és a saját bevételből tevődött össze. Ez fedezte a fenntartás költségeit, de fejlesztésre nem futotta. Jelentős összeg folyt be a szakképzési hozzájárulásból, amely lehetővé tette a számítógépteremek rendezését.

A fenntartó szigorúan megkövetelte a *takarékos gazdálkodást*. Az igazgató és a gazdaságvezető – meghívottként – rendszeresen részt vett a Képviselő-testület bizottsági ülésein, ahol folyamatosan figyelemmel kísérték és értékelték az intézmények gazdálkodását. A Polgármester személyesen figyelte a kollégium és a konyha működésének költségeit, s kimutatások sokaságával kellett igazolni az ésszerű gazdálkodást. Ez gyakran gátolta az érdemi munkát.

A vezetőváltás miatt a tantestület tagjai és a technikai dolgozók augusztus folyamán öntevékenyen szervezték meg és hajtották végre a *kölözökést*, így a tanítás zavartalanul megkezdődhett. Több osztály új padokat és székeket, minden osztály függönyt és sötétítőfüggönyt kapott. Az osztályok

tanulói átvették a tantermeket, a berendezés épségének megőrzésére és a tisztaág fenntartására írásos garanciát vállaltak.

Az irodákat és a könyvtártermeket is függönyökkel és sötétítőfüggönyökkel látták el. A könyvtár korszerű és tetszetős berendezéseket kapott, szekrényeiben állandó iskolatörténeti kiállítás nyílt.

A szaktárgyi munkaközösségek kialakították a kémia, biológia, ének és rajz szaktantermeket, rendezték a szerzőrakat.

A szakképzés önálló épületrészben rendezkedett be. Négy számítástechnikai szaktantermet rendeztek be 84 munkaállomással, kialakítottak egy tanirodát hét munkaállomással, a tanulók fiktív cégeket hoztak létre, ezekben szereznek gyakorlati ismereteket. Az itt tanító tanárok számára „kistánárít” hoztak létre kényelmes bútorokkal, személyes használatú számítógépekkel. A munkaközösség a folyosó üveges szekrényeiben állandó iroda-technikai kiállítást rendezett be.

Önerőből kiépült az iskolarádió és iskolatelevízió hálózata. Kialakult a kettős internetrendszer: minden teremben elérhetővé vált az internet-szolgáltatás; de a tanulók hálózata és az irodai hálózat – biztonsági okokból – egymástól függetlenül működik.

A kollégium tisztasági festése – több évtizedes kihagyás után – befejeződött, a kollégium lakói folyamatosan tették otthonossá a termeket.

A felújítás befejezése után rendezetlen, salakos, köves, egyenetlen terület jellemzte az iskola környékét. A tanév végére az iskola és környezete esztétikussá, otthonossá vált. Rendezett lett a virágládákkal övezett iskola

előtti virágoskert; a belső udvar, amelyet – tanulói pályázatok felhasználásával Árvai Zsuzsanna „öregdiák” tervei alapján – a technikai dolgozók a diákok bevonásával alakítottak ki. A szülői munkaközösség segítségével 28 ízléses kerti pad került a belső udvarba, hogy a tanulók a szüneteket kellemes környezetben tölthessék el.

A tereprendezésben a KOMÉP Kft, az Integrál Zrt. és néhány magánvállalkozó adott segítséget. A karbantartók tevékenysége több százezres megtakarítást jelentett. A takarító személyzet munkája is felnőtt az iskola küllemének megváltozsához. A tanulók a munkában való részvételükkel érdekeltek váltak a rend és tisztság fenntartásában.

Az iskolaudvarban –zárt helyen – elegendő számú kerékpártároló várta a tanulókat – esztétikus rendben. Az itt elhelyezett kerékpárokhoz csak a kapuügyeletes felügyeletével lehetett hozzáférni, így a kerékpárolások megszűntek.

Májusra elkészült az iskola arcképcsarnoka. Közel 70, korábban eredményesen szerepelt diákok portréja került az aulába: a Vajda-díjasoké; az országos hírűvé vált egykorú diákoké; az országos tanulmányi- és sportversenyeken az első tíz helyezett közé került diákoké és a Kazinczy-érmeseké. A képek elrendezését Szuhaj György tanár tervezte meg, a költségek jelenős részét az Öregdiákok Baráti Köre állta, de – önkéntes alapon – hozzájárultak a díjazottak is. Az aula ezzel, valamint a tanárok és a szülők által adományozott hatalmas pálmákkal, fikuszokkal és más virágokkal az iskola

Az arcképcsarnok avatása: Dr. Kutas Ferenc igazgató, Melis György operaénekes, az avató díszvendége, Babák Mihály polgármester

legdekoratívabb helyiségevé, a kisebb ünnepségek színterévé vált.

Mindezek meghatározták az iskola új, külső és belső arculatát, és lehetővé tették, hogy korszerű, „21. századi” körülmények között folyjék az oktató-nevelő munka.

d) Az oktató- és nevelőmunka eredményei

Az elkészült és ellenőrzött (esetenként korrigált) *tanmenetek* jó alapjául szolgáltak a tervszerű munkának. A megkezdett látogatások elsődleges, nem általánosítható tapasztalata volt, hogy a jó szándék tetten érhető, a tervszerűség viszont alig mutatható ki.

Kitűnő *versenyeredmények* születtek német nyelvből, szakmai tárgyból, valamint a sportversenyeken; néhány tárgyból azonban – tantárgyként különböző okokból – tendenciának tünt a tanulók versenyző kedvének csökkenése.

A bukások száma csökkent, de ez nem számottevő. Országos jelenség a középiskolákba jelentkező tanulók tudásszintjének csökkenése, de az objektív nehézségeket elismerve sem volt elég hatékony e területen a tanári, az osztályfőnöki munka és a tanulók tevékenysége.

Eredményes volt a *beiskolázás*: befejeződtek az előkészületei a nyelvi előkészítő osztály, az ún. nulladik évfolyam indításának a következő tanévben. A fenntartó azonban nem engedélyezte, hogy a 2004/2005-ös tanévben növekedjék a tanulócsoportok száma, ezért a korábbi osztályszerkezetet át kellett alakítani. Ennek pozitív mellékhatása, hogy jelentősen javult a többi osztály összetétele: válogatni lehetett a jelentkezők közül. Rang lett bekerülni a Vajda Péter Gimnáziumba.

Az emelt szintű érettségi követelményeinek megismerése céljából a tanárok részt vettek az erről szóló tanfolyamokon.

A tanítási órák védelme mérsékelt eredményeket mutatott. A versenyek, az erdei iskola taborai, a tanári továbbképzések, a betegségek sok helyettesítést eredményeztek. Ezek objektív tényezők. Ugyanakkor a jogos távollétéknek (a betegségeket kivéve) pozitív hozzáérai voltak: emelkedett a tanári képzettség, szintje, feledhetetlen élményekhez jutottak a tanulók.

A mulasztások mértéke tanulócsoportonként változott. A hetesi napló segítségével az igazgató figyelemmel kísérhette a hiányzók számát, de a mulasztások terén lényeges csökkenés nem történt. Sajnálatos volt a végzős osztályok emelkedő mulasztási átlaga. A tanítási órák védelméért az iskolavezetés szabályozta a *kirándulások rendjét*.

Elkészült az *irodavezető-képzés* tervezete a 2004/2005-ös tanévre. Ugyancsak elkészült a terv a *könyviár anyagának* számítógépes rendszerrel való feldolgozására.

A tanulók jogait és kötelességeit a 2003. szeptemberben elfogadott, az új körülményekhez alkalmazkodó, *új házirend* határozta meg. A tágabb iskolavezetés tagjaiból és meghívottakból álló munkacsoport dolgozta ki, működő minták alapján. Eredménye egy eredeti hangú, szigorú követelményeket támasztó, betartható Házirend lett. Ennek következetes betartására és betartatására törekedett az iskolavezetés a naponkénti ellenőrzés módszerével.

Az *iskolai diákbizottság* létrejött, de nem töltötte be feladatait. Az iskolavezetés arra irányuló kísérletei, hogy bevonja a diáktestületet az érdemi döntések előkészítésébe, meghiúsult. Ha a tanácskozás nem a tanítási időre esett, a diákbizottság tagjainak többsége távolmaradt. Érdemi javaslatokat nem tettek. A Vajda Hét előkészületeiről tartott tantestületi értekezleten a meghívott képviselőik közül is csak néhányan jelentek meg.

A házirend tervezetének tanulói véleményezése formális volt, láthatólag nem tanulmányozták a többoldalas dokumentumot. minden osztály automatikusan jóváhagyta, csak akkor eszméltek fel, amikor a házirend életbe lépett. Ekkor kezdtek tiltakozni az egyes, öket kellemetlenül érintő pontjai ellen. (Pl. az épület indokolatlan elhagyásának megszüntetése, a dohányzási tilalom az iskolában, a kemény szankciók a tilalom megszegőinek.)

A kapuügyelet bevezetése és a zárhozat iskolajtó lehetővé tette a *késések* csökkenését. A dohányzás visszaszorítása is sikeres volt, de teljesen megszüntetni nem sikerült.

Jól működött a *tanári* és a *diákügyeletesi*, valamint a *hetesi rendszer*. Bevált a hetesi napló, segítségével az iskola igazgatója naponta tájékozódott az iskolai élet fontos eseményeiről, és megtehette a szükséges lépéseket.

Hagyományteremtő elképzélésekkel megkezdődött az intenzív *Vajda-kultusz* kialakítása:

– Az osztályfőnökök vezetésével a tanulók hozták rendbe az elhanyagolt *tanársírokat*.

– A diáknap rendezvényeit és a kapcsolódó rendezvényeket egységre fogva, új elemekkel gazdagítva, rendszerbe szervezve létrejött a *Vajda-hét* rendezvénySOROZATA, melynek zárásként az iskola tanulói fáklyákkal vonultak át a városon Vajda Péter sírjához, és ott rövid emlékműsort tartottak.

Babák Mihály polgármester köszöntője

gyomaendrődi Bethlen Gábor Szakközépiskola diákjai nyerték. A szarvasaki velük azonos pontszámmal végeztek, de mint rendezők, csak versenyen kívül indulnak. A rendezvényt a Magyar Rádió támogatta.

Június 14-étől – Béres Mária és Molnár Béla szervezésében – többnapos országos tanácskozás zajlott az iskolában az erdei iskolákat szervező és vezető tanárok számára.

Hatékony volt a *kollégiumi nevelőmunka*. Dolgozói jó közösséget alkottak, és a tanulókból is sajátos tevékenységű, jó közösséget kovácsoltak. A kollégium rendje tervszerűen igazodott az iskola rendjéhez, és kihasználták a megszépült épületbeltső adta lehetőségeket.

Újabb vezetőváltás

Májusra elkészült az iskola *nevelési terve*, amely egy vezetői ciklusra (öt évre) szólt. A tervet minősítő pedagógiai szakértő „kitűnő” minősítéssel javasolta a Képviselő-testületnek elfogadásra. A tanév végére teljesült az a feladat, amit a Képviselő-testület szabott egy évvel korábban: **az iskola berendezkedett, kialakult az oktatás-nevelés belső és külső rendje.**

Dr. Kutas Ferenc egy évre szóló megbízása lejárt, ezért a Képviselő-testület pályázatot írt ki az igazgatói állás betöltésére. Három pályázat ékezett: dr. Kutas Ferencé, Rágynszky István martfűi középiskolai igazgatóé és dr. Tiszavölgyi Kinga budapesti pedagógus, pedagógiai szakértő, szakíróé. A véleményezésre jogosult testületek dr. Kutas Ferencet javasolták igazgatónak. A Képviselő-testület Rágynszky Istvánt⁷ bízta meg az igazgatói feladatok ellátásával.

– Június 3–5. között az iskola – ugyancsak hagyományteremtő elközelésekkel – megrendezte a *Diákrádiósok Vajda Péter Emlékversenyét*. A regionális verseny témája Vajda Péter munkássága és Szarvas városa volt. A tiszántúli iskolák diákrádiósai kaptak meghívást. Hat iskola csapata jutott a szarvasi döntőbe. A versenyt a

⁷ Rágynszky István (1950) Szarvason érettségitte 1968-ban. 1973-ban a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán szerzett matematika-fizika szakos általános iskolai tanári, 1980-ban az ELTÉ-n fizika szakos középiskolai tanári, 1990-ben a KLTÉ-n, Debrecenben informatika szakos tanári oklevelet. 2000-ben okleveles közoktatás-vezető lett. 1973–2004-ig a martfűi Damjanich János Szakképző Iskola, Gimnázium és Kollégium tanára, 1992–2004-ig az iskola igazgatója volt.

A 2004/2005-ös tanév

„Szarvas Város Képviselő-testülete 301/2004. VI.24. számú képviselő-testületi határozatával 2004. augusztus 16.-2009. augusztus 15-ig Rágynszky Istvánt megbízza a Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium intézményvezetői (igazgatói) feladatainak ellátásával.”

(Szarvas Város Képviselő-testületének határozata Rágynszky István kinevezéséről)

Az iskolafenntartó minősített többséggel fogadta el Rágynszky István igazgatói pályázatát, vezetői programját. A másik két pályázó továbbra is hasznos munkát végezhetett a város közoktatásában: Dr. Kutas Ferenc az iskola tantestületét erősítette, Dr. Tiszavölgyi Kinga a város közoktatását is felügyelő Intézményfelügyeleti Osztályon kapott feladatot.

Rágynszky István pályázatában a Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium presztízsének növelése, hírnevének megerősítése, a város, a fenntartó, az iskola-használók javára történő működtetése kiemel-

ten szerepelt. Az iskola négy alappillérének az iskola tantestületét, a tanulókat, a szülőket, a fenntartót nevezte meg. Vajda Péter gondolatait alapul véve:

„Az ember elrontja szeme világát, hogy másokat látni tanítson.” Egy nagy hagyományú, sikeres iskola működése tanítványai sikereiben mérhető hosszú távon. Ehhez szükséges a tantestület együttműködő szándéka, a fenntartónak az iskola működéséhez elengedhetetlen támogatása, elvárásainak pontos megfogalmazása. mindenre megoldás a munka, az együttműködés, a jó munkamorál.

„...mi reménye vagyunk a hazának, -bimbók és virágok, kikből gyümölcs fog kifejlődni....” A gyermekek, az iskola tanulói a legértékesebb egység az iskolában: értük, nevelésük – a jövő érdekében hozták létre az iskolát a hajdani alapítók. Szükségesnek tartom a város lakóinak bizalmát megnyerni, hangsúlyozni és bizonyítani is, hogy a Vajda Péter Gimnázium és Szakközépiskola az az iskola, ahol a jó színvonalú, jó szellemű nevelő-munka tudatában, a továbbtanulás sikerének biztos reményében, biztonságban tudhatják gyermekiket a szarvasi lakosok!

„Mit ér a tudomány, ha az iskola falai közé van zárva?” A szülőkkel, a város lakóival, az iskolahasználókkal való jó kapcsolat nagy jelentőségű a gimnázium számára. Biztos, hogy a város lakóinak jó része az iskola régi

tanulója volt, s amennyiben jó véleményük van a gimnáziumról, akkor bizalommal íratják gyermekeiket is ide. Az, hogy a gimnázium mennyire a város iskolája, mérhető a helyi lakosok iskolaválasztási szándékával.

„Terhekkel jár ugyan a dicsőség ..., s örvendezzenek, ha áldozatjokat gyümölcsözni lájták....” Fontos, hogy az iskolafenntartó jövőképében az oktatás, a gimnázium kiemelt helyen szerepeljen! A város jövője érdekében, a nehezedő feltételek ellenére létkérdés a gimnázium színvonalas, biztonságos működtetése. A jó színvonalú oktatás, a továbbtanulást biztosító gimnázium a város megtartó erejét nagyban segíti. Bízom abban, a város hagyományaira gondolva, hogy ez ezután sem lesz másképp.

A pályázatot tehát elfogadta a képviselő-testület, az új igazgató munkához láthatott – a képviselő-testület által támogatott vezetői programja alapján. Egy nagyszerű, új épületet vehetett át, szép, korszerű, jól felszerelt iskolát. Az igazgató-előde által bevezetett, az iskola egészének életére, munkarendjére kiható, működő, jól bejárattott rendszabályokon nem kellett változtatnia. Kellően megalapozott indokok hiányában elfogadta az elődei által kialakított iskolavezetést, az intézmény szervezeti felépítésén sem kívánt változtatni, a vezetők (igazgatóhelyettesek, munkaközösségek-vezetők) személyén sem. A tantestület megismerése, a feladatak személyre szabása, az Intézmény alapdokumentumainak átdolgozása megtörtént tevékenységeknek első időszakában.

Már első munkanapjai egyikén egy nem várt döntéssel szembesült: az iskola hajdani nyaralóját – amely az utóbbi időben kollégiumként működött – a fenntartó kivette az iskola kezeléséből. Ezt a döntést örömteli esemény: az új Sportcsarnok kezelési feladatainak átvétele követte.

Következzenek a tények, számok:

A) Osztályszerkezet

A tanévben 839 tanuló iratkozott be az iskolába. 5–8. évfolyamra 119 fő, 9–12. évfolyam gimnáziumi osztályokba 379 fő, 9–12. évfolyam szakközépiskolai osztályokba 210 fő, 13–14. évfolyam szakképzésre 40 fő, míg esti tagozatra 91 fő járt.

A korábban kialakult képzési rend mellett 2004. szeptember 1-jétől lehetővé vált egy nyelvi előkészítő osztály indítása. Az itt tanulók öt évig az iskola tanulói. Nyelvi előkészítő, „nulladik” évfolyamon az eddig megszerzett ismeretek szinten tartására (matematika, helyesírás, szövegértés, szövegalkotás), személyiség fejlesztésre (drámapedagógia, önismeret, kommunikáció, testnevelés) és gépírás tanulására volt lehetőség, természetesen a heti 12 óra angol nyelvtanulás mellett. A következő négy évben, a 13. évfolyammal bezárólag a gimnáziumi tanterv szerint tanulnak, kivéve az angol

nyelvet, amit magasabb szinten, egyedi tanterv szerint. Érettségi vizsgát a 13. évfolyam végén tesznek az itt tanulók.

B) A tanítás rendje

Emlékezés a névadóra

A tanév oktató-nevelő munkája a 2004. augusztus 23-i alakuló értekezleten elfogadott éves munkaterv szerint folyt, a kialakult szokásoknak, hagyományoknak megfelelően.

Újdonság a heti rendszerességgel megtartott iskolavezetőségi értekezletek, ahol az egyes oktatási-nevelési területekért felelős vezetők beszámoltak az elvégzett és az előttük álló

munkáról.

A tanítási órák száma nem csökkent, így a pedagógiai szempontból erősen vitatható 0. és 8. órákat nem tudták kiküszöbölni.

A tanév talán egyik legnagyobb kihívása az új típusú, kétszintű érettségre való felkészítés volt mind a pedagógusok, mind a diákok számára. Nevelési értekezleten, továbbképzésekben készültek fel a megmérettetésre, az újszerű szervezési feladatok ellátására. Az érettségi anyagát, követelményeit a kiforrottanság ellenére a kollégák többsége jónak tartotta. A középszintű érettségek az újdonság mellett – szövegértés, történelem teszt, hallás utáni értés idegen nyelvekből – megőrizte a régi rendszer pozitív vonásait is pl.: fogalmazás, műelemzés.

Ha az egyetemek, főiskolák valóban elfogadják a felvételit kiváltó emelt szintű érettségit, így az egységes követelmények kiküszöbölhetik a középiskolák közötti szintkülönbségeket.

Természetesen a kétszintű érettségi rendszer megítéléséhez több év tapasztala szükséges, még ma is vita tárgya az érettségi és a felvételi rendszerének megváltozott gyakorlata.

C) Személyi feltételek biztosítása

Az új igazgató az iskola bővebb vezetésén nem változtatott, így igazgatóhelyettes maradt dr. Mészárosné Verök Mária és Molnár Béla, gyakorlati

oktatásvezető Tóthné Jansik Erzsébet, kollégiumvezető pedig Tóthné Lipták Erzsébet. Nem történt változás a munkaközösség-vezetők személyében sem. Új kollégák érkeztek dr. Laukóné Adamik Edit, Vass Edit személyében, akik magyar nyelv és irodalmat, valamint médiáismereteket tanítottak; Molnárné Tóth Katalin történelem-földrajz-angol szakos kolléganő; Korbel Szabolcs történelemtanár, Borbélyné Janurik Viktória, Hegedűs Bernadett, Tapolyai Emőke, Bődi Etelka, Rozsán Edit angol nyelvet tanítottak. Tapolyai Emőke pszichológus végzettségének köszönhetően az ifjúságvédelmi feladatokat is ellátta.

Kollégai örökre elbúcsúztak Czesznak Jánostól, aki az iskola hajdani tanműhelyében gépészeti és fémipari ismereteket oktatott.

D) A tárgyi feltételek változása

2004-re a felújított gimnázium „belakása” megtörtént, a külső környezete is megszépült. A tanév legnagyobb beruházása az Alkotmány úti sportcsarnok átadása volt. A szabványméretű, bajnoki mérkőzések lejátszássára is alkalmas játéktéren kívül kondi-

terem, öltözők; tanári, edzői és játékvezetői szobák, valamint egy 320 fős lelátó biztosítja a testnevelés órák, edzések és mérkőzések zavartalan lebonyolítását.

A kollégium 26 millió forintból újult meg. A Vajda Péter utca régi épületréssz egybenyíló, nagy hálói helyett öt különálló szobát alakítottak ki, és a vizesblokk is felújításra került. A fűtési rendszer is teljes egészében levált a gimnáziumétől. A betegszoba vizesblokkja, berendezése is teljesen megújult, és úgy alakították ki, hogy mozgáskorlátozottak is lakhatsák.

A szakképzési támogatások felhasználásával kialakították az új, 18 munkállomásos, projektorral is felszerelt V. számú géptermet, megújult az I. gépterem gépparkja is, a 24 munkállomásos géptermet a legmodernebb technikával szerelték fel. A leselejtezett, de még használható számítógépek a kollégiumba kerültek.

E) Az oktató és nevelő munka eredményei

A tantervek, tanmenetek megírása az éves oktatói munka alapjául szolgál. A gondos tervezés – végrehajtás – ellenőrzés hármas egysége kiváló versenyeredményeket hozott megyei és országos szinten is, minden tantárgyból. Nemzetközi megmérettetésen a gép- gyorsíró és szövegszerkesztő versenyeken szerepeltek kiválóan a tanulók. Sportversenyeken is kiválóan helytálltak, különösen labdarúgás, kosárlabda, atlétika, sakk és aerobik sportágakban.

Jelentős mértékben segítették oktató-nevelő munkát a sikeres pályázatok. Molnár Béla pályázatíró munkájának köszönhetően a tanév során húsz pályázat lett nyertes – mintegy 17 millió forint értékben. A nyert összeg erdei iskolák finanszírozását, a külföldi testvériskolai kapcsolatok utazásait fedezte, bővült a szakkönyv- és szemléltetőeszköz-állomány.

F) Rendezvények

A tanév munkarendje szerint zajlottak a hagyományos rendezvények: tanévnnyitó, gyíkavató, szalagavató, ballagás, tanérvárho ünnepély; a tanulók megemlékeztek nemzeti, történelmi ünnepeinkről is. Az iskolai ünnepségeket hagyományosan a 10. évfolyam tanulói rendezik. 2005-ben a városi március 15-i ünnepséget a gimnázium szervezte a Művelődési Központban dr. Laukóné Adamik Edit rendezésében.

Gyíkavató

Ebben a tanévben is a Rákóczi Szövetség 100.000 forintos anyagi támogatását élvezve 40 diáknak Erdélyben, Déván ünnepelhette március 15-ét a Magyarok Nagyasszonya Gyermekekoththon és Iskola tanulóival. Pünkösdkor pedig a Julianus Testvériskolai Program 200.000 forinttal támogatta csíksomlyói kirándulást. minden erdélyi útjuk főszervezője *Kituljak Eszter* tanár volt.

A 2005-2006-os tanév

A) Osztályszerkezet

A tanévet 763 beírt tanulóval kezdték szeptember 1-jén. 5–8. évfolyamra 114 fő, 9–12. évfolyamon gimnáziumi osztályokba 402 fő, 9–12. évfolyamon szakközépiskolai osztályokba 213 fő, 13. évfolyamon szakképzésre 33 fő, míg esti tagozatra 91 fő járt. A képzési struktúra nem változott, nyolcévfolyamos gimnáziumi, nyelvi előkészítő, emelt szintű nyelvi, biológiai és matematikai osztályokba jártak a diákok. Szakközépiskolai képzést ügyvitel és informatika szakmacsoportban indítottak, míg érettségire épülő szakképző évfolyamon gazdasági informatikus II., ügyintéző titkár II., irodavezető és számítástechnikai szoftverüzemeltető szakokat hirdettek meg. Új képzési forma az EBC*L képzés, melynek elvégzése után Egységes Európai Gazdasági Oklevelet kapnak a hallgatók.

B) A tanítás rendje

A tanév rendjét a tantestület által elfogadott munkaterv szabályozta, mely tartalmazta a szorgalmi időszakot, a szüneteket, a beiskolázás rendjét, az iskolai és társadalmi ünnepségeket, az érettségi és osztályozó vizsgák idejét, a szülői- és tantestületi értekezletek témáját és idejét, a fontosabb diákkörök munkákat, iskolagyűléseket.

C) Személyi feltételek

A meghirdetett betöltenet álláshelyekre kiírt pályázatok elbírálása után két magyar szakos kollégánő: *Tóth Elvira* és *Lovas Ilona* kezdte meg munkáját a tanév elején. *Kovács Napsugár* tanárő a kollégiumban nevelőtanárként dolgozott, de egy-egy osztályban tanította szakjait, a történelmet és az angol nyelvet. Az angol-munkaközösséggel munkáját nagyban segítette az Ausztrália-ból érkezett vendégtanár *Annie Turner*. A Tempus Közalapítvány Világnyelv Programjának keretében tanított négy hónapot az iskolában *Demeter László* — volt vajdász diáksként került vissza az Alma Materba

tanítani. A szakközépiskolai munkaközösségehez is jöttek új kollégák: *Békési Annamária* gyors- és gépírás-könyvtár szakos, *Szenes Iván* mérnök-informatikus, minőségügyi szakmérnök. *Balczóné Leszkó Klára* a kollégium nevelőtanáraként kezdte meg munkáját az iskolában.

Dr. Timár Jánosné könyvtáros és Dr. Kutas Ferenc nyugdíjba vonultak, tanévnyitó ünnepségünkön köszöntötték őket.

Súlyos veszeség érte a gimnáziumot, örökre elbúcsúztak *Dr. Batai Istvánnétől* – Erzsikétől, *Szloszjár Emiliától* – Emikétől, *Medvegy Margittól* – Gitta néniőtől. Tudásuk, emberségük, nyugalmuk, mosolyuk, önzetlenségeük hiányzik!

D) Tárgyi feltételek

ban felszerelt szalagfüggöny is a kollégium komfortosabbá tételeit szolgálta. Pályázati forrásból a hardver-technikai műhely újult meg közel 3 millió forintos támogatással.

E) Az oktató és nevelő munka eredményei

A gimnáziumi oktatás alapvető célja a sikeres érettségire és továbbtanulásra való felkészítés. Fontosnak tartják tehetséges tanulóik versenyezetetét; kiváló eredmények születtek a tanévben szinte minden tantárgyból. Legki-válóbb eredményeik: irodalmi-nyelvi-kommunikációs verseny I. hely, Justh Zsigmond szavalóverseny I. hely (*Rágynanszki György*), Nagy Könyv játék, "Mit ránk hagytak a századok" döntője, Savaria Történelmi Verseny I. hely (*Molnár Benedek*), Angol Megyei Szóbeli Verseny I. hely (*Csenkei Soma*). Német nyelvi versenyek minden szinten, matematikai feladatmegoldó versenyek, Irinyi kémia verseny döntő, a saját szervezésű Koren István Botani-

A tanév legnagyobb fejlesztése a kollégiumhoz kötődik. A 30 éves emeletes ágyak teljes cseréje megtörtént. A közel ötmillió Ft-os beruházás a nyári bevételekből valósult meg. A leselejtezett ágyakat jószolgálati célokra ajánlották fel az Ifjúsági Tábornak. Az íróasztal lámpák, a nagytanuló-

kai verseny, Mendöl Tibor Településkutató Diákkonferencia a Mendöl centenáriumi év fontos eseményeként, „Ki miben minden tudós?” verseny. Gépíró és Szövegszerkesztő Világajánlók Nagydíja Bécsben, öt első helyezés a Magyar Gyorsírók és Gépírók Szövetségének országos szakmai versenyén, az Országos Tanirodai Kiállítás nagydíja. TUDD+ Verseny országos II. hely (*Pécsváradi Georgina*). Sportolóik kiváló diákolimpiai eredményei (kosárlabda, röplabda, labdarúgás, atlétika, aerobik, úszás, asztalitenisz, kajak-kenu, sakk) És ezek az eredmények „csak” jelzésértékű, fontosabb eredmények.

Tovább építették testvériskolai kapcsolataikat, először fogadták a Haan városából érkező német diákokat, de továbbra is élő a wittlich-i, dévai és finn kapcsolatuk.

F) Rendezvények

Hosszas készülődés után elindult az iskola képújságja, a Vajda Világ. A hírek, események, aktualitások az aulában lévő nagyképernyős tévéen olvashatóak. Hetente két alkalommal az iskolarádió „bömbölből” a szünetekben.

A Békés Megyei Hírlap SÉTA programjában is részt vettek a diákok. Az „Ír Hét” legszínesebb rendezvénye a koncert és a táncház volt. A Magyar-Finn Baráti Társaság felhívására a finn nap keretében egy napra Finnország „bekötözött” iskolánkba. Volt szakképzési bemutató, bővült az arcképcsnok, játszóházat tartottak a leendő kisgimiseknek.

A kollégium pályázati forrásnak köszönhetően kétnapos országos konferenciát rendezett „Kollégiumok a gyakorlatban” címmel, ahová Szombathelytől Sarkadig érkeztek nevelők, kollégiumvezetők. A résztvevők a kollégiumi szakma neves szakembereitől hallhattak előadásokat, volt szakmai work shop, bemutató csoportfoglalkozás, kézműves foglalkozás, hajókirándulás. A kollégium másik nagy rendezvénye a Varga József Megyei Kollégiumi Kupa megrendezése volt, ahol 13 középiskolás kollégium 425 kollégistája versenyzett hétfőn sportágban: úszás, sakk, foci, kosárlabda, atlétika: futó- és ugrószámok, és futás a Történelmi Emlékúton három, sporthoz kapcsolódó elméleti feladatsor teljesítésével. Szintén pályázati forrásból a Magyar Kultúra Napja előtt tisztelegve a „Népművészeti Ifjú Mestere” címmel kitüntetett Rozsdamaró együttest hívták meg a kollégisták, akik autentikus népzenét játszva kiváló hangulatot teremtettek a koncertet követő táncházon is. A tanév befejezése után sem pihentek a kollégium nevelői, hiszen már második alkalommal fogadták a Kárpát-medencei Összmagyar Labdarúgó Diákbajnokság csapatait. A szállásadás, az étkezés biztosítása és a szabadidős tevékenységek megszervezése is a kollégium feladata volt.

2006-2007

Az utolsó önálló tanév

A tanév munkáját nagyban meghatározta az a képviselő-testületi elköpzelés, hogy a Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium életében jelentős szervezeti változás következik be. Ennek kidolgozását a Fő Téri Általános Iskolával kellett megkezdeni. A tantestület nem értette az összevonás szükségességét, de minden megtett azért, hogy a diákok a feszültségekből semmit se érezzenek.

A) Osztályszerkezet

A tanévet 765 beírt tanulóval kezdték az alábbi megoszlásban: 5–8. évfolyamon 120 fő, gimnáziumi osztályokban 396 fő, szakközépiskolában 329 fő, míg szakképzésben 40 fő tanult a hagyományos képzési struktúrában. Akkreditálták a felsőfokú szakképzést, a következő tanévtől a Szolnoki Főiskolával együttműködve az új modulrendszerű képzési formában. Választható szakok: európai uniós üzleti szakügyintéző, informatikai statisztikus és gazdasági tervező, külügazdasági üzletkötő, nemzetközi szállítmányozási és logisztikai szakügyintéző.

B) Személyi feltételek

Ebben a tanévben kezdett az iskolában dolgozni *Szebedinszky Tímea* tanár-nő, aki magyar nyelvet és irodalmat tanít, de egészszégtan tanári végzettséggel is rendelkezik. Három kolléga nyugdíjba vonult. *Huszár Jánosné* német nyelvtanár, akitől a munkaközösséget vezetését *Vidácsné Szurgent Éva* vette

Kunos András

át. *Medgyesi Györgyi*, akinek első és egyetlen munkahelye volt a Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium. A kollégiumból *Bagyin Pál* kezdte meg nyugdíjas éveit. Mindhármukat a 2007-2008-as tanévnyitó ünnepségén köszöntötték. Örökre elbúcsúztak *dr. Kepenyes János* igazgató úrtól, aki a gimnázium átépítését, bővítését „vezényelte le”. Eltávozott az iskola nagy tanár-egyénisége, *Kunos András* matematika-fizika szakos tanár, mindenki Bandi bácsija. A higgadtágága, példamutatása, fizikai kísérletei felejthetetlennek tettek diákjai számára.

C) Tárgyi feltételek

A tanév során a szigorú takarékosság jegyében elsősorban állagmegóvásra törekedtek, nagy beruházás nem volt. Pályázati forrásból elsősorban szakkönyveiket és szemléltetőeszközeiket bővítették.

D) Eredmények

Minden szakmai munkaközösségg fontosnak tartja, hogy külön foglalkozzának tehetséges diájkaiikkal, különböző versenyeken mérettessék meg a tanulókat. Íme a legrangosabb eredmények: Ifjú újságírók két riportja is elismerést váltott ki a profi újságírók körében, "Törökverő magyarok" országos döntő 6. hely, „Mit ránk hagytak a századok” történelmi és művelődéstörténeti vetélkedő országos 4. hely (Molnár Benedek, Nagy Sándor, Csenkei Soma), „Diák diplomaták 2007” verseny országos 3. helyezés (Boross Bence), angol megyei szóbeli verseny I. hely (Takács Dávid, Polgár Dóra, Szilágyi Ferenc), II. helyezés (Králik Nóra). Albel Róbert ingyenes londoni utazáson vett részt, kiváló nyelvtudásának és kreativitásának köszönhetően.

10. alkalmommal rendezte meg az iskola a német megyei versenyt. A Hueber olvasói klub nyertese Hajdu Erika egyheteres ausztriai utazást kapott.

A Hajnal Imre matematika tesztverseny országos 9. helyezettje Oncsik Tamás lett. Bay Zoltán fizikaversenyen II. lett Balog András.

Elsősegélynyújtó csapatuk is országos döntőben szerepelt (*Szalbot Orsolya, Balla Benedikta, Váradi Emese*). Koren Botanikai versenyüket már 11. alkalommal rendezték meg nagy sikkerrel.

Szakközépiskolai tanulóik is hozták a tőlük megszokott kiváló eredményeket: a gépíró és szövegszerkesztő verseny 1 helyeit, a hibátlanági érmet, a továbbjutást a prágai világajánokságra, a Tanirodai Kiállítás és Vásár nagydíját, mely mellé megkapták még a VOSZ díját, Cegléd város díját és a Legeredményesebb Felkészítő Tanár díját.

A sportolók közel 50 versenyen indulnak egyéni és csapatjátékokban is. Nagyon sikeres és népszerű volt a harmadik alkalommal megszervezett ausztriai sítábor is.

Országos Karikatúra Pályázaton „Ilyen az ideális jó gyerek” témaiban III. helyezést értek el. (*Abonyi Nőra*)

A felnőttek megyei versenyén történelemből *Szklenár Péter* II. helyezett lett.

E) Rendezvények

A rendezvények az oktató-nevelő munkát egészítik ki, segítik a tanulók szabadidejének hasznos eltöltését, ápolják hagyományaikat. A könyvtár helyet adott az 5. és 6. osztályos napközisek kézműves foglalkozásainak. A tanulók az aulában – a joroineni testvériskolával közösen – stilizált életfát építettek, felhasználva a finn és magyar nép közös mitológiai gyökereit.

A magyar diákok a Tempus Közalapítvány pályázati segítségével viszonozták a finnek látogatását, és csodálatos két hetet töltötték Joroinenben.

A közös projekthez kapcsolódott még Jankovics Marcell előadása a finn és magyar eposzokról, legendakörről.

Az utazások sora folytatódott a két német testvériskolába, Haanba és Wittlichbe. Az olasz nyelvet tanulók először utazhattak Olaszországba, ahol lehetőségük nyílt a nyelvgyakorlásra. Természetesen nem maradt el a dévai és csíksomlyói utazásuk sem. Az ötödikesei erdei iskolában jártak Gyula Városerdőn. Májusban átvették az Ökoiskolai címet is.

Az 1956-os forradalom 50. évfordulóját a Hősök fala avatásával ünnepelték az iskola tanulói és tanárai. *Laurinyecz András* az iskola volt diákját 1956. december 22-én tartóztatták le, bűnösnek találták „a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés kezdeményezéseinek és vezetésének bűntettében”, ezért 1957. július 29. napján halálra ítélték és kivégezték. Az első név az övé a Hősök Falán.

Az utolsó fejezet

A 2006 őszén lebonyolított önkormányzati választásokat követően érzékelhetővé váltak a fenntartó szervezeti változásokkal kapcsolatos útkeresések lépései. Ezek felülírták az igazgató vezetési programjában tervezett lépéseket: az önkormányzat által fenntartott intézményrendszer átalakítását a fenntartó szükségszerűnek, elkerülhetetlennek ítélte, s nagyon szigorúan végrehajtotta. Így első lépésként rendelkezett a Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, valamint Szarvas Város Általános Iskolája összevonásáról, egységes iskola létrehozásával. Ezzel egy időben a Városi Könyvtár intézményét a Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium szervezeti egységebe tagolta. A fenntartó határozatának megfelelően a Vajda tantestülete az Általános Iskola tantestületével megkezdte az egységes intézmény Pedagógiai Programjának kidolgozását. A Vajda teljes tantestülete az integrációt, az új gondolkodás „befogadását” elősegítendő továbbképzésben is részt kellett, hogy vegyen.

A változások végkifejleteként a tanév utolsó heteiben a fenntartó szándéknilyatkozatot jelentett be a Békés Megyei Székely Mihály Szakképző Iskola átvételéről. A szándéknilyatkozatot követően hamarosan megtörtént a „Székely” átvétele. Ezzel egy időben a fenntartó a Városi Könyvtárat érintő rendelkezését visszavonta, az integrációból egyelőre kivonta. Így létrehozta új, három korábbi intézményét – Szarvas Város Általános iskolája és Óvodája, Székely Mihály Szakképző Iskola, Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium – integráló egyetlen közoktatási intézményét.

Ezzel – jogilag – megszűnt létezni a 205. tanévet befejező, önálló Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium. A változások következtében a Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégiumban

vezetői feladatot ellátó dolgozói vezetői beosztásukat elvészették. Az igazgató a felajánlott feladatkört nem fogadta el: közös megegyezéssel távozott az intézményből. A Vajda Péter Gimnázium új szervezeti keretek között, teljesen átalakított vezetéssel folytatja működését.

*„Végtelen sok tenni való van ez intézetben,
kezeiteket adjátok barátaim az együtt munkálkodásra.”*
(Vajda Péter)

I. sz. melléklet

A VAJDA PÉTER GIMNÁZIUM, SZAKKÖZÉPISKOLA ÉS KOLLÉGIUM MEGSZÜNTETŐ OKIRATA

Költségvetési szerv:	Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium.
Székhelye:	5540 Szarvas, Vajda P. u. 18-20.
Felügyeleti szerve:	Szarvas Város Önkormányzatának Képviselő-testülete
Megszüntető szerve:	Szarvas Város Önkormányzatának Képviselő-testülete.
Megszüntetés időpontja:	2007. júl. 31.
Jogutód:	Szarvas Város Közoktatási Intézménye

Az átadás-átvételt követően az intézmény használatában lévő vagyon tulajdonjoga változatlanul Szarvas Város Önkormányzatát illeti meg. Az ingó és ingatlan vagyon használatának, valamint a követelések és a kötelezettségek feletti rendelkezésnek a jog Szarvas Város Közoktatási Intézményét illeti meg. A Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium alapfeladatait a jövőben Szarvas Város Közoktatási Intézménye látja el.

Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium közalkalmazotti jogviszonyban álló munkavállalói a jogutód szerv közalkalmazottai lesznek.

A költségvetési szerv megszüntetésére Az államháztartásról szóló többször módosított 1992. évi XXXVIII. törvény 90. § 1) bek. c) pontja alapján kerül sor.

Szarvas, 2007. július 30.

Babák Mihály sk.
polgármester

Dr. Melis János sk.
jegyző

2. sz. melléklet

KIVONAT

Szarvas Város Önkormányzatának Képviselő-testülete
2007. július 26-i ülésének jegyzőkönyvéből

344/2007. (VII.26.) sz. képviselő-testületi határozat:

Szarvas Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a Szarvasi Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium önálló konyhai tevékenységét 2007. augusztus 31. napjával megszünteti és a gyermekélemezést a Szarvasi Gyermekélemezési Kht. által biztosított szolgáltatás útján - melegítőkonyha fenntartásával - látja el. Az önálló konyhai tevékenység megszüntetése miatt 2007. augusztus 31. napjával 9,5 fő konyhai alkalmazott közalkalmazotti jogviszonyának megszüntetését rendeli el.

A képviselő-testület megbízza az intézményvezetőt, hogy a testület ezen határozatának végrehajtásáról gondoskodjon, egyben utasítja az alpolgármestert, a jegyzőt és az intézményvezetőt, hogy a konkrét létszámlépéjtést tartalmazó pályázat benyújtásáról a törvényes határidőben gondoskodjanak.

Határidő:

2007. augusztus 31.

Felelős:

Kiszely Mihály alpolgármester

dr. Melis János jegyző

Kohut Andrásné intézményvezető

Kmf.

Babák Mihály sk.
polgármester

dr. Melis János sk.
jegyző

A kivonat hiteléül:

Paluskáné Udvarhelyi Judit
aljegyző

Záradék:

A megszüntető okiratot Szarvas Város Önkormányzatának Képviselő-testület 332/2007. (VII.26.) sz. képviselő-testületi határozatával jóváhagyta.

Hatálybalépés: 2007. július 31.

Szarvas, 2007. július 30.

*A gimnázium igazgatói
1802–2007*

Skolka András (1802–1808)
Farkas Mátyás (1809–1815)
Benka Ádám (1816–1829)
Jankovics János (1829–1830)
Tomasek Pál (1830–1833)
Molitorisz Adolf (1834–1836)
Magda Pál (1836–1840)
Molitorisz Adolf (1841–1842)
Vajda Péter (1843–1846)
Bloch (Ballagi) Mór (1846–1847)
Greguss (Gerő) Ákos (1848–1849)
Pecz Gyula (1850)
Molitorisz Adolf (1851)
Szemian Dénes (1852)
Domanovszky Endre (1852–1853)
Haberern Jonathán (1854–1856)
Tatay István (1856–1884)
Benka Gyula (1884–1908)
Mocskonyi József (1908–1922)
Saskó Samu (1922–1928)
Raskó Kálmán (1928–1838)
Dr. Nádor Jenő (1939–1948)
Dr. Záhony Béla (1948–1960)
Dr. Gábris József (1960–1969)
Árvai Pál (1969–1978)
Hantos Gusztáv (1978)
Holp József (1978–1989)
Árvai Pál (1990–1994)
Pécsváradi Antal (1994–1998)
Dr. Kepenyes János (1998–2003)
Dr. Kutas Ferenc (2003–2004)
Rágynanszky István (2004–2007)

4. sz. melléklet

A gimnázium tanárai

1802-2002

(Betűrendes mutató)

Abaffy Dániel (1817-1820)	Csernus Tünde (2004-2005)
Adám Gyula (1893-1898)	Csilik Attila (2001-)
Ágoston Béla (1948)	Dallos Gyula Lajos (1853-1856)
Antal Mária (Gyuriczné 1981-1989)	Dancs Ferenc (1880-1881)
Aradi Andrásné (1971-1986)	Darida Andrásné Dr.-né (1985-)
Árvai Pál (1959-94)	Darida Károlyné (1999-)
Babák György (1975-1982)	Deákné Sályi Ilona (1971-1986)
Babákné Szabó Erzsébet (1977-)	Debreceni Antal (2002-)
Baginé Tóth Erika (2002-)	Delhánv Zsigmond (1855-1897)
Bagyin Pál (1997-2007)	Delhy Márton (1803)
Bakacz Piroska (1963-1964)	Deme Dezső (1940-1952)
Bakó Sándor (1804-1809)	Demeter László (2005-)
Bakula Anna (Szklénárné 1986-2000)	Dima András Dr. (1965-1969)
Balczóné Leszkó Klára (2005-)	Dobrowszky János (1802-1803)
Ballagi (Bloch) Mór (1844-1848, 1850-1851)	Domanovszky Endre (1850-1854)
Bárány György (1939-1941)	Dörner József (1853-1860)
Batai Istvánné Dr.-né (1981-2006)	Eisert Árpád (1898-1900)
Becsei József (1999-2007)	Farkas Mátyás (1808-1815)
Békési Annamária (2005-)	Fasang Árpád (1945-1950)
Bencsik István (1944)	Fazekas István (1802-1809)
Bencze Mária (2003-2004)	Felsővályi (Freitag) János Dr. (1928-1946)
Benka Ádám (1816-1829)	Fertig Alajos (1896-1901)
Benka György (1829-1848)	Fodor Józsefné (1946-1948)
Benka Gyula (1862-1908)	Gábris József Dr. (1960-1970)
Bereczki Lászlóné (2002-2003)	Gábris Józsefné Dr.-né (1960-1970)
Béres Mária (1999-2007)	Gácsi Hedvig (Dr. Ráczné) (2001-2003)
Bereyi István (1810-1829)	Gajdács Pál (1872-1873)
Bilibok Péterné (1959-1965)	Gally Tóbiás (1855-1857)
Bistyei Elza (2006-)	Garai László (1960-1972)
Borbélyné Janurik Viktória (2000-)	Gasztonyi (Gamauf) József (1932-1969)
Boros-Veszeli Ádám (2003-2007)	Gere Zsuzsanna (2003-2004)
Borzován István (1990-1996)	Gerhauser Albert (1918)
Borzovánné Burai Julianna (1990-)	Gólián Béla (1939)
Boszy Mihály (1818-1820)	Gombár Klára (Bánfi Andrásné) (1996-)
Bődi Etelka (2004-)	Gotescha Lajos (1875-1876)
Bődi László (1977-2009)	Gregorics Mária (1939)
Brózik Károly (1904-1905)	Greguss Ágoston (1846-1849)
Chovan Károly (1874-1900)	Grósz Albert (1891-1892)
Czesznak János (1966-1985)	Gyarmati András (1939-1971)
Czinkotszky János (1952-1971)	Gyuricza Imre (1978-)
Cs. Pataj Mihály ((1957-1960)	H. Gaudi Árpád (1913-1915)
Császár Zoltán (2002-2003)	Háberern Jonathán (1852-58)
Csemetei Károly (1889-1890)	Hajdú László (1851)

- Hantos Gusztáv (1951-1985)
 Hanzó Lajos Dr. (1943-1960)
 Harmati Ágnes (1991-)
 Harmati Annamária (Buzásné 1994-)
 Hegedűs Bernadett (1997-)
 Hegedűs Rajnold 1937)
 Hensch Béla (1900-1901)
 Hidasi (Kituljak) Eszter (1983-)
 Hódzági Ferencné (1985-2009)
 Holp József (1971-1974, 1978-1996)
 Hornyik István (1851)
 Hortobágyiné Csizmadia Edina (2000-)
 Horváth Ida (1951)
 Huszár Erzsébet (1954-1955)
 Huszár János (1993-1997)
 Huszár Jánosné (1974-2007)
 Iván Mariann (2002-2008)
 Jakubovics Sámuel (1848)
 Jankó Márta (1918-1920)
 Jankovich János (1818-1830)
 Janurik Mihály (1963-1988)
 Kancsalicsné Bakos Arany (1981-)
 Károlyi Gyuláné (1975-1983)
 Kárpáthy Artur (1892-1894)
 Kemény Árpád (1887-1889)
 Kepenyes János Dr. (1998-2006)
 Kepenyes Jánosné Dr.-né (1999-2004)
 Keresztesi (Jurás) Lajos (1917-1941)
 Kicska Dániel (1858-1887)
 Kiss Erzsébet (1964-1981)
 Kitajkáné Szántai Mária (2002-)
 Klinovszky Mihály (1810)
 Kohut Zsuzsanna (1899-1991)
 Komár Tünde (2002-2003)
 Kondor Edit (Dr. Bondorné) 1993-)
 Korbel Szabolcs (2004-2005)
 Kordoványi Mária (1985-86, 2000-)
 Koren István (1856-1883)
 Korim János (1982-1989)
 Korim Kálmán (1927-1946)
 Kósá Árpád (1990-)
 Kósá Marietta Judit (1990-)
 Kutlik Endre (1884-1927)
 Kovács Andrea (1996-1998)
 Kovács Béla (1938-1975)
 Kovács Györgyné (1960-1970)
 Kovács Napsugár (2005-2006)
 Köbölkuti Ágnes (2002-2003)
 Krajesovicz János Dr. (1964-2001)
 Krajesovics Soma (1889-1896)
 Krell, Kevin A. (1993-1994) vendégtanár
 Krizs György (1803-1829)
- Krón Ferenc (1940-1951)
 Kugyela Éva (Hodálík Éva) (1994-2004)
 Kunos András (1947-1977)
 Kurucz Mihály (1954-1981)
 Kutas (Aszódi) Gabriella (1997-2001)
 Kutas Ferencné Dr.-né (1972-2002)
 Kutas Ferenc Dr. (1971-2005)
 Kutsinszky Béla (1920-1928)
 Kutzián György (1809)
 Laluska Éva (1981-1983)
 Lang János (1908-1946)
 Lányi Gusztáv (1855-1891)
 László István (1989-1995)
 Laukonné Adamik Edit Dr.-né (2004-)
 Lelkes György (1965-2003)
 Lengyel Albertné Dr.-né (1989-)
 Lestyan Zsuzsa (1975-1985)
 Levius Ernő (1898-1907)
 Lippay Béla (1895-1897)
 Liska János (1891-1920)
 Liszka István (1939-1944)
 Litauszki Mihály (1973-87)
 Litauszkiné Erki Katalin (1984-1991)
 Lovas Ilona (2005-)
 Lovász György Dr. (1954-1968)
 Lukesch Flóris (1851-1865)
 Madarász Ildikó (2001-2002)
 Magda Pál (1834-1840)
 Magyar Lajosné Dr.-né (1986-1996)
 Margócsv Gyula (1938-1968)
 Marosán Ildikó (1999-)
 Mátav Gábor (1954-1956)
 Medgyesi Györgyi (1972-2008)
 Medvegy Margit (1950-1979)
 Melis János (1898-1910)
 Mendől Lajos (1909-1926)
 Mészárosné Dr.-né Verák Mária (1984-)
 Mihálfi (Mihalovics) József (1861-1891)
 Miklóssy János (1922)
 Mocskonvi Ágoston (1858-1875)
 Mocskonvi Gábor (1999-2002)
 Mocskonvi József (1883-1922)
 Modorné Nyerges Mária Dr. (1983-1985)
 Molitórisz Adolf (1829-1855)
 Molitórisz Károly (1834)
 Molnár Béla (1987-)
 Molnár Klára (1999-2000)
 Molnár László (1955-1956)
 Molnár Róza (1963-1966)
 Molnár Zoltán (1963-1981)
 Molnárné Tóth Katalin (2004-)
 Moravcsik Géza (1876-1892)

- Nacsá István (2002-2003)
 Nádor (Neumann) Jenő Dr. (1912-1948)
 Nagy Árpád (1991-1996)
 Nagy Lázár (1918)
 Nemes Béla (1901-1914)
 Nemes Söjtöri Károly (1921-1939)
 Németh Judit (2001-)
 Németh Sándorné (1964-1970)
 Neumann Jenő Id. (1885-1923)
 Oertel Ferenc (1825-1830)
 Oertel Zakariás (1802-1836)
 Oláh Miklós Id. 1876-1910)
 Oláh Miklós Ifj. (1910-1938)
 Opauszki Mihály (1968-2006)
 Opauszki Mihályné (1972-1999)
 Ozmán Jenő (1939)
 Pálos György Dr. (1934-1952)
 Palov József (1958-1963)
 Papszász Gyula (1893-1896)
 Pataki György (1964-1981; 1987-1989)
 Pecz Gyula (1845-1853)
 Pécsváradi Antal (1985-)
 Pécsváradiné Tóth Anikó (1985-)
 Pekárné Botos Margit Dr.-né
     (1982-1984, 1990-1999)
 Petry Gyula (1890-1891)
 Petrás György (1896; 1916-1917)
 Pilishegyi József Dr.
     (1968-1971, 1992-2004)
 Pilishegyi Józsefné Dr.-né (1968-2004)
 Plenczner Lajos (1895-1927)
 Pljesovszki Éva (2001-)
 Pomázi László (1954-1956)
 Ponyiczky Zoltán (1920-1943)
 Prokopius Pál (1802)
 Puskás Albert (1957-1964)
 Pusztai Andrea (1999-2003)
 Ramel, Jean (1982-1985) vendégtanár
 Raskó Kálmán (1928-1938)
 Rágynszki István (2004-2007)
 Regős János (1935)
 Reményi Gusztáv (1945-1946)
 Revuczky Vilmos (1918-1948)
 Riczkó Istvánné (1963-1964)
 Rideg Ildikó (1964-1977)
 Sárkány Imre (1897-1912)
 Sárkány Jenő (1879-1880)
 Sarlay (Schlaifer) János (1851-1876)
 Saskó Samu (1897-1933)
 Sass Ferenc (1915-1920)
 Sebestyén Istvánné Dr.-né (1957-1971)
 Selmeczy (Wagner) Géza (1920-1946)
- Simon István (1840)
 Sinkoviczné Kálmán Edina Dr.-né
     (2003-2006)
 Skolka András (1802-1808)
 Soós Mihály (1994-1999)
 Sovány Mihály (1966-1991)
 Stafira Árpád (2001-)
 Sulek József (1900-1908)
 Sutherland, Gary (1994-1995) vendégt.
 Szabó Ferenc (1959-1960)
 Szabó József (1984-)
 Szabó Katalin (1964-2001)
 Szabolcs (Szokol) Károly (1920-1940)
 Szakács György (1920)
 Szakács Mihály (1970-1990)
 Szakmáry Sándorné Dr.-né (1972-1984)
 Szappanos Rózsa (1984-1996)
 Szatur Géza (1954-93)
 Szebedinszky Timea (2006-)
 Szeberényi László (1912-1926)
 Szederkényi Nándor (1935-1941)
 Szelényi László (1938; 1941; 1980-1982)
 Szemian Dániel (1853-1893)
 Szemian Dénes (1848-1881)
 Szendy (Golhofer) György (1853-1890)
 Szenes Iván (2005-)
 Szerb György (2002-)
 Szigeti Krisztina (1999-2003)
 Sziráczky Gyula (1891-1915)
 Szloszjár Emilia (1969-2003)
 Szőke Balázs (1914-1915)
 Szőnvi Sándor (1943-1977)
 Sztrehovszki Zsuzsa (1963-1988)
 Szuhaj György (1987-)
 Szuromi József (1983-)
 Szuromi Olga (2002-2005)
 Tapolyai Emőke (2004-)
 Tatay István (1855-1884)
 Tímár Jánosné Dr.-né (1971-2004)
 Tiszavári Sándorné (1967-2001)
 Tomásik Pál (1830-1833)
 Tompson, Susan (1991-92) vendégtanár
 Tóth Elvira (2005-)
 Tóth Kása Gyula (1959-1975)
 Tóth Kása Gyuláné (1952-1976)
 Tóthfalusi (Wunschendorfer) Aladár
     (1902-1938)
 Tóthné Jansik Erzsébet (1983-)
 Tóthné Lipták Erzsébet (1987-)
 Tömösközi Zsuzsanna (1987-1996)
 Turner, Annie (2005) vendégtanár
 Udvardy Sándor (1896-1919)

Újvári Andrásné (2003-2005)	Varga József (1888-1893)
Vajda Aurél (1956-1963)	Vass Edit (2004-2006)
Vajda Péter (1843-1846)	Varsányi Gyula (2002-)
Valent Julia (1955-1959)	Vass Edit (2003-2004)
Valentinyi Jenő (1891-1897)	Velky Mihály (1985-1997)
Vankó Sámuel (1840)	Velkyné Bisján Éva (1995-1997)
Varga Andrea (1997-2001)	Zanáné Kugyela Tímea (1997-)
Vida Béla 1992-)	Zsabka János (1960-1974)
Vida Klára (1999-)	Zsilinszky Endre (1882-1888)
Vidács Jenő (1986-87)	Zsilinszky Mihály (1861-1874)
Vidácsné Szurgent Éva (1986-)	
Viszkok Tünde (2002-)	<i>A névsort szerkesztette: K. Szarka Judit</i>
Vizhányó Ferenc (1959-1984)	
Weidlein János (1931-1940)	
Weidlein Jánosné (1935)	
Zacharidesz Dániel (1802-1808)	<i>Forrás: A gimnázium Jubileumi emlékkönyve (2002)</i>
Záhony Béla Dr. (1948-1960)	<i>Gyarmati András kimutatása (1802– 1985)</i>
Zuberecz Pál (1892-1895)	
Zvada Mihály (1965-1971)	

5. sz. melléklet

Az iskola épületei 1802–2007

Mezőberény

1802–1805	A parókia egyik szobája, majd a Schäfer Jakab-féle ház (3 tanteremből álló bérlet)
1805–1826	Az Oertl Zacharias-féle ház (vétel)
1826–1834	Új épület a gimnázium számára

Szarvas

1834–1906	A Tessedik-épület (ma Vajda Péter u. 1.)
1906–1960	új épület a gimnázium számára (Szabadság u. 4.)
1960–1965	a volt Árvaház épülete (Fő tér 3.)
1965–	új épület a gimnázium számára, felújítva 2003-ban (Vajda Péter u. 20.)
1966–1990	B épület: a volt közközponti iskola (Kossuth u. 5/7.)
1990–2003	B épület a volt Úttörőházban (Vajda Péter u. 26.)
1962–	új épület a kollégium számára (Vajda Péter u. 18.)
1998–2001	a gimnázium volt nyaralója (Körös-part)

Szerkesztőségi közlemény

A 89. oldalon közölt tantestületi fotóról hiányoznak: Bagyin Pál, Balczóné Leszkó Klára, Becsei József, Boros-Veszeli Ádám, Dr. Darida Andrásné, Darida Károlyné, Debreczeni Antal, Demeter László, Gyuricza Imre, Hódsági Ferencné, Kordoványi Mária, Dr. Lengyel Albertné, Dr. Sinkoviczné Kálmán Edina, Szabó József, Szemes Iván, Szerb György, Tóthné Lipták Erzsébet, Varsányi Gyula, Vida Béla, Zanáné Kugyela Tímea.

6. sz. melléklet

A gimnázium létszámadatai (1802–2007)

Tanév	Tanulók	Tanév	Tanulók	Tanév	Tanulók
1802/03	51	1838/39	120	1874/75	415
1803/04	64	1839/40	120	1875/76	471
1804/05	67	1840/41	85	1876/77	457
1805/06	82	1841/42	100	1877/78	468
1806/07	95	1842/43	91	1878/79	465
1807/08	?	1843/44	93	1879/80	495
1808/09	?	1844/45	137	1880/81	518
1809/10	?	1845/46	185	1881/82	569
1810/11	?	1846/47	129	1882/83	525
1811/12	?	1847/48	132	1883/84	469
1812/13	?	1848/49	99	1884/85	460
1813/14	?	1849/50	89	1885/86	430
1814/15	?	1850/51	115	1886/87	391
1815/16	?	1851/52	145	1887/88	404
1816/17	72	1852/53	163	1888/89	405
1817/18	78	1853/54	157	1889/90	390
1818/19	113	1854/55	200	1890/91	378
1819/20	119	1855/56	214	1891/92	390
1820/21	120	1856/57	242	1892/93	384
1821/22	132	1857/58	293	1893/94	401
1822/23	145	1858/59	285	1894/95	405
1823/24	115	1859/60	312	1895/96	424
1824/25	144	1860/61	331	1896/97	419
1825/26	140	1861/62	356	1897/98	433
1826/27	139	1862/63	358	1898/99	409
1827/28	148	1863/64	378	1899/900	410
1828/29	177	1864/65	414	1900/01	391
1829/30	188	1865/66	453	1901/02	385
1830/31	186	1866/67	468	1902/03	512
1831/32	139	1867/68	469	1903/04	429
1832/33	126	1868/69	449	1904/05	414
1833/34	130	1869/70	438	1905/06	427
1834/35	160	1870/71	425	1906/07	429
1835/36	138	1871/72	421	1907/08	412
1836/37	143	1872/73	413	1908/09	406
1837/38	135	1873/74	426	1909/10	389

Tanév	Tanulók	Tanév	Tanulók	Tanév	Tanulók
1910/11	390	1941/42	383	1974/75	548
1911/12	401	1942/43	395	1975/76	523
1912/13	385	1943/44	472	1976/77	500
1913/14	389	1944/45	360	1977/78	490
1914/15	357	1945/46	534	1978/79	483
1915/16	381	1946/47	308	1979/80	505
1916/17	470	1947/48	237	1980/81	513
1917/18	509	1948/49	173	1981/82	510
1918/19	555	1949/50	242	1982/83	527
1919/20	519	1950/51	254	1984/85	538
1920/21	536	1951/52	260	1985/86	518
1921/22	481	1952/53	303	1986/87	490
1922/23	411	1953/54	297	1987/88	487
1923/24	397	1954/55	354	1988/89	467
1924/25	399	1955/56	412	1989/90	522
1925/26	366	1956/57	457	1991/92	574
1926/27	351	1957/58	482	1992/93	619
1927/28	319	1958/59	486	1993/94	562
1928/29	302	1959/60	455	1994/95	546
1929/30	305	1960/61	478	1995/96	543
1930/31	318	1961/62	495	1996/97	534
1931/32	324	1962/63	499	1997/98	542
1932/33	303	1963/64	593	1998/99	559
1933/34	322	1964/65	627	1999/2000	614
1934/35	334	1965/66	656	2000/01	659
1935/36	480	1966/67	641	2001/02	697
1936/37	518	1967/68	651	2002/03	733
1937/38	497	1968/69	660	2002/03	733
1938/39	454	1969/70	661	2003/04	746
1939/40	359	1971/72	695	2004/05	748
1940/41	353	1972/73	631	2005/06	763
		1973/74	602	2006/07	765

A Vajda Péter Gimnázium utolsó önálló éveinek történetét írta és szerkesztette:

Dr. Kutas Ferenc

Rágynanszky István

Tóthné Lipták Erzsébet

Szerkesztési közlemény: Anyagtörökölés miatt Lelkes Pál A tanyai iskolák története c. munkájának 13. részét a Krónika 24. számában közöljük.

Az utolsó önálló tantestület: 1. sor (balról): Viszkok Tünde, Mészáros Tünde, Vidácsné Szurgent Éva, Kituljak Eszter Tapolyai Emőke, Bödi Etelka, Dr. Mészárosné Verők Mária; 2. sor: Molnárné Tóth Katalin, Babákné Szabó Erzsébet, Hortobágyiné Csizmadia Edina, Kitajkáné Szántai Mária, Harmati Annamária, Lovas Ilona, Tóthné Jansik Erzsébet, Marosán Ildikó, Németh Judit; 3. sor: Béres Mária, Medgyesi Györgyi, Pécsváradiné Tóth Anikó, Huszár Jánosné, Kancsalicsné Bakos Arany, Borbéllyné Janurik Viktória, Borzovánné Burai Julianna, Békési Annamária, Baginé Tóth Erika, Kóska Judit, Iván Mariann; (mögötte)Vida Klára; 4. sor: Bistyei Elza, Szebedinszky Tímea, Hegedűs Bernadett (takarva), Rágynszky István, Szuroomi József, Kóska Árpád, Tóth Elvira, Bödi László, Szuhaj György; 5. sor: Stafira Árpád, Pécsváradi Antal, Bencsik Péter (félíg takarva), Csilik Attila (erősen takarva), Molnár Béla (takarva).

Árvai Pál

**Európai Mesterségekért Alapítvány
Tessedik Sámuel Szakmunkásképző Iskolája
1992 – 2009**

1992-ben – felismerve a lehetőségeket – *Roszik János*, sikeres helyi vállalkozó, szakképző intézet alapításába kezdett. Az iskola beindításához szükséges épületegyütteset sajátjuként rendelkezett a Deák Ferenc utca 40. szám alatt. Megszerezte Szarvas város jegyzőjének hozzájárulását és a megyei önkormányzat szakirányításának engedélyét. Alapítványt hozott létre, kuratóriumot alapított a működés irányítására, melynek vezetésére baráti alapon *Csete György* Kossuth-díjas építész kérte fel. (Többek között Csete György nevéhez fűződik a szarvasi Ciprus-éterem és az ópusztaszeri jurták tervezése.)

A kuratórium alapító tagjai: Csete György építész, *Deme Zoltán* lelkész, *Barta Sándor* szakmai igazgató helyettes, *Patkó Lajosné* pedagógus, *Konczos Éva* festőművész, *D. Kis Sándor* pedagógus, *Hován József* kuratóriumi tag (szülő). A Deák utcai épületegyüttesben már működött Roszik János ARBO-COOP faipari vállalkozása. Ez a műhely, valamint a hozzá tartozó volt lakóház biztosította a faipari szakképző intézet megindításához szükséges műhelytermi és tantermi feltételeket. A közismereti tárgyak oktatását részben nyugdíjas, részben működő pedagógusok bevonásával, a szakmai tárgyak oktatását működő oktatókkal sikerült megoldani.

A működtetéshez szükséges anyagiakat, a szakképzés normatívája szempontjából, a megyei szakigazgatás, illetve az alapítvány biztosította, a Tessedik Sámuel Szakmunkásképző Iskola a város költségvetését nem terhelte, nem terheli. A beiskolázáskor elsősorban nehéz anyagi helyzetű, vidéki szülők gyermekéit nyerte meg.

A Gyulai Ügyészség jóváhagyásával 1992 őszén faipari szakmában egy osztálytalálkozásban, Csete György igazgatásával megindult a képzés. A közismereti és szakmai tankönyveket az intézmény szerezte be, a tanulók térités nélkül használhatták és használhatják.

A tanulók szakmai gyakorlati oktatásukon – az ARBO-COOP munkáját segítve – főleg teljes vendéglátó-ipari berendezéseket készítettek, megrendelés szerinti, egyedi díszítéssel: faragással Csete György eszmei irányítása

szerint; intarziával Kovács András mezőberényi népi iparművész, Tiffany üvegdíszítéssel Roszik Ágnes (Roszik János lánya) közreműködésével. Munkáikkal megjelentek és bemutatkoztak a Hoventa Kereskedelmi és Vendéglátó-ipari Kiállításon is.

Az intézményt működésének első szakaszában meglátogatta Andrásfalvy Bertalan Müvelődési Miniszter, aki elismerően nyilatkozott a gyakorlati és elméleti oktatás feltételeiről.

A faipari szakma sikeres beindítását követően, újabb engedélyek beszerzése után, szakácsok képzése is megkezdődött. A közismereti tárgyak oktatása a szakmáktól függetlenül, évfolyamonként történik. A gyakorlati képzés részben Roszik János Ciprus-éttermében, részben a Kamara engedélyével rendelkező helyi, vagy vidéki vendéglátó-ipari egységekben történik. A szakácsok gyakorlati képzésének irányításához a Venesz-díjas mesterszakács, olimpiai és világajtéknyományos, Varga Károly adta nevét.

Idegen nyelvként kezdetben franciait tanultak; erre az időre esett egy franciaországi tanulmányút megszervezése. A vendéglátó-ipari szakmák indításával német és angol nyelvet oktatnak az iskolában. A szakmai nyelvvizsga a szakmunkásvizsga része. Fakultatív tárgyként protestáns illetve katolikus hittant tanulhatnak a tanulók kezdetektől fogva. A távol lakóknak kollégiumi elhelyezésre van lehetősége a helyi Vajda Péter Gimnázium kollégiumában.

Időközben a bővülő intézmény irányítása a Budapesten élő Csete György számára megterhelővé vált. 1998-ban Roszik János a nyugdíjaként élő Árvai Pált, a Vajda Péter Gimnázium volt igazgatóját kérte fel tanácsadónak. Ennek az évnek őszétől, a kuratórium hozzájárulásával, Árvai Pál kapta meg az intézmény irányítását. A gazdasági vezető és iskolatitkár Fabó Edit lett.

Ebben az évben bővült az oktatás a pincér szakmával. A tanulók összlétszáma ettől az időtől kezdve 30-40 körül mozog. Az iskola felszereltsége – az anyagi lehetőségekhez mértén – földrajzi és történelem-térképekkel, biológiai szemléltető eszközökkel, TV-vel, videomagnókkal és kazettákkal bővült.

A szakmunkásvizsgákon a tanulók szakmai és elméleti felkészültségét a szakminisztérium által megbízott elnökök és a megyei szakmai szakszervezet megbízottjai felügyelték. Nem munkanélkülieket képzett az intézmény, hiszen minden szakvizsgát tett tanulónak sikerült munkahelyet szerezni.

2006-ban a betegsége miatt lemondott Árvai Pált Tiszavári Sándor nyugdíjas főiskolai adjunktus váltotta fel az igazgatói állásban. Az ő irányí-

tásával vált széleskörűvé a számítógépek használata a tanulók oktatásában, és működik azóta is eredményesen az intézmény.

Az iskola tanárai 2009-ben: Bliznákné Dudás Julianna, Deme Zoltán, Domokos József, D Kiss Sándor, Gulyásné Dékán Klára, Harangozó Zsuzsanna, Kliment Pál, Kunos András, Matók Adél, Mocskonyi Gábor, Nyerges Attila, Sándor Béla, Tiszavári Sándor ig., Tótáné Császár Irén, Tóth Károly, Tóthné Gráfik Mária.

Iskolatitkár, gazdasági vezető: Fabó Edit.

Ízes pillanatok az iskola életéből

Deme Zoltán

A Szarvas-újtemplomi Evangélikus Egyház-község általános iskolájának története

Történelmi visszapillantás

A történelmi egyházak mindig fontosnak tartották iskolák alapítását és azok fenntartását. Hitükből fakadó küldetésüknek tartották a felnövekvő nemzedékek keresztyén hitben való oktatását, nevelését, s egyben iskoláikból kiművelt emberfők kibocsátását a nemzet javára.

Szarvason már a templomépítő Tessedik Sámuel is igyekezett a templomi prédikációin túl is megszólítani a lakosságot. Gyakorlati irányú népnevelési munkásságával, híres gazdasági iskolájával, a szikes föld termékenyé tevése és egyes takarmányféleségek termeszése terén tett úttörő munkájával, valamint irodalmi műveivel nagy érdemeket szerzett nemcsak egyházában, hiszen a népet a gazdagodás és műveltség terén hatalmas lépésekben vitte előre hazájában, de még külföldön is.

A 18. századtól a 20. század első felével bezárólag – a község gyarapodásával párhuzamosan – az iskolák száma is nőtt. Először a belterületen, majd a tanyavilág lakosságának növekedésével a külterületeken is létesítettek iskolákat. Ezeknek az iskoláknak döntő többségét az evangélikus egyház tartotta fenn és működtette.

1948-ban az iskolák államosításáról hozott törvény értelmében a szarvasi iskolák mindegyike állami iskola lett, s országosan is kevés oktatási intézmény maradt az egyházak kezelésében.

A rendszerváltás után

Az egyházi iskolák reneszánsza a rendszerváltás után kezdődött. A Parlament 1993-ban alkotta meg a volt egyházi iskolák ismételt egyházi tulajdonba adásáról rendelkező törvényt. Az iskolák egyházi tulajdonba vételének élharcosa Deme Zoltán, az Újtemplom lelkésze volt, akit a körzet országgyűlesi képviselőjévé választottak. Szarvason iső szorgalmazta először az iskolák egyházi tulajdonba vételét. Már 1989-ben és 1990 tavaszán több mint 1200 aláírást gyűjtött össze annak érdekében, hogy Szarvason újra legyenek evangélikus oktatási intézmények.

Az 1993-as törvény megszületése után az Újtemplomi Egyházközség azonnal hozzájárult a Fő Téri Általános Iskola egyházi tulajdonba és fenn-

tartásba vételének ügyéhez. Ez a kísérlet azonban sikertelen maradt, a képviselő-testület nem szavazta meg.

1998-ban az Újtemplomi Egyházközség csereingatlanként megkapta a Vásártéri Óvoda működtetésének jogát. Azóta Vásártéri „Napfény” Óvoda néven egyházi óvodaként működik, fenntartója az Újtemplomi Egyházközség.

A sikertelen iskolaalapítási kísérletek után éveken keresztül csend holt ebben a kérdésben. Mivel közeledett a törvény végrehajtásának hatálya, (később 2011-ig meghosszabbították) 1999-ben aktuálissá vált az evangélilus általános iskola indításának ügye. A szarvasi két evangélilus gyülekezet együttes presbiteri ülésén közös igazgatónak alakult, amelynek élére az újtemplomi lelkész választották. Mivel az akkori városvezetés nem akart megválni a Fő Téri Iskolától, a törvény adta lehetőséggé a csereingatlant ajánlott, az Ótemplomhoz közeli Benka Gyula Általános Iskolát. A közös presbiteri ülés elfogadta ezt az ajánlatot. 2000 februárjában közös alapító okirat született. minden készen állt az iskola közös működtetésére.

Ezt követően elkészült az Ótemplomi Egyházközség által benyújtott alapító okirat Az iskolát Benka Gyula Evangélilus Általános Iskola néven jegyezték be, fenntartója az Ótemplomi Egyházközség. Az Újtemplomi Egyházközség ismét iskola nélkül maradt.

Az új iskola megszervezése

Bár a kudarc megviselte az újtemplomi gyülekezet presbitériumát, az iskolaalapítási terveket nem adták fel. A gyülekezet iskolaindításának elsődleges célja: a gyülekezet építése az óvodai és iskolai nevelés, oktatás révén.

A presbitériumi döntés ételmeben 2001-ben a templom melletti parókia épületéből a lelkész család elköltözött, a parókiát pedig kezdték átalakítani négyosztályos iskolává. Ez azonban félbeszakadt, mert az egyházközség új lehetőséget kapott.

2004. november 17-én a Miniszterelnöki Hivatalban működő Egyeztető Bizottság úgy döntött, hogy a Petőfi Sándor Általános Iskola 22 %-át a Szarvas-újtemplomi Evangélilus Egyházközség tulajdonába adja, a birtokviszonnyt pedig a város és az egyház között 50-50 %-ban határozta meg. A döntés

után megkezdődtek a tárgyalások az egyház és Szarvas városa között. Az egyházközség végül is birtokba vehette az épület első és második emeletét, az intézmény 50 %-át.

Deme Zoltánné

Azonnal megkezdődött az egyik osztályterem és az egyik vizesblokk teljes felújítása 2006. szeptember 1-jén teljesen feltűjítött – az óvodából jött kisgyermekekre gondolva –, otthonosan berendezett osztályteremben kezdődött meg az oktatás első osztályban, 11 tanulóval. *Deme Zoltánné* lelkész fizetés nélkül vállalt megbízott igazgatói irányítása mellett két fiatal tanítónő, *Takóné Gombár Erika* és *Jónás Jánosné* vállalta a gyermeket oktatását, nevelését.

Az iskola oktató-nevelő munkája

Az iskola specialitása az angol nyelv emelt szintű oktatása. Az angol nyelvhez való szoktatás már az óvodában elkezdődik. Az evangélius Vásártéri „Napfény” Óvoda – amelyből az iskolások többsége érkezik – két tannyelvűségre (magyar, angol) alapozza a tanulók ismereteit. Egy féléven át az Angliából érkezett *Hugh Richard Conway Morris* volt az iskola angol nyelvi lektora, 2007. január 1-jétől pedig a nigériai angol anyanyelvű *Enabulele Stanley Esemuede*.

Az iskola másik specialitása a keresztyén hitre nevelés. Az iskolai lelkész, Deme Zoltánné minden tanítási napon reggel áhitatot tart a tanári kar és a tanulók részvételével. A pénteki hittanórákon a gyermeket a bibliai

Jótékonyiségi est

történetekkel ismerkedhetnek, beszélgetéssel, játékkal és énekléssel egybekötve. A gyülekezetben havonként családi istentisztelet zajlik. Ezeken a kiskolások szerepelhetnek, szolgálhatnak.

Rafael Annamária

2007. szeptember 1-jétől újabb osztály indult nyolc fővel. Ebben a tanévben *Tusjak Tünde* csatlakozott tanítónőként iskolánkhöz, 2008. szeptember 1-jétől pedig *Dobrotka Éva*, valamint *Rafael Annamária*, akinek a gyülekezeti presbitérium átadta a megbízott igazgatói tisztséget is. A 2008. szeptember 1-jén indult első osztály létszáma 9 fő volt. A 2009. szeptember 1-jétől kezdődő új tanévre a presbitérium *Tóth Norbert* tanítót választotta meg.

A 2008/2009-es tanévben az Újtemplomi Gyülekezet óvodája – két csoportban – 45 gyermeket nevel, iskolájában pedig – három évfolyamban – 28 tanuló szerezhet ismereteket.

A jövő

Az iskola indítását elhatározó Presbiteri Ülés napján a Bibliaolvasó Útmutató napi igéje ez volt: „*Hasonlatos a Mennyeknek országa a mustármaghoz, amelyet vesz az ember, elvet az ő földjébe. Az kisebb ugyan minden magnál, de amikor felnő, nagyobb a veteményknél és fává lesz, annyira, hogy reá szállnak az égi madarak és fészket raknak ágain.*” (Máté evangéliuma 13. fejezet 31-32. versék)

A 2008-as esztendőben belső határozat született az Újtemplomi Iskola és Óvoda intézményének gimnáziumi oktatással való bővítéséről. A Presbitérium egyetértő határozatait követően minden szükséges dokumentum elkészült, a Békés Megyei Önkormányzat Főjegyzői Hivatala megadta a gyülekezetnek a gimnázium indítási engedélyét.

Azonnal megkezdődött a gimnáziumi osztály szervezése, s egyúttal az iskolaépület második emeletének felújítása. Eközben a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Presbitériuma fellebbezést nyújtott be a Békés Megyei Önkormányzat Főjegyzői Hivatalának döntése ellen. A Közigazgatási Hivatal a tevékenységbővítésre vonatkozó határozatot felfüggesztette. A fellebbezés a gimnáziummal való bővítés intézményi névhasználatát nem érintette, csak a gimnázium működésének megkezdését, ezért az intézmény teljes neve: Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda. (Röviden: Magyar–Angol Evangélikus Oktatási Központ).

Az Újtemplomi Gyülekezet élt a felfüggesztés elleni fellebbezés lehetőségével.

Múltunkat idézve

Dr. Tímár Jánosné

A nagykönyvtár kincsei 4. rész

Sorozatunk a Vajda Péter Gimnázium országos hírű, zárt anyagú könyvtárrának anyagát mutatja be. A 22. számban a teológiai szakirodalmat ismertette a szerző.

V. Jog- és államtudomány

1. Gyűjteményes munkák. Politika. Röpiratok. Jogbölcslet. Jogtörténet. Római jog.

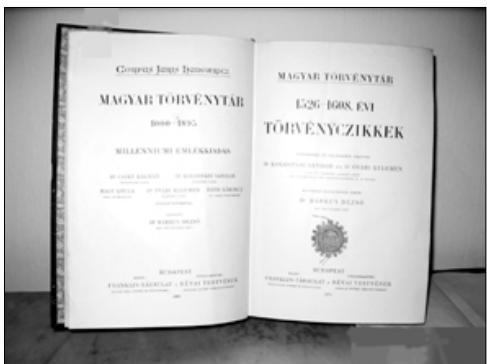
1744-ből való egy latinul írott jogi munka, míg egy másik 1572-ből. Eötvös József, Eötvös Károly műveit találhatjuk itt, Kölcsey szónoklatai, Machiavelli *A fejedelem* c. alkotása színesít a palettát. Kossuthnak és fiainak írásáiból, Montesquieu műveiből válogathat az érdeklődő olvasó. Ma sem érdektelen a téma: Ne nyúlj hozzá! Korszerű szózat az egyházi javak indítványozott elvétele tárgyában. Egerben, 1842-ben. Bizonyára ma is érdekli a szarvasiakat Podmaniczky Frigyes: *Nyilatkozat Szarvas város választóihoz* c. röpirata. (Pest, 1872)

1610-ből való egy politikatudományi mű. Szerző nélkül jelent meg a beszédes című könyv 1842-ben: *Slavismus und Pseudomagyarismus Vom aller Menchen Freunde, nur der Pseudomagyaren Feinde*. Leipzig, 1842.

Széchenyi István „alapművei” természetesen megvannak, így a *Kelet népe, Hitel, Világ, Stádium*. Zsilinszky Mihály Podmaniczky Frigyeset köszöntő beszéde is itt kapott helyet.

2. Törvények. Rendeletek. Országgyűlési nyomtatványok és beszédek.

Magyar és Erdély országnak törvénykönyve. Kalotsán, 1773.

3. Magánjog. Kereskedelmi- és váltójog. (Tulajdon. Ősiség. Úrbér. Zálog. Házasság. Öröklés. Polgári törvénykezés)

A hozzá nem értő érdeklődöknek talán megbocsátható, ha csak felületesen mutatja be ezt a részt a szerző. Valóban a címben jelölt szakkönyvek vannak itt: a váltó történetéről, a csödtörvénykezésről, az ösiségről, a házasság felbontásáról, sőt már a társas háztulajdon kérdéséről is van kézikönyv.

4. Büntetőjog

Büntetőjogi kalauz, párbaj, bűnkísérlet és bevégzett bűncselekmény – hogy csupán néhány témaát említsünk meg.

5. Közjog és közigazgatás (Államformák. Nemzetiségi. Törvényhozás. Megye. Város. Község. Közsgégi pénzügy. Rendőrség. Igazságügy. Vallásügy. Hadügy.)

Békés megye bizottsági tagjainak névsora 1873–1890 terjedő időben csak úgy megtalálható, mint Békés megye szabályrendeletei 1870-ből. Sajnos ma már nincs meg, de megvolt Ballagi Mór 1860-ban Hamburgban németül kiadott munkája a protestáns kérdésről. Ugyancsak Ballagi Mór műve ezúttal magyarul jelent meg Vajda Péter előszavával: *A zsidókról*, 1840-ben. Érdekes lehetett az 1856-ban életbe lépő cselédrendtartás, mert idők folyamán az is elveszett. A magyar közigazgatási jog kézikönyve 1876-ból bizo-

Országgyűlési beszédek, törvények, rendeletek vannak itt, ahogyan a cím is jelzi. „Természetesen” itt van a *Corpus juris Hungarici* ... 1779-ből, tehát a Magyar Törvénytár, a folytatás 1899–1926.

Országgyűlési irományok nagy bőségen találhatók itt, és persze az „alapmű”: Verbőczy István: *Magyar és Erdély országnak törvénykönyve*. Kalotsán, 1773.

nyára érdekelné a mai jogászokat is. Ezúttal is igen sok latin és német nyelvű jogi szakkönyv van ebben az állományrészben.

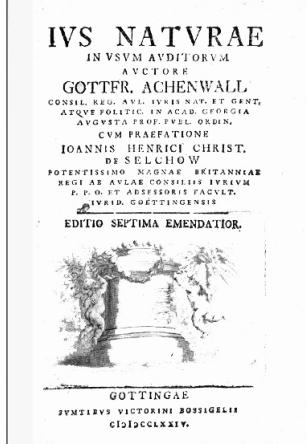
Iriyi József 1847-ben kiadott műve az országgyűlés rendezéséről szól, van itt tanulmány Deák Ferenc főliratából. Körösi József az 1881-i népszámlálást elemzi, és Budapest nemzetiségi állapotát, valamint Pest város lakosainak halandóságát vizsgálja. Nem lenne érdektelen összehasonlítani a mai viszonyokkal *Laveleye Emil* megállapításait, aki a katolikus népek jövőjéről Belgiumban vizsgálódott 1881-ben. Sajnos hiányos a magyar állam közigazgatási térképe 1884-1914 között. Békés megye szabályrendeleteit 1885-ben *Márki Lajos* összegezte. A megyénkben élő szlovákok miatt is érdekes *Pelsőczi H. Gyula Magyarország s a tótok c. könyve* 1882-ből. *Rousseau: A társadalmi szerződés* című műve is ebben a fejezetben található. Van itt tanulmány az angol és a spanyol alkotmányról is.

6. Nemzetközi jog

Mindössze négy könyvet sorol ide a jegyzék. Érdekes lehet *A második há-gai békekonzervencia* 1907-ből.

7. Nemzetgazdaság és pénzügy

Állami költségvetés, zárszámadás, adóreformok szerepelnek ebben a fejezetben. Szarvason adták ki 1864-ben *A Békés megyei árvák vagyonainak mimódoni kezelése* iránti kiadott szabályok c. könyvet, valamint *A Békés megyei takarék pénztár alapszabályai* Gyulán 1864-ben. Fáy András egy Pest megyében felállítandó takarékpénztár tervét tartalmazó művét *Vajda Péternek* dedikálta. Nemzetgazdasági, statisztikai kérdésekkel foglalkozó művek sorakoznak itt. Pénzügytan, számvevőszéki jelentés, külföldi biztosítótársaságok honi működése szerepel főbb témaaként. 1877-ben járt az iskolának néhány hónapig a *Nemzetgazdasági Szemle*. Többek közt az oroszországi nemzetgazdaság helyzetét vizsgálták a szerzők.

Egy német nyelvű, természettudományos foglalkozó könyv

A szarvasi takarékpénztár alapszabályai 1868-ból valók. Széchenyi köztudottan foglalkozott a lóverseny meghonosításával, 1838-ból való munkája ezzel kapcsolatos. A Tisza sza-

bályozásának kérdésével két könyv is foglalkozik. Vízjog, bányajog, szeszadó szerepel a továbbiakban.

8. Társadalom. Szociológia.

A zsidók, kommunizmus, szocializmus, a nők jogai, a vallás szociológiája, szabadelvűség. E témaik szerepelnek ebben a fejezetben.

9. Statisztika

Magyarország statisztikája, a statisztika elmélete szerepel ebben a részben. A *Magyar statisztikai közlemények* c. folyóirat 1902-ben kezdődik. Az egyes számok részletezik a külkereskedelem, az ipar, a népesség foglalkozás szerinti megoszlását, foglalkoznak a rákos betegek számarányával és a bűnfügyi statisztikával. Fiume hajó- és áruforgalma szerepel a továbbiakban.

A szakembereket bizonyára érdekelné *Martin Schwartner* műve, mely németül jelent meg, és a királyi Magyarország statisztikáját tartalmazza 1798-ból.

Következik: Az orvostudomány

A Magyar Törvénytár kötetei

Dr. Sebestyén Istvánné

Keresztnévadási szokások Szarvason

3. rész: 1976–1996

1976

1976-ban 220 gyermeket (116 fiút és 104 lányt) anyakönyveztek. A valamikor tömeges nevek mostanra ritkává váltak, csak 19 fiú (16,37 %) és 9 lány (8,67 %) kapta a hajdani 80-90 %-ban uralkodó neveket. Az András, György, Mihály, Pál neveket 3-3, a Jánost hét bejegyzésben találtam.

Kilencféle kedvelt név közül figyelemre méltó az Attilák (9), Gáborok (7), Péterek (6) és Zsoltok (10) nagy száma. Összesen 55 fiú (47,4 %) kapta a választékosabbnak tartott kedvelt neveket. Óriási a ritka nevek iránti érdeklődés: 26-féle névre 42 fiút jegyeztek be.

Szaporodtak a kettős utónevek (37 esetben, azaz 31,89 %-ban). Majdnem minden harmadik fiú kettős utónevet kapott, s ebben a szokásban nincs különösebb eltérés a hagyományos, kedvelt és ritka nevek viselői közt, de az egyik tag mindig hagyományos pl.: András Róbert, János Tamás, Mihály Gábor, Pál Arnold, Pál Attila, Gábor Pál, Gyula György, Tibor Pál stb.

A hagyományos női nevekkel még gyökeresben szakítottak: 1-1 Anna és Mária, 3-3 Erzsébet és Zsuzsanna került bejegyzésre, Judit egyetlen egy sem, pedig 1896-ban még a női nevek 14 %-a volt.

A hagyományos nevek száma már csak 8,25 %.

A lányoknak pontosan a fele (52) kapott 9-féle, választékosabbnak tartott nevet. Legfelkapottabb az Ágnes és Krisztina (7-7), az Éva, Melinda, Szilvia, Tímea (6-6), valamint az Andrea, Erika (5-5) név.

43 lány kapott 29-féle ritkának tartott nevet (41 %.).

A változás kiteljesedett. A demográfiai görbe kissé felfelé ívelt, amint ezt a születések 220-as száma mutatja. Néhány %-kal több fiú (52,78 %) született, mint lány.

Különösen nagy eltérés tapasztalható a férfi- és női nevek választékában. Ki-alakulóban az új szokás, amely szerint a női nevek megválasztásakor a szülők mindenkorábban szakítanak a hagyománnyal. Valamivel kevésbé történik ez a férfinevek esetében. Ez évben a fiúk 16,37 %-a kapott hagyományos nevet, a lányoknak csak 8,61 %-a.

A kedvelt nevek számszerűen és százalékosan egyaránt növekedtek, a lányok 50 %-a, a fiúk 57 %-a kapott ilyen nevet. Az eddig kedvelt Attilák, Tiborok, Évák és Katalinok mellett kedveltté vált a Gábor, Péter, Zsolt, valamint Andrea, Krisztina, Melinda, Tímea név is.

A ritka nevek a fiúknál 26-, a lányoknál 29-félék, mintegy 36,21 %, illetve 41,34 %. Ezen sokféleségből nehéz lenne kiemelni a legritkábbakat, de talán a következő felsorolás jól tükrözi a választásokat: Áron (1), Bence (1), Henrik (1), Jácint (1), Krisztián (2), Norbert (3), Olivér (1), Roland (2), - Anett (1), Aníta (1)), Bernadett (1), Edina (2), Marianna (3), Nóra (2), Orsolya (1), Petra (1), Réka (1), Renáta (1), Zita (1).

A kettős névadásban a nemek között alig van már különbség, 37 fiú (32 %) és 31 lány (30 %) kapott kettős nevet.

PL.: András Róbert

Zsuzsanna Andrea

Pál Arnold

Krisztina Zsuzsanna

Sándor Norbert

Éva Tímea

Kornél Andor

Mónika Angéla

Norbert Gusztáv

Réka Diána

Az eltelt 80 év során felcseréltek helyüket a nevek: a hagyományos ritkává, a keresett kedveltté, gyakorivá vált.

1996

Ebben az esztendőben 59 gyermeket (28 fiút és 31 lányt) anyakönyveztek Szarvason, ami csak részben magyarázható a születések számának csökkenésével, inkább azzal, hogy a szülések jórészt nem a szarvasi szülőotthonban történtek, és amelyet az év végén (december 31-én) be is zártak.

A hajdani tömeges nevek úgy elfogytak, hogy az egyes névadásban elő sem fordultak, a kettős névadásban pedig hol első, hol második tagként: ilyenformán egy Andrást, két Györgyöt, egy Jánost, két Mihályt és egy Pált jegyeztek be. A női nevek között ugyancsak kettős névadásban egy Erzsébetet és három Máriát találunk. Van egy Katalin is, de Anna, Judit és Zsuzsanna egyetlenegy sincs.

A ritka férfinevek iránti érdeklődés jócskán megnövekedett: három-három Balázst, Dávidot, Márkot, Norbertet és két-két Dánielt, Krisztiánt említhetünk meg, ilyen sajátos kombinációban, mint Martin Márk vagy Dániel Ivor.

A női nevek tarka csokrában találhatunk Bettinákat, Dórákat és Evelineket, de Larissát, Nikolettet, Fruzsinát, Cintiát, Vivient, Lizát, Szandrát, Adriennet, Anettet, Anitát, Henriettát, Lillát, Lilit, Klaudiát, Dorinát, Esztert és Rebekát is. Hogy a választott ritka nevek mennyire jól vagy egyáltalán nem csengenek össze a gyermek családi nevével, külön kellene elemezni.

A szarvasiak névadási szokását összehasonlítottam Karácsony Sándor Zsigmond *Személyneveink 1500-tól 1800-ig c. tanulmányával*. Az alábbi táblázat jól tükrözi, hogy a tömegesen előforduló nevek felülmúlják az országos átlagot, itt-ott kétszeresen is.

I. táblázat

Karácsony S. Zs. országos adatai		Szarvason		
18. század		1736	1756	1176
András	6,9 %	6 %	14 %	8 %
György	10 %	17 %	19 %	20 %
János	19 %	30 %	25 %	24 %
Mihály	9 %		11,7 %	11,6%

Pál is kedvelt név (%-os adat nincs)

Ha a városunkbeli adatokat a Karácsony S. Zs. dolgozatával területi elosztásban vetjük egybe, amint ezt a II. táblázat mutatja, az András és Mihály név gyakorisága kb. azonos, a János névé jóval nagyobb, egyik adatnak (17,4 %) majdnem kétszerese a szarvasi 33 %.

II. táblázat

Karácsony szerint

Tiszántúlon	Szarvason
András	6,5 % – hasonló, de 1756-ban erősen felülmúlja
János	17,4 % – tiszántúli előfordulást
Mihály	12,8 % - – megfelel a tiszántúli adatnak

Kálmán Béla *Nevek világa* c. művében az 1895–99 között a legelterjedtebb nevek közül a bennünket érdeklődőket országosan így rangsorolja:

	országos átlag	Szarvason (1896)
4. János	4,19 %	24,36 %
...		
15. Mihály	1,03 %	14,93 %
16. Pál	0,88 %	20,43 %
17. György	0,75 %	14,63 %
18. Árpád	0,71 %	0,004 %
19. András	0,69 %	6,48 %

A női nevek elterjedéséről Karácsony megállapítja: „*Minden társadalmi rétegen egyaránt használatos, mindhárom (16, 17, 18.) században időbelileg folytonos és igen elterjedt nevek: Erzsébet, Anna, Katalin, Zsuzsanna.*”

Karácsony S. Zs. országos adatai Szarvason (%-ban)

	18. század	1736	1756	1776	1796
Anna	13	21,5	20	17	15
Erzsébet	13,89		17	17	19
Katalin	12	11,7	11	14	9
Zsuzsanna	10,93	—	10	12	15

Kálmán Béla *Nevek világa* c. művében az 1895-99 között a legelterjedtebb nevek közül a bennünket érdeklőket országosan így rangsorolja:

	országos átlag	Szarvason (1896)
1. Mária	6,00 %	22,35 %
2. Erzsébet	3,58 %	15,85 %
5. Anna	2,61 %	11,00 %

(A Judit és Zsuzsanna nevet Kálmán Béla nem is említi.)

Tanulmányom elején feltett kérdésre, hogy miért alakult ki Szarvason a keresztnévadás ennyire erős és tartós hagyománya – a több mint 7 000 adat átvizsgálása után – három lehetőségre utalva szeretnék válaszolni. Tény, hogy az 1734-35-36-os anyakönyvi bejegyzésekben a szülők és keresztszülök nevének áttanulmányozása után kijelenthető, hogy az ide költözött telepesek keresztnevei jóval választékosabbak voltak, mint az anyakönyvezett utódaiké: az úgynevezett ural-kodóvá váló hagyományos nevek bibliai eredetűek. András, János, Pál apostolok voltak, György és Mihály ismert szentek, sőt arkangyalok. De akkor miért nincs köztük Péter, a kőszikla vagy Simon?

Hasonlóan magyarázhatók a női nevek is: Anna, Erzsébet, Judit, Mária, Zsuzsánna szintén bibliai név, s a római katolikus egyháznak több Katalin nevű szentje is volt, de miért nincs az Esztereknek még egy picike elterjedtsége sem? Az evangélikus egyháznak pedig nincsenek szentjei, hogy ezzel helytálló magyarázatot adhatnának a tényeknek.

Felvetődhet az az érv is, hogy a jobban becézhető neveket részesítették előnyben, amit igazolni látszik a főleg kezdetben anyakönyvbe írt elég sok becéző névalak. Ám Karácsony S. Zs. idézett munkájában azt állapította meg mintegy a becéző alakokat magyarázva, hogy azonos személyek neve közelítően egyazon időpontban szerepelhet becézett és becézetlen alakváltozatban is, de a becézett alak nem okvetlenül jelenti az életkort. Példa erre 1775-ből egy *Pettendi Gyurkáról*, 1777-ből ugyanonan anyakönyvből azonos bejegyző pap nevével egy *Pettendi Györgyről* olvasható adat. Ugyancsak Karácsony S. Zs. hívja fel a figyelmet arra, hogy 1700-ig e szolgáreteg névadási szokásaiban feltűnően sok Györgyöt találha-

tunk, főleg a Rákócziak országrésznyi nagyságú birtokain, s ezt a fejedelem jó néven is vette, de sokan viselték a Mátyás, Mihály, János, István, Pál, Jakab neveket is. Hasonló okkal magyarázhattának Harruckern János György, Szarvas újratelepítője keresztnéveinek adását, bár a János név az előbb említett György előtt a középkorban, s valószínűleg később is a legkedveltebb férfinév volt. (A római katolikus egyház 994 János nevű szentet tartott számon.) A Tiszántúlon 10 %-kal vezettek a Györgyök más országrészek előtt, más bibliai eredetüekből a János (17,4 %), István (14,8 %), Mihály (12,8 %), András (6,5 %) volt, de Szarvason kivételesen kevés Istvánt anyakönyveztek. Vajon miért? A magyarázat még várat magára.

A 18. században minden társadalmi rétegben előnyben részesített női név volt az Erzsébet (13,8 %), Anna (13,06 %), Katalin (12,04 %), Zsuzsanna (10,93 %). A falusiak kedvelték később is a Katalin, Ilona, Judit, Zsuzsanna, Erzsébet, Anna neveket.

Ezek alapján nem lenne tehát semmi különösebb oka a szarvasi elterjedtségnek sem. *Berrár Jolán* szerint a szolgák közt különösen sok a Mária (33 %), míg kevés az Anna és Erzsébet (3-4 %).

Nem vehetjük különösebben figyelembe a felekezeti megoszlás szerepét a névadásban. 1896 előtt az evangélikus egyház anyakönyve szolgált forrásként, ezután az állami anyakönyv, ami azonban az evangéliusok igen nagy többségét jelentette városunkban. (1916-ban p1. 300 evangélius és 54 egyéb vallásút jegyeztek be, ebből 34 római katolikust, 6 reformátust, 13 izraelitát és 1 görögkeletit.) 1945 után az állami anyakönyvekben a vallást nem tüntették fel.

A megvizsgált 260 évnyi időszak utolsó 50–60 évében a hagyományt erősen őrző évszázadok után bekövetkező változást leginkább a névdivat okozta. Az új, választékos, néha feltűnő keresztnévek egyenlő arányban kerültek a férfi és női nevek közé, csak az új női nevek előbb és jobban terjedtek, a férfinevek kicsit később és szerényebben. Változott a magyar társadalom, szakított a hagyományokkal. A médiában és más információs csatornákon rengeteg új ismeret zúdul ránk, s ezt fejezi ki a keresztnévadás viszonylag gyors és gyökeres megváltozása is.

Lőrincze szerint az utónév jelenleg teljesen a díszítő funkciót és a családon belüli megkülönböztetés szerepét tölti be, néha még konstans jellegét is elveszítheti. Azt nem kívánhatjuk, hogy egy utónév nemzedékeken át kísérje a család tagjait, de legalább születéstől halálig kell, hogy az egyénhez tartozzék úgy, mint testi-lelkű tulajdonságai. A név az egyéniség egyik markáns kifejezője, s nem lehet használata ötletszerű, változó, cserélhető sem a családban, sem a társadalom tágabb keretei között. Pedig a törvény adta lehetőségekkel élve ma már előfordul, hogy a tegnapi Hajnalkából egyszerre csak Dóra vagy Evelin lesz, mert ez „menőbb”, felkapottabb utónév.

A 260 évet átfogó utónévkutatást az 1996-os évvvel le kellett zárnom a vizsgálat forrásául szolgáló anyakönyvi bejegyzések szinte teljes elfogya miatt.

1997-ben például összesen két gyermeket: egy Anikót és egy Richárdot anyákönyveztek Szarvason.

Bár a hagyományos keresztnévadáshoz egyre kevesebben ragaszkodnak nemcsak Szarvason, hanem országszerte is, én mégis bízom abban, hogy a szarvasi származású olvasókat elgondolkodtatják a leírtak, és szívesen választják gyermeküknek a régiesnek, hagyományosnak tartott keresztnevek valamelyikét. A felnövő 21. századi fiatalok sem fognak annak megváltoztatására törekedni, hódolva a változó névdivatnak, hanem büszke öntudattal viselik ószüleik szépen hangzó keresztnévét.

Forrásmunkák

1. Szarvasi Ótemplomi Evangéliikus Egyházközsgék Anyakönyvei 1734–1876.
2. Szarvas Község (Város) születési anyakönyvei 1896–1996.
3. Pais Dezső: Régi személyneveink jelentéstana. 2. kiadás
(Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványai 118. sz. Bp. 1966.)
4. Berrár Jolán: Női neveink 1400-ig
(Magyar Nyelvtud. Társ. Kiadványai 80. sz. Bp. 1952.)
5. Karácsony Sándor Zsigmond: Személyneveink 1500-tól 1800-ig
(Nyelvtudományi Értekezések 28. sz. Bp. 1961.)
6. Szabó T. Attila: Kolozsvári becenevek a 16-19. században
(Nyelvtudományi Értekezések 59. sz. - Bp. 1968.)
7. Büky Béla: A fővárosi keresztnévadás hatóerői
(Nyelvtudományi Értekezések 26. sz. - Bp. 1961.)
8. Kálmán Béla; A nevek világa
(Debrecen, 1989. IV., átdolgozott kiadás)
9. Ladó János: Magyar utónévkönyv 1. kiadás
(Akadémiai Kiadó Budapest, 1971.)
10. Hajdu Mihály: Magyar beczezőnevek 1770-től 1970-ig
(Akadémiai Kiadó Budapest, 1974.)
11. Fehértói Katalin: A XIV. századi magyar megkülönböztető nevek
(Nyelvtudományi Értekezések 68. sz. - Bp. 1969.)
12. Kniezsa István: A magyar és szlovák családnevek rendszere
(Kézirat - Bp. 1965.)
13. Melich János: Családneveinkről
(Magyar Nyelv XXXIX/4. - Bp. 1943.)
14. Kertész Manó: A magyar vezetéknévek történetéhez
(Nyelvőr LXII./5–6. 1933.)
15. Bálint Károly: Népyelvhagyományok, tulajdonnevek
(Nyelvőr XXX. - Bp. 1901.)
16. Lőrincze Lajos: Az 1967. évi anyakönyvi bejegyzések néhány tanulsága
(Nyelvőr LVIII/1. Bp. 1969.)
17. Kiss Jenő: Magyar nevek német szemmel nézve
(Nyelvőr LXV. – Bp. 1976.)
18. Rácz Endre: Néhány szempont beczező keresztneveink vizsgálatához
– Névtudományi vizsgálatok (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtudományi Konferenciáján elhangzott előadás - Bp. 1958.)
15. Mezei Katalin: Anyagtanulmány (Bp. 1977.)

Korim János
Örménykút és Kardos földrajzi nevei
6. rész

97. Roszikdűlő

Az 1854-es telekkönyvben (24), az 1935-ös címtárban (23), és az 1962-es helységnévtárban (19) szerepel. A név eredete családnév.

Szlovák nyelven: *Roszikove honi (Roszikdűlője)*

98. Ruzicskadűlő

Az 1854-es telekkönyvben (24), az 1935-ös címtárban (23), és az 1962-es helységnévtárban (19) szerepel. A név eredete családnév.

Szlovák nyelven: *Ruzsicskove honi (Ruzicskadűlője)*

99. Sauertanya

Nevét tulajdonosától kapta.

Szlovák nyelven: *Saueroval szálas (Sauertanyája)*

100. Sárkánydűlő

Az 1854-es telekkönyvben (24), az 1935-ös címtárban (23), és az 1962-es helységnévtárban (19) szerepel. A név eredete családnév.

Szlovák nyelven: *Sarkanova honi (Sárkánydűlője)*

101. Sárkánysor

Az 1889-es térképen (25. Térkép, 1889.) *Sarkanova ulicska (Sárkánysor).*

A név eredete családnév.

Szlovák nyelven: *Sarkanova ulicska (Sárkánysor)*

102. Sinkovicztanya

Nevét tulajdonosától kapta.

Szlovák nyelven: *Sinkovico szálas (Sinkovicztanyája)*

103. Skorkatanyai iskola

Általános iskola Hosszúson, nevezik *Hosszúsori iskolának* is. Skorkaféle tanyán épült az iskola, innen ered a neve. Szlovák nyelven *Dlhosoronszká skola (Hosszúsori iskola)* néven ismeretes.

104. Soványdűlő

Az 1854-es telekkönyvben (24), az 1935-ös címtárban (23), és az 1962-es helységnévtárban (19) szerepel. A név eredete családnév.

Szlovák nyelven: *Soványove honi (Soványdűlője)*

105. Soványhalom

Lásd: Telekhalom

106. Soványtanya

Lásd: Községitanya

107. Stolbaboltja

Lásd: Pesti ember boltja

108. Szakácssor

A név eredete családnév.

Szlovák nyelven: Tágyme na Szakácsku. (Megyünk a Szakácssorra.)

109. Szebegyinszkidűlő

Az 1854-es telekkönyvben (24), és az 1962-es helységnévtárban (19) szerepel. A név eredete családnév. Szlovák nyelven: Szebegyinszkich honi (Szebegyinszkidűlője)

110. Szilaihalom

Lásd: Kishalom

111. Szironyidűlő

Az 1854-es telekkönyvben (24), az 1935-ös címtárban (23), és az 1962-es helységnévtárban (19) szerepel. A név eredete családnév.

Szlovák nyelven: Szironyove honi (Szironyidűlője)

112. Szloszjardűlő

Az 1962-es helységnévtárban (19) szerepel. A név eredete családnév.

Szlovák nyelven: Szloszjarove honi (Szloszjardűlője)

113. Társulatitanya

A Tóniszállás legelőn található. A legelőt a gazdák közösen használták, ez volt a társulat. A társulat Intéző Bizottságot hozott létre, amely főleg a pénzügyeket intézte. Ez a társulat építette a tanyát, ahol általában a csősz lakott. A tanyát ezért nevezték el Társulatitanyának.

Szlovák nyelven: Társulszki szálas (Társulatitanya)

114. Telekhalom

A néphagyomány szerint a *Telekhalom* helyén valaha falu volt. Mitrovszky földbirtokos telkekét osztott ki, ahol a faluszerű település épült. Emberi csontmaradványok is találhatók a halomban. A későbbiek folyamán egy Sovány nevezetű ember tulajdonába került, s ezért nevezik *Soványhalomnak* is.

Szlovák nyelven: Soványov halom (Soványhalom)

115. Tomcsányszállás

Az 1889-es térképen (25. Térkép, 1889.) szerepel. Nevét tulajdonosától kapta. A mai köztudatban már nem szerepel.

116. Tóniszállás

Az 1854-es telekkönyvben (24) szerepel. Az 1889-es térképen (25) is megtalálható. Egy 1910-ben készült térképen mint *Tóniszálláspuszta* található. "A szarvasi határbeli *Tóni szállás pusztá* osztási tervezeti térkép (1. Térkép, 1910.) Az 1962-es helységnévtárban (19) is szerepel.

Tóniszállás gróf Bolza Antal tulajdonába volt. Bolza Antal kastélya és nagyobb birtokai nem Szarvason, hanem Öcsöd környékén voltak. Ha a szarvasi birtokára érkezett, akkor nem testvérénél a szarvasi kastélyban szállt meg, hanem kiment a pusztára, a szállásra. Így lett a pusztából *Tóni*

szállása, vagyis Tóniszállás. Tóniszállás legelő, ahol Bolza Antal ménese, gulyája volt. Nagyon szerette a lovakat, s ezért szívesen töltötte idejét a szálláson. Szlovák nyelven: *Tónika*. Zajtrá budú vihanyaty na *Tóniku*. (Holnap fognak kihajtani (az állatok) a Tóniszállásra).

117. Tóniszállásdűlő

Neumannál (21. Neumann: 135. 1.) és az 1935-ös címtárban (23) szerepel. Nevét Tóniszállásról kapta.

Szlovák nyelven: *Tóniszálaszkje honi* (*Tóniszállásdűlő*).

118. Töröksor

A név eredete személynév. Szlovák nyelven: *Terecska*. Na *Terecski* szme boli na zabijacskei. (*Töröksoron* voltunk disznótorban.)

119. Városítanya

Lásd: községitanya

120. Velkytanya

Nevét tulajdonosától kapta. Szlovák nyelven: *Velkich szálas* (*Velkytanya*)

121. Velky János malom

Az 1894-es térképen szerepel. Malom volt a Csabai út és a Gyomai út találkozási helyén. Ma már nyoma sincs.

Szlovák nyelven: *Velkich mlim* (*Velkymalma*)

122. Zugsor

Lásd: Dugottstor

123. Zvaradűlő

Az 1854-es telekkönyvben (24), az 1935-ös címtárban (23), és az 1962-es helységnévtárban (19) szerepel. A név eredete családnév.

Szlovák nyelven: *Zvarove honi* (*Zvaradűlője*)

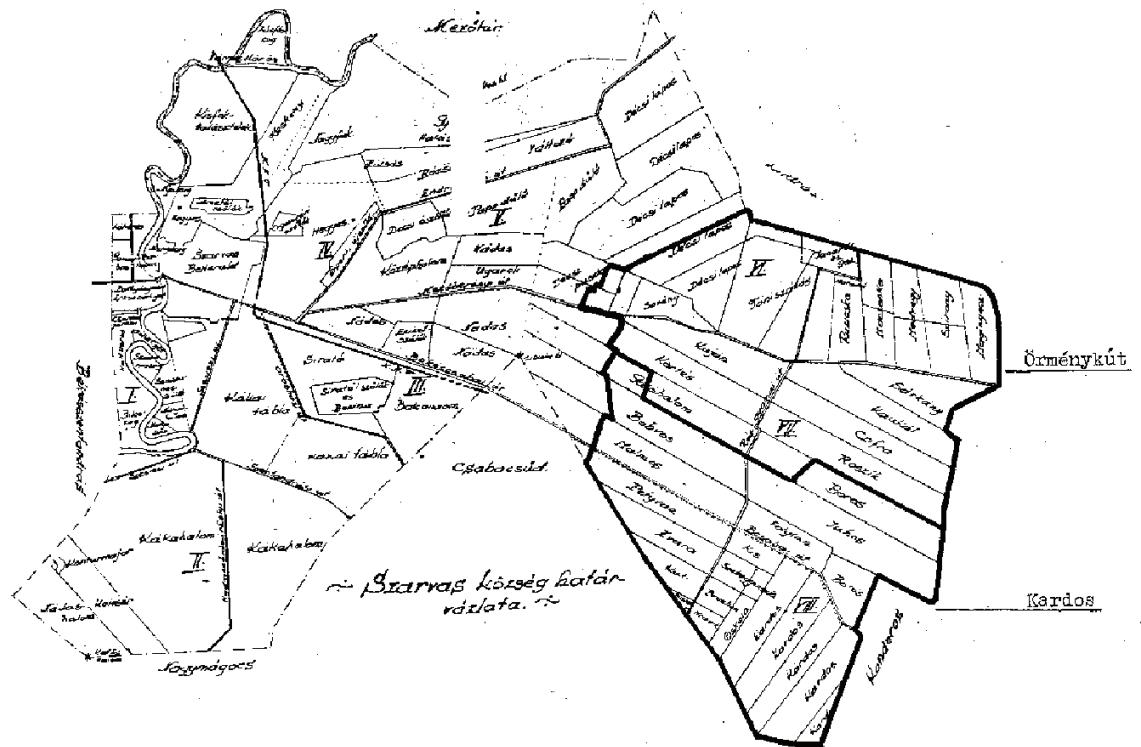
Megjegyzések

A 6. rész közzétételevel Korim János tanulmánya véget ért. A korábbi részletek a Szarvasi Krónika következő számaiban olvashatók:

1. rész:	1–19. Örménykút és Kardos...	2002/16	101–106. o.
2. rész:	20–23. Örménykút és Kardos...	2005/19	105–108. o.
3. rész:	24–35. Örménykút és Kardos...	2006/20	90–93. o.
4. rész:	36–61. Örménykút és Kardos...	2007/21	83–85. o.
5. rész:	62–96 Örménykút és Kardos...	2008/22	103–106. o.

A szlovák helyneveket és szövegeket a helybeliek kiejtése szerint, fonetikusan írtuk.

A szlovák szövegrészleteket Szvák Jánosné ellenőrizte és javította.

A felhasznált irodalom jegyzéke

1. A szarvasi határbeli "Tóniszállás puszta" osztási tervezeti térképe
1900 (Gyulai Állami Levéltár, BmT 156)
2. Az 1860. évben kiosztott legelölilletmények térképe a Détsi táblába
1860 (Gyulai Állami Levéltár, BmT 83)
3. Az 1862. évben kiosztott legelölilletmények térképe, Détsi tábla
1862 (Gyulai Állami Levéltár BmT 84)
4. Benkő Loránd: Nyárádménete földrajzi nevei. A Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványai 74. sz. Budapest, 1947
5. Dr. Csánki Dezső: Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában I.k.
Budapest, 1890
6. Görög Demeter: Magyar atlasz 1802. Budapest, 1817
7. Győrffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. Budapest, 1963
8. Haan Lajos: Békés vármegye hajdانا. Pest, 1870
9. Haan Lajos és Zsilinszky Mihály: Békés megyei oklevélétár. Budapest, 1877
10. Incze Géza: Sövényháza és környékének földrajzi nevei. Szeged, 1958
11. Incze Géza: Szeged környékének földrajzi nevei. Szeged, 1960
12. Dr. Jekelfalussy József: A magyar korona országainak helységnévtára. Budapest, 1900
13. Juhos János: A magyar korona országainak helységnévtára. Budapest, 1882
14. Karácsonyi János: Békés vármegye története I.-III. k. Gyula, 1896
15. Kincstári defterek I.-II. k.
16. Dr. Maday Pál: Békés megye városainak és községeinek története. Békéscsaba, 1960
17. Dr. Maday Pál: Szarvas története. Szarvas, 1962
18. Magyarország helységnévtára. Budapest, 1956
19. Magyarország helységnévtára. Budapest, 1962
20. Mendől Tibor: Szarvas földrajza. Debrecen, 1920
21. Dr. Neumann Jenő: Szarvas nagyközség története. Szarvas, 1922
22. Dr. Okolicsányiné dr. Marmos Eleonóra: Magyarország térképe 1528-ból
23. Szarvas közsédekű címtár és útmutató. Szarvas, 1935
24. Szarvas község telekkönyve 1854 (Gyulai Állami Levéltár)
25. Térkép 1889 (Gyulai Állami Levéltár BmT 100)
26. Urbáriumok XVI-XVII. sz. Budapest, 1959
27. Dr. Veress Endre: Básta György hadvezér levelezése és iratai (1597-1607(II. k. 1602-1607. Budapest, 1913
28. Virág Ferenc: A békéscsabai népnyelvről. Békéscsaba, 1950
29. Zsilinszky Mihály: Szarvas történelme és jelen viszonyainak leírása, Pest, 1872

Közzétette és a szöveget gondozta: Dr. Molitorisz Pál

Elődeink életéből

„...mindig az volt a fontos, hogy dolgozhassak.”

Summásélet 1939–1945

I. Gyekiczki János emlékei

1927-ben születtem Szarvason. Szüleim Gyekiczki János és Furár Erzsébet földmunkások voltak, Sirató határrészében, saját házukban laktak. Négyen voltunk testvérek, két nővérem és egy öcsém született. Mindnyájan a siratói iskolába jártunk.

Az iskolában 90-en voltunk a hat osztályban. Emlékszem, Lelkes Pali bácsi volt a tanítónk. Nagy fegyelmet tartott. Egyszer nagyon zajongtunk. mindenkinél csapott egyet a fenekére, de a saját lányainak kettőt. Ezen nagyon meglepődtünk. Rendes ember volt. Szeptemberben minden gyerek egy-egy kakast vitt a tanítónak. Pali bácsi után Adamik Terézia tanított mincket. Nagyon fiatal volt, mégis tudott fegyelmet tartani.

Egész napot az iskolában töltöttük. Ebédre majdnem minden gyerek lekváros kenyereset hozott. Mielőtt hozzáfogtunk az ebédhez, imádkoztunk. A tanítók megtanítottak illedelemesen enni, viselkedni és imádkozni is.

12 éves korig jártunk iskolába. Utána három éves gazdasági népiskolát is elvégeztem. Az elsőt az orosházi úti iskolába, a többöt Szarvason. Így lett meg a nyolc osztályom. A barátaim, osztálytársaim mind szolgáltak, egy se maradt otthon a nyári szünetben. Én is menni akartam, végül a szüleim ráálltak.

Csak álmomban játszottam

A nyári szünetben a gyermekeknek is dolgozni kellett, egy-egy módosabb gazdához szegődtötték őket. Nagyon megalázó volt, ahogy a szarvasi piacon álltak a szülők a gyerekekkel. Jöttek a gazdák, ott alkudoztak rájuk. Így szegődtettek engem is 10 éves koromban egy családhoz.

Körülbelül 40-50 holdon gazdálkodó családhoz kerülttem Csabacsüdre. Kellett nekik a munkás kéz. A gyermekek már felnőttek, de még nem alaptottak külön családot. Több ember is dolgozott, segített a gazdának és a feleségének ellátni ezt a közepes nagyságú gazdaságot.

Az volt a dolgom, hogy a tanya mellett a birkákat, a disznókat meg a teheneket legeltettem. Dicséret nem volt. Ha nagyon iparkodtam, nem szídtak. Az istállóban, a jászolban kaptam helyet az alvásra, ahol lovak és tehenek voltak. Nagyon féltem este, mert a falból előjöttek a lovak eleségére a patkányok.

Napkeltekor keltem. Kitakarítottam a baromfi ólat, azután kihajtottam az állatokat legelni. 9-10 óra fele kaptam reggelit, amikor visszahajtottam a jószágokat. Nem a gazda asztalánál, külön asztalnál kaptam levest vagy tejet, meg egy darab kenyeret. Reggeli után azt tettem, amit a parasztgazdaságban a gyerek segíteni tudott. „Hozd ide ezt, tudd oda azt!” Vagy az istál-lót takarítottam ki, a trágyát a lovak és tehenek alól talicskába lapátoltam.

Ha befogták a lovat, addig tartottam az állatot. Vezettem a lovat a kukoricára ekézsénél. Fattyaztam a kukoricát. Soha nem fogyott ki a munka. Így ment ez egész nyáron.

Ebdre valamilyen leves, és többnyire krumplipaprikás volt. A vasárnapi ebéd csirkéjéből a levesbe a hátát és a lábat kaptuk.

Délután ismét kivittem a jószágokat legelni naplementéig. Vacsorára vagy ebéd-maradékot, vagy kukoricakását ettünk.

Csak két- vagy háromhetente lehettem hazához vasárnapra, oda és vissza is gyalog mentem. Nagyon nagy honvágym volt. Sokszor sírtam legeltetés közben is. Játszani nem is volt időm, nem is volt kivel. Játszani csak álmomban játszottam.

Édesapám földmunkára járt Kisszénásra. Az egyik este amikor végeztek, eljött engem meglátogatni. A gazda házában keresett. Amikor megtudta, hogy én az istállóban alszom, megkeresett, felköltött. Összeszedette a holmimat és elvitt magával. Másnap jól megreggeliztetett és megmutatta az orosházi utat, hogy ezen menjek. Így érkeztem hazához.

A következő nyáron napszámba jártam, 11 évesen lovat vezettem az orosházi út építésekor. Egy nap 1 pengő fizetést kaptam. A leendő út helyét fel kellett tölteni földdel. Két lóval kezdtem. Egy-egy kordéba, egy-egy ló volt befogva. A kordé kétkerekű taliga, ma már nem ismerik. A kordékat megtöltötték földdel a munkások. A leendő út helyére kellett vezetni a lovat, a kordét felnőtt napszámosok kiborították. Így fordultunk vissza a következő fuvarért. Én vezethettem vissza a lovakat ismét megtöltetni a kordékat földdel. Egész nap ez volt a munkám. Két hét múlva már négy lóval dolgoztam. A négy kordé egymás után ment. Volt egy vezérlő, az után ment a többi. Vigyázni kellett rájuk, különösen visszafele, mert például az egyik ló megpróbált elszökni. Elrohant, de a kordé felborult, így tudtuk utolérni. Egyszer rálépett a lábamra az egyik ló. Bedagadt, és sántítottam. Mire estére hazaértem sötétben, már a szülők nem látták, a hét végére pedig meggyógyult. Esténként sírva mentem hazához, mert féltem a sötétben. Megtörültem a szemem, hogy a szüleim ne lássák hogy sírtam.

Summás évek

Később, 14-15 éves koromtól nővéreimmel summáskodtam. 1943-44-ben mentünk tavaszi munkákra. Csabacsűd határában a Schwartz-uradalomba

szerződtünk 3 hónapra. Vasárnap délután lovas kocsival vittek a két nővéremmel együtt. Egy hétag nem mehetünk haza.

Az istállóban kaptunk szállást. A kitakarított istállóba szalmát terítettek le. Fejjel a jászol felé sűrűn-sűrűn feküdtünk. Ahol a lábunk volt, ott volt a ládánk a heti élelemmel. Kenyeret is vittünk egész hétre, meg krumplit, tarhonyát, szalonnát és sót is. Jól zárhozható láda volt, hogy az egér bele ne menjen. Lavórban mosakodtunk, amit mi vittünk magunkkal. A közelben még kút sem volt. Világítás sem volt, nem is lehetett, mert jöttek a repülőgépek, háború volt.

Napkeltétől-napnyugtáig kellett dolgozni. Cukorrépát kapáltunk, gyomláltunk, gabonát acatoltunk¹. Eső esetén gyomot irtottunk a legelőn. Trágyát is hordtunk, ökrös szekrére pakoltuk. Háború volt, nem voltak lovak.

Fött ételt este ettünk. Nekem jó volt, mert a nővéreim főztek. Én előre-szaladtam a munka végén, rözsét szedtem, megraktam a tüzet és a bográcsba feltettem a vizet mire a testvéreim megérkeztek. Levest főztek, az volt a fő étel. Nem volt váltóruhánk. Amelyikben dolgoztunk, abban feküdtünk le aludni. Az esős napokon átázunk, hát vizes ruhában aludtunk.

Szombaton, mikor befejeztük a munkát, a munkaadó ökrös szekrében hazaszállított mindenkit. Egy éjszakát aludtunk otthon, de arra jó volt, hogy a ruhánkat rendbe hozza édesanyánk. Vasárnap kora délután, jóformán mire megebdéltünk, már jöttek is értünk, és visszaszállítottak bennünket.

A munkavezető is ott aludt közöttünk. Botja is volt. Csendnek kellett lenni. Előfordult, hogyha a fiúk zajongtak, odacsapott a nagy bottal. Az intéző, az ispán és a segédtiszt irányították a munkákat. Az ispán reggelente megnézte, felkeltek-e a munkások. A segédtiszt ellenőrizte a summásokat. Egyszer az ispán, akinek a lovát többször legeltettem, amíg ő ellenőrzött, nekem külön feladatot adott. Elhívott, szedjem le a cseresznyéjüket. Kedvemre való munka volt, jólesett a gyümölcs. A felesége küldött cseresznyét a nővéreimnek is.

A fizetségre már nem emlékszem pontosan, csak arra, hogy nyers szalonnát adtak, de nagyon büdös volt. A pénzen, amit három hónapra kaptam, egy ócska, gumi nélküli kerékpárt vettem, a lányok meg ruhára valót.

1944-ben rengeteg repülő jött, kezdetben féltünk is. Elég sok orosz felderítő gépet látunk, a földeken, ahol cukorrépát egyeltünk. Biztosan megfigyelték ezt a repülőgép vezetői, mert másnap be volt terítve a föld röplapokkal. Nem volt szabad elolvasnunk. Persze, lopva, mindenki elolvasta. Még ma is emlékszem, ez volt ráírva: „Gazdák adjatok, urak szaladjatok, szegények maradjatok.”

---

¹ acatolni: a gabonatáblából kigynomálni a szúróslével és virágú gyomnövényt

Aratás-cséplés

A nagyobb gazdaságokba eleinte a szülőkkel mentünk aratni. Először 1941-ben Sárgahegyesen, a következő években Nagyrátán túl Szarvas község földjén a szüleimmel együtt több éven keresztül jártunk aratni, de egyéni parasztkonán is dolgoztunk.

Egy kaszás után kellett szedni a „markot”, azaz a levágott búzát kévébe kellett kötni. minden kaszás után ment egy marokszedő. A marokszedő a levágott rendet a lábával kévébe húzta, közben a kezével a gabonából kötelet tekert, amivel bekötötte. Jaj volt annak, aki nem gyözte a munkát, és lemaradt a kaszás mögött! Szinte meg is békelyegezték az ilyen lemaradókat. Én is ezt a munkát végeztem. A sárgahegyesi aratáson hasmenést kaptam, legyengültem. Szüleim azt hitték, nem bírom a munkát, vagy nem akarok dolgozni. Nehéz munka volt, de az egész évre való kényeret jelentette, mert búzával fizettek.

Utána béracsplés következett. Amíg fiatal voltam, a férfiak bérénél fellélt kaptam. Itt is terményben fizettek, de már nem emlékszem, mennyit. 21 ember dolgozott a cséplőgépnél. A kévéket a tanyába hordták, a gép odaállt a kazalhoz, onnan adták fel. Váltás csak a törek- és szalmahordóknak, és az „etetőknek” volt. Az etetőket a géptulajdonos fizette. Nagyon kellett figyelni, mert könnyen történhetett baleset. A zsákolás is nehéz munka volt. Én a töreket hordtam. Nem volt nehéz, de ott látni sem lehetett a portól. A szemünk, orrunk és a szánk is tele lett, estére már sarat köptünk.

A következő évtől kezdve már egész részt fizettek nekem is.

Őszi munkák

A nagyobb, módosabb gazdák negyedébe² adták művelésre a kukoricaföldet. Szüleim minden évben vállaltak ilyet. Ezt többször kapáltuk, összel letörtük. Az egész család, mind a hatan dolgoztunk, még az öcsém is segített, bár ő még egészen kicsi volt.

Nappal törtük, este-éjszaka fosztottuk a csöveget. Hajnalban a kukoricaszárat mentünk vágni. Amíg harmat volt, addig könnyebb volt a szárral dolgozni. Alvás csak a csuhéban volt egy kevés. A kukoricát a góréba³ is be kellett hordani, kocsit a gazda adott. A kukoricatörés közel egy hetig tartott.

Voltam kubikus is. Hanzóéknál, Sárgahegyesen szikes földet javítottunk, a negyedes kukorica földért cserébe. A három hold után kiástunk egy kubikot (gödröt). A sárgaföldet kellett kiszedni és szétteríteni. Így javítottuk a szikes földet. Csapacsúdon meg, a negyedes megtisztított földre, három napig hordtuk a gazdával a trágyát.

² negyedébe: a művelés fejében a termés negyedét kapta a részesművelő

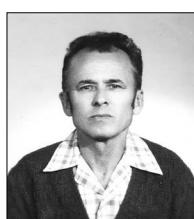
³ góré: magas, hosszú és keskeny, rácsos oldalú kukoricitároló faépület

Minden összel cukorrépaszedésre is jártunk Csabacsüdre, a Schwartz-uradalomba, a Kovács-, és a Fábián részre, a két Schwartz-lány birtokára. 1944-re már elvették az uradalmat, a zsidó törvények miatt, és a Földhitel Intézetet lett. Én a Kovács részen dolgoztam. Naponta gyalog 7–8 kilométerre jártunk ki Siratóból. Terület után fizettek.

Miután kiszedtük, a cukorrépáról levágottuk a leveleket. A répát csomóba raktuk, innen áttették a lóréra. Ha esett rosszabb volt, mert a répát a sártól is meg kellett tisztítani. Ezután lóréval szállították Csabacsüdre. Ez a lóré, vasúti kocsihoz hasonló, de annál jóval kisebb, ládaszerű, lóvontatású szállítóeszköz volt, keskeny nyomtávú vágányokon járt. Mozgatható sínpárok is voltak, ahova kellett, azokhoz a táblákhöz leraktuk. A répát a lórékon elszállították a csabacsüdi nagyállomásra.

A háború után

Körülbelül 18 éves koromig tartottak ezek a munkák. 1945-ben megváltozott a világ, megszűntek az uradalmak. Utána csatornaásás, rizsteleppek építése, útépítés következett 1951-ig, 23 éves koromig.

Tsz-tagként dolgoztam egy évet, majd 6 évet a gépállomáson voltam traktoros. Egészségtelen munka volt. A tavaszi-őszi szántás idején hétfőtől szombat estig, éjjel-nappal tartott a munka. Aludni nem volt hol, csak a szalmakazlánknál tudtunk. Enni nem volt kedvünk, mert nem volt főtt ennivalónk, még jó ivóvízünk sem. Gyomorsúlyedésem lett, még ma is bajlódom vele. 1955-től már jobb feltételekkel dolgoztunk. Lett üzemi konyha és ebédlő. A kialakított brigádszálláson aludni is tudtunk.

1957-ben megnősültem, feleségem Litauszki Katalin. Fél évig a feleségem szüleinél laktunk, utána önállósodtunk. Egy fiúgyermekünk született, sikeres vállalkozó lett. Három unokánk van, mindenki jó sportoló.

1962-től a Vasipari Ktsz-ben lakatos munkát végeztem betanított munkásként. Mint szakszervezeti tag, kéthetes üdüléseket kaptunk. Így jutottunk el a Balatonhoz, a Mátrába és még sok szép helyre. Innen, a Vasipari Ktsz-ból 1987-ben mentem nyugdíjba.

Az egész életemet végigdolgoztam, ma is dolgozatok a ház körül. Szerettem minden munkát, mindig az volt a fontos, hogy dolgozhassak.

Szarvas, 2009. január

Az interjút készítette és jegyzetekkel ellátta:

K. Szarka Judit

Summásélet 1939–1945

II.

Hruska Jánosné Szujó Veronika emlékei

Hruska Jánosné Szujó Veronika életének első évtizedeit a hunyai tanyavilágban töltötte, házassága révén került Szarvasra. Itt teljesen elszakadt a paraszti életformától, de könnyen beilleszkedett az „új” világba. Az eltelt közel öt évtized alatt tösgyökeres szarvasi lett, fiatal kori élményei azonban örökre bevesődtek emlékezetébe. Most, hogy egyedül maradt, ezek egyre inkább előtérbe kerülnek. Hunyadi utcai lakásában vallott emlékeiről.

„Szegényesen éltünk...”

1920-ban esküdték meg a szüleim: *Szujó Miklós* és *Varjú Mária*. Egy ideig édesapám szüleinél laktak Hunyán. Ott született *Imre bátyám*. Később elmentek „tanyásnak”. Én már ott születtem a bérelt tanyában, 1924-ben, ott született *Vince* és *Sándor* öcsém is. *Varjú nagyapám* halála után örökötünk egy keresztpületet, ami istálló volt, meg kamra. Azt javították meg a szüleim. Lett egy szobánk, meg egy konyhánk. Ebben laktunk 1945-ig.

Anyukám kéthónapos volt, amikor meghalt az édesanyja. Nem volt rossz mostohája. Amikor anyu 12 éves volt, ő is meghalt. Nagyapám harmadszor is megnősült. A „bolettás¹” világban, tönkrement nagyapámnak a pénze, pedig könyörgött egy ember, hogy vegye meg a földjét, 12 holdat. Lett is volna rá pénz, de nem vette meg, a pénz pedig tönkrement.

A bátyám náluk nevelődött, de csak egy osztályt járt. 14 unoka volt, de Imrét szerették a legjobban. Egyik nyáron én is egy hónapot töltöttem náluk. Tehetet is legeltettem. A nagyapa egész nyáron „csillagszállóban” aludt. Én is ott akartam, de a nagymama nem engedte.

Varjú nagyapának a három feleségétől öt gyermekre volt, a 7 hold földjéből anyukám örököt két holdat. Később ebből „éltünk”. Persze, ebből megélni nem lehetett. Anyukám szépen meszelt, hívták mindenhol dolgozni, de libákat tömni is járt. Saját libát is nevelt. Kitömte, eladta vett rajta két sovány libát. Azokat is kitömte, egyet eladt, egyet levágott. Szegényesen éltünk, de tejet mindig ettünk, étel valahonnan mindig került. Finom lángost sült a kenyérsütéskor, lekvárt is tett bele, amíg tartott a szilvalekvár.

---

¹ A bolettát vagy gabonajegyet a magyar kormány 1930-ban vezette be a nagy gazdasági világválság miatt súlyos helyzetbe került gabonatermelők helyzetének segítésére. A boletta adófizetésre felhasználható szelvény volt, esetleges maradékát készpénzre lehetett váltani.

Én minden munkára kapható voltam. Olyan nem volt, hogy engem hívtak dolgozni, és én nem mentem volna. Nagymamám nagyon hamar, 10 éves koromban megtanított fejni a tehenet. – Én is fejek – mondtam. Kaptam zsértárt², és hagyott próbálkozni, aztán megmutatta, hogy kell. Ha a nagymamám tömte a kacsákat, én is akartam. Néztem, hogy csinálja, én is kaptam egyet, én is tömtem. Nagyon szerettem a tejet. Amikor kicsi voltam, fogtam egy bögrét, és fejéskor mentem kérni. Egyszer egy tehénszőr akadt a torkomon. Attól kezdve szűrővel mentem a tejemet.

Mindig csak egy pár cipőm volt. Csak ha tönkrement, akkor vettünk másikat. Arra vigyázni kellett. Nyáron mezítláb jártunk. Amikor aratásba jártam, mezítláb mentem a tarlón. Kapáláskor is, csépléskor is mezítláb voltam. Néha a nagybátyám felesége – nem volt családjuk – az elhasznál-dott cipőit nekem adta.

Csak az első és második osztályt jártam végig, a többöt csak tavaszig. Úgy volt hat osztályom, hogy ötöt végeztem, aztán elmentem libapásztor-nak. Később még egy ismétlőt is jártam, így lett hat. Annyira féltem a tanítóktól! Verték a gyerekeket. Én is kaptam, tiszta kék meg fekete folt volt a fenekem. Bepirosodva, bekékülve, mint a kolbászok, olyan lett a fenekünk. *K. Ákos* tanító bácsi az egyik lányt rettenetesen megverte. Az édesanya meg is mutatta a tanító bácsinak a szörnyű hurkákat. A tenyerünket is megverte, ha nem tudtuk a leckét, ha hátrafordultunk, ha beszélünk, mindenért kaptunk.

Amikor iskolába mentem, sokat hordott a hátán szegény édesapám, mert messze volt az iskola. Elsős lehettem, amikor másfél méteres hó esett télen, a megfagyott tetején mentünk. Kesztyűnk nem volt, de mire felkelünk anyukám akkorra hajában sütött krumplit. Kettőt-kettőt a zsebünkbe tett, úgy mentünk az iskolába. Az melegítette a kezünket.

Volt úgy is, hogy a téli időben a csizma szétment a lábamon, mire hazáértünk. Akkor este elvitte édesapám a csizmadiához, ott ült éjfélig, míg az megjavította. Reggel már csizmában mentem az iskolába.

„... korán munkára fogtak”

Mint a parasztgyerekeket általában, korán munkára fogtak. 9 éves koromban libapásztor lettem Endrődön, *Krisztina nénémnél*, édesapám unokatest-vérénél, március végétől őszig. Két nyáron át voltam náluk.

Kora reggel a harmatba, mezítláb kiküldött a jószággal a legelőre. Mire megfejt, addigra én már a jöllakott libákat visszahajtottam, és vittem a tejet

---

² Sajtár: vődör alakú, kiöntő „csőr”-rel ellátott, zománcozott edény. Kizárolag fejéskor használták.

leadni. Amikor visszajöttem, ismét kihajtottam a jáoszágot. Dél felé be, aztán ismét ki.

Krisztina néném az első évben jól főzött, levest és valamilyen második ételt, adott is eleget, de a második évben már nagyon fukar volt. Reggelire egy fél liter tejet meg egy darab kenyereset adott. Délre egy zsíros vagy lekváros kenyereset kaptam. Este egy lebbencs- vagy tarhonyalevest, és kész. Ha megettem egy almát, rám szólt, hogy a kicsit egyem. Egyszer, még ma is emlékszem rá, a nagybácsi öt szem derelyét hozott ki nekem a legelőre! Az asztalhoz soha sem ültettek le.

A következő évben majdnem belefulladtam a Körösbe. Nyáron sokan fürödünk ott, fiúk, lányok és még felnőttek is. A hullámtérbe hajtottam ki a libákat, de azok átmentek a túlpartra. Tudtam én már úszni, de azt hittem a túlparton vagyok. Le akartam tenni a lábam, nem ért le. Megijedtem, és fuldokolni kezdtem. Akkor, este már szinte senki sem volt a parton. Ha nincs ott a *Kondor* tanító bácsi, ma nem vagyok. Ő mentett ki. A libák persze nem jöttek vissza a túlpartról. Csak átúsztam értük. Egyszer meg ellop-tak a libákból egyet, de én visszaloptam! Agyon is ütöttek volna, ha kevessebbel megyek haza!

Elég eleven lány voltam. Egyszer Krisztina néném lekvárt főzött, 5–6 literes szilkképet³ szedett ki a kemencéből. Én is segíteni akartam. Azt hittem elveszi a kezemből, mert nehéz volt, de azt mondta, tegyem le. Hát én letettem! El is repedt a szilke! Jaj, de szégyelltem!

A következő évben, 12 évesen, a szomszéd tanyai nagygazda feleségé-hez kerülttem egy hónapra segítségnek, mert az aratás miatt egyedül maradt. A kisebb állatokat etettem, meg a ház rendbe téTELÉNél segítettem. A gazda felesége alig adott az ételből, időnként meg „elfelejtett” nekem ebédet vagy vacsorát adni. Mire hazakerülttem, szinte nem volt jártányi erőm. Anyukám, alig ismert meg, olyan sovány lettem, még hangom is alig volt.

Egy alkalommal Endrődön voltam cselédlány egy idős házaspárnál. Fejtem a tehenet, kihordtam a trágyát. A ház körfűli munka is az enyém volt: mostam, takarítottam. Szerettem dolgozni, rendesen bántak velem. Nagyon jó dolgom volt, csak keveset tudtak fizetni, ezért más munkát kerestem.

„.... 15 évesen elmentem summásnak”

Mivel két holdból nem lehetett megélni, fiatalon kenyérkereső lettem. 1939-ben, 15 évesen, elmentem summásnak⁴. Édesapámmal, meg a bátyámmal

³ Szilke: lekvár tárolására szolgáló cserépedény

⁴ summás: nagybirtokokon, meghatározott bérért és természetbeni járandóságért dolgozó idénymunkás

mentünk a Gaisz-pusztára⁵. Ez a major Kondoros és Nagyszénás között volt. Olyan korán keltünk, hogy mire a nap felkelt, már a répaföldön kellett lenni, akárhány kilométerre volt is a szállásunktól.

Egy summás keresete egy hónapra 30 pengő; a kommenció⁶: minden hétre 1 kg szalonna, 1 kg liszt, 5-6 kg krumpli, bab, valamennyi zsír, 70 dkg hús és só. Kaptunk minden nap kenyereset, de már nem emlékszem pontosan mennyit, talán fél kg-ot. Tésztafélét mi vittünk magunkkal, például tarhonyát, vagy levekbe valót.

Hat hónapra szerződtünk, de édesapámat közben behívták katonának. Olyan vékony kislány voltam, hogy amikor édesapámat behívták, engem hazaküldtek. A fizetésemet megkaptam, mert nagyon kedvelt a kulcsár. Ő már vőlegény volt. Amikor apu leszerelt, akkor visszamentünk. Szorgalmas, jó dolgozó voltam. Répát egyeltünk, kapáltunk meg a magtában búzát forgattuk. Olyan nagy magtár volt, mint ide a sarok.

Egyeszer felküldtek a „prádés” lóistálló⁷ padlására. Ott volt a mák kiteirítve, azt kellett forgatnom. Hát olyan nagy szerencsém volt! Gaisz leánya, *Georgina* megláttá, hogy valami fény beszaladt a padlásra. Feljött megnézni, mi történt. Én nem vetettem észre semmit. Villám ment keresztül a padláson, becsapott a cselédlakások padlására és konyhájába is. Égett a tető, égett a kolbászok. Nem volt elég víz, csak ásott kutak voltak. Az emberek a kifejt tejjal is próbálták eloltani a tüzet, de csak a kiérkező tűzoltóknak sikerült.

A telet otthon töltöttük. Tavasszal Endrődre a piacra jártunk, ott „árultuk” magunkat. Ott hirdették, hova lehet jelentkezni munkára. A pallér⁸ írta össze a jelentkezőket. Így szerződtem 1940-ben Sárosdra. Életemben először ütem vonaton! Személyvonattal mentünk Pesten keresztül. Bár Pestből semmit sem láttam, mert a vagonból nem szálltunk ki. Vasárnap délután indulunk, hétfő reggel érkeztünk meg.

Egy nagyon szép park közepén állt a kastély, távolabb a gazdasági épületek álltak. Egyik nap kihajtották a teheneket az istállóból, kimeszelték, és harmadnap mi költözünk be. Ott voltam négy hónapig. Egyedül mentem, a csalátagjaim nem jöttek velem. Összeismerkedtem az endrődi lányokkal. Répát egyeltünk, kapáltunk kendert, azután szedtük kévébe a gép után. Ezzel telt el a négy hónap.

⁵ Gaisz-puszta: A *Gaisz* a Geist család nevének népies változata. Az említett pusztá a Kiscsáko nevű határrészen volt, Geist Gáspár tulajdonában. A kondorosi (Nagymajor) uradalom tulajdonosa Geist Gyula volt.

⁶ Kommenció (a konvenció népies változata): megállapodás, amely a summások természetben járandóságát tartalmazta.

⁷ Prádés lóistálló: a parádés lovak istállója. Ezeket a lovakat megkülönböztetett bánásmódban és kezelésben részesítették. Csak a földbirtokos családjá vagy az intéző vehették igénybe.

⁸ Pallér: a munkát közvetlenül irányító és ellenőrző vezető.

Ha egyedül voltam, nem mindig főztem, inkább zsíros kenyерet ettem. Közben megbetegeдtem, szamárköhögést kaptam. Az orvos hazaküldött volna.

– Doktor úr – mondta neki – én nem tudok egyedül hazamenni! Endrődnél én még soha nem voltam tovább. – A doktor megkönyörült rajtam, maradhattam.

A gyönyörű sárosdi kastély *Eszterházy Pál* gróf tulajdonosa volt. Ha esett az eső, és nem tudtunk a földeken dolgozni, kapálgettük az utakat a kastély előtt. Ahogy kapálgettük, a gróf felesége meghallotta, mennyire köhögök. Főzetett a konyhán hársfateát, megmézezte. Meg kellett innom egy nagy bögrével. Kaptam még egy litert későbbre. Voltunk ott lányok vagy nyolcan. Kértek – nekem is adj egy kicsit! Hát adtam, meg is itták. Mi abban a nagy szegénységben soha nem veszekedtünk. Ma már nem is tudom, hogy is bírtam ki azokat az időket, a szegénységet. Nem csak én, a többiek is! De akkor az volt a természetes.

A szamárköhögést lábon hordtam ki. Talán azért gyógyultam meg, mert lójejet ittak velem. Na meg a jó levegő! A major gazdasági épületei kerítéssel voltak körülvéve, utána csodálatos fenyőerdő volt, nagy darabon. Ott sétáltattunk esténként. Elmentünk a lányokkal a „jáger” házához is. Az erdőkerülöknek volt ez a neve. Csak így mondta: a „fiatal jáger”, vagy az „öreg jáger”.

16 éves voltam, de nagyon féltem a fiúktól. Egyszer egy sárosdi fiú, műbútorasztalos, elhívott sétálni, később többször is elmentem. Szerettem vele menni, mert érdekeseket mesélt. Kaptam tőle egy gyönyörű kazettát, amit ő csinált. De amikor közeledett hozzám, gyorsan elküldtem, a kazettával együtt.

A következő évben, 1941-ben a Zirci apátsághoz tartozó Előszállásra mentünk, oda szedték az embereket. Édesapám, Imre bátyám és én jelentkeztünk. Tehervonattal, jól bezsúfolva utaztunk. Egy nap alatt értünk oda. Nagyon sokan voltunk, szétszórtak bennünket Nagy- és Kiskarácsony valamint Előszállás között. Én Nagykarácsonyra kerülttem. Bandákban⁹ dolgoztunk, cukorrépát egyeltünk és kapáltunk. Kiadták a munkát, azt a bandagazda irányításával végeztük el.

Barakkokban, priccseken aludtunk. Ez olyan munkásszállás-féle volt. Adtak szalmazsákat, azt megtöltöttük szalmával, azon feküdtünk. Vittünk magunkkal takarót: lópokrócot, meg olyan is volt, amit magunk szöttünk otthon. Két priccs között állt a lavór, ott tisztálkodtunk. mindenki maga gondoskodott magáról. Nálunk én mostam a családra, lavórban, de a

⁹ Banda: egy-egy munka elvégzésére – aratásra, cséplésre, termény-betakarításra – szerveződött munkacsapat. Felelős vezetője a bandagazda volt. Ő szervezte meg a csapatot, a munkát; tárgyalta az uradalom megbízottjával, felelte a munka kifogástalan elvégzéséért.

vályúban¹⁰ is lehetett. Édesapám főzött. Mit is... Sűrűtarhonyát meg lebbencslevest, a többire már nem emlékszem. Szabadtűzön, téglából rakott tűzhelyen, bográcsban. Volt ott olyan füst, amikor mindenki főzött! Ha esett az eső, akkor szalonnát ettünk. Fából készült katonaládát vittünk magunkkal, abban tartottuk a szalonnát, a zsírt, meg ami élelmünk volt.

A bandagazda vette fel a kommenciókat, meg hetente a 70 dkg húst. Többnyire olyan öreget kaptunk, hogy egész vasárnap főztük. Volt olyan is, hogyha szombaton kimérték, vasárnap már el is dob-tuk, mert nem tudtuk hová tenni, így hát megbüdösödött.

A major közepén állt egy hatalmas templom. Oda kötelező volt minden vasárnap elmenni. Szórakoztunk is. Ott az volt a szokás, hogy a férfiak májusfát állítottak. Papírrózsákkal, szalagokkal, kendőkkel díszítették. Citeraszó mellett, egy hónapig szinte minden nap táncoltunk esténként alatta.

Két hónapig voltunk Nagykarácsonyban. Akkor lejárt a szerződésünk, és hazajöttünk. Cséplögéphez mentem dolgozni. Hú, de rettenetes por volt ott! Majd utána valahol, krumplit szedtem, de csak öt hónapig, mert bejött a hideg, az eső és nagyon fázunk.

1942-ben nem tudtunk együtt menni. Ahová jelentkeztünk, csak egyet vettek fel, engem Sarkadra. Ahová édesapámék jelentkeztek, ott is betelt a létszám, csak kettőt vettek fel. Így édesapámék máshová mentek. Sarkadon hat hónapig voltam. Ott is olyan munkásszállás volt, mint Nagykarácsonyban. Priccseket meg szalmazsákat kaptunk. Mi töltöttük meg szalmával. Sarkadon volt ebédlő is, benne asztal és padok. A csapatban már voltak ismerős lányok is. Valaki hozott harmonikát, este minden táncoltunk, ha nem voltunk fáradtak. Ide Romániából is jöttek munkások, sokan voltunk. Cukorrépát egyeltünk, kapáltunk. Később trágyát teregettünk a tarlóra. A raktárban is volt minden munka, a búzát kellett forgatni.

Itt is akadt udvarlóm. Hentes fiú volt, de gözgépen dolgozott. Árván nőtt fel, a nagymamája nevelte. Miután véget ért a munka, fényképet is küldött nekem, de nem nagyon tetszett. Többet nem is jelentkezett.

1943-ban Pusztapón (Kétpón) töltöttem hat hónapot, május elsejétől november elsejéig. Cukorrépát egyeltünk, később kapáltuk. 1944-ben szintén Pusztapóra mentünk, mert ott többet fizettek. Ekkor is cukorrépát egyeltünk, kis kapircsokkal, majd kapáltuk.

¹⁰ Vályú: állatok itatására szolgáló, általában fából készült, hosszú, nagy ürtartalmú víztároló.

Hat hónapig lettünk volna leszerződve, de csak öt hónapig voltam. minden hónap első szombatján hazaengedtek. Vonattal utaztam Gyomáig, onnan gyalog mentem haza Hunyára. Egyedül mentem, féltem, de azért mindig hazamentem. Így volt ez 1944 októberében is.

Gyomán ért a háború. Átértünk a vasúti hidon, de ott le kellett szállni. Amikor leszálltunk a vonatról, akkor a magyar katonák azt akarták, hogy menjünk vissza, mert itt a front. De hát hová? Az egyik még azt is mondta, ha nem megyek, minden járt keresztlüszür, nem is tudom már, mivel. Rögtön a közeli temetőbe szaladtunk, a temető kerítésénél a földre feküdtünk. Úgy ropogtak fölöttünk a fegyverek, dörögtek az ágyúk, hogy az nem igaz. Kilencen, vagy tizen voltunk lányok, aikik hazaindultunk. Délután három, vagy négy óra lehetett, Endrődre már nem engedtek át. Bezavartak Gyomára. Letértünk egy tanyába, bebújtunk egy szalmakazalba. Ott volt egy magyar katona. Úgy félő is, mint mi.

Másnap jött szólni, hogy lányok, vége a háborúnak. A németek elvonultak, meg az oroszok is. Csak hétfőn indulunk Endrőre, ott aludtam az egyik ismerős lányánál. Másnap egyedül mentem tovább. Megállítottak útközben az orosz katonák, voltak vagy húszan. Megijedtem, nagyon sírtam. Mutattam egy fényképet az anyukámról, meg az öcsémről. Nem tudom mit értettek belőle! Az egyik törölgette a szemem. Továbbengedtek. Mamókásra¹¹ kööttem a kendőmet, úgy gyalogoltam tovább. Közben betértem a nagybátyámékhöz, az úthoz közel laktak egy tanyában. A nagybátyámék mondták, csak az út közepén menjek, mert sok az út mellett a löszer. Találkoztam oroszokkal, aikik meg is fenyegettek, mert nem tértem le a kövesútról.

Nagy nehezen megérkeztem Édesanyámékhöz tanyájához. Úgy megijedtek, amikor megláttak! Sírva meséltem, hogy jöttem haza. Úgy féltem még utána is, ha repülő jött, bementem a házba, az asztal alá bújtam – húszévesen.

„... véget ért a summás életem”

Akkor még nem tudtam, hogy ezzel az úttal véget ért a summás életem. Azon az őszön már csak napszámba jártam.

1945-ben pecsenyekacsát vittem Budapestre a szomszédokkal. Eladtam, de alig tudtunk valamit venni a pénzért, akkora volt az infláció. 46-ban bejött a forint, az nagyon jó volt. Az eladott állatokért már jó pénzt kaptunk, ágyneműt vettünk rajta.

---

¹¹ Mamóka (mamovka): a tót nyelvjárásban öregasszonyt jelent.

1945-ben nálunk is megváltozott az élet. Negyedesnek¹² mentünk egy szomszéd nagygazdához. Azt mondta: „Maga, Szujó Miklós szegény, de becsületes ember.” Így kaptunk tőle 50 holdat művelésre. Itt már együtt dolgozott az egész család. Kaptunk egy fejőstehenet. Bivaly is volt, meg mindenféle, a gazdaság műveléséhez szükséges eszköz. Már lehetett jószágot tartani, akkor már jobban éltünk.

Nem sokáig műveltük, mert elvették a gazdától, tagositották¹³ a földet, de a tanyában benne maradtunk. Mi nem lettünk tsz-tagok, csak bent dolgoztunk. Később a szüleim építettek egy házat a faluban, és beköltöztek a tanyáról. Amikor megházasodtak, a testvéreim is ott építettek.

1951-ben megismerkedtem a faluban dolgozó Hruska János köművessel, aki a tsz-nek istállót, ólakat épített. Ott dolgoztam, mint segédmunkás, maltert kevertem és hordtam. Egy év múlva férjhez mentem hozzá, és a férjem szüleihez költözünk Szarvasra. Soha többet nem dolgoztam a mezőgazdaságban, és elszakadtam a szülőfalumtól is. Egy ideig a háztartást vezettem, és gondoztam férjem idős szüleit. Haláluk után a napközi otthon konyháján helyezkedtem el, onnan mentem nyugdíjba. 1954-ben született meg János fiám, akit most is a régi családi házban élünk.

A rendszerváltás után kaptam én is levelet, kérjek kárpótlást. Nehezen értettem meg mi ez. Végül kaptam kárpótlási jegyet, de már nem volt föld Hunyán. Később beváltottam, adtak érte 13 000 Ft-ot. Ezzel végérvényesen lezárult a földdel való kapcsolatom.

Szarvas, 2008. február

Az interjút készítette, és a szöveget jegyzetekkel ellátta:

K. Szarka Judit

¹² Negyedes: egy földtulajdon a megtermelt javak negyedéért művelő gazda.

¹³ Tagositás: birtokrendezés kisparcellák összevonásával. A termelő szövetkezetek erőszakos szervezésekor a gazdák földjének a tsz általi birtokba vételét jelentette.

Forog a korong Varsányi Gyula emlékei

Előhang

Forog a korong – ezt a címet adtam ennek az elbeszélésnek, pedig a korongozásról kevesebbet írok, mivel ezt a műveletet többen ismerik. Bemutatókon, fazekas házakban láthatták, miképpen formálódik az agyag a korongan, hogy lesz belőle különböző edény. Mert ma már egyre kevesebb az igazi fazekas. De hogy mit kell tenni az agyaggal, hogy formálható legyen, és a megformált edény eladható, illetve használható készáruvá váljon, azt kevesen ismerik.

A kisiparosokat általában kézműves mestereknek szokták nevezni, de az igazi kézműves a fazekas, aki a szakmájában szinte csak a kezét használja: agyagból készít különböző edényeket és dísztárgyakat. Most is vannak még fazekasok, valószínűleg ők is hasonlóan készítik a különböző égetett cserépedényeket, de egészen más technikával. Én a múltat fogom leírni, azt, hogy ezelőtt 80 évvel hogyan készültek a cserépedények.

Én magam sosem készítettem agyagedényeket, de jól emlékszem, hogyan dolgoztak az egykori mesterek. 1925-ben került a családunkba Tóth István fazekas mester, feleségül vette az egyik nővéremet. Házat vásároltak, saját kezüleg építették és rendezték be a műhelyt és az égetőt.

Gyenge fizikumú, de minden iránt érdeklődő gyerek voltam. Az elemi iskola első három évének nyári szüneteit náluk töltöttem, azért is, hogy erősödjek a más konyháján. Amit tudtam, segítettem, közben megfigyeltem a mesterség minden mozzanatát.

Az agyag előkészítése

Szarvason, a Rákóczi utca végén, ahol már nem voltak házak, ott voltak az úgynevezett agyaggödrök. Belőlük termelték ki a „sárgaföldet”, mely alkalmas volt az agyagedények elkészítésére. Lovas kocsival hozták be az udvarba, itt azután megkezdték annak feldolgozását.

A behozott agyagból kisebb mennyiséget az udvarban levő gémeskút melletti áztató ládába lapátolták. Ez a láda deszkából készült, kb. 100x200 cm alapterületű, kb. 30 cm mély, a földtől kb. 70 cm magas volt. Az agyaget az ásott kútból felhúzott vízzel több napon át áztatták, és addig keverték egy vonólapáttal, amíg folyékonnyá, szűrhetővé nem vált.

Az áztatoláda mellett állt a szűröláda, ez kb. 2x3 méteres, 30 cm mély terület volt, melynek az oldalai ki voltak deszkázva. Az ajtót simára döngöltek, és leszórták homokkal. Az egyik oldalán lévő kis állványra tettek rá a szűröt. Az áztatoláda oldalából kiálló, elzárható vályún folyt a szűretlen, folyékony agyag a szűrőn át a szűröládába.

Ott addig állt, amíg megszikadt annyira, hogy egy hosszú léccel feldarabolható legyen. 20x20 cm-es kockákra vágták, ezeket pár napi szikkadás után behordták, illetve dobálták az égetőhelyiségben lévő aknába. Ez 2x2 m-es, másfél méter mély gödör volt, melynek oldala ki volt téglázva. A tetejét deszkából készítették, mely egy szintben volt a padozattal. Ezeket a munkákat általában ketten végezték. Az így feldolgozott agyag több évig is megmunkálható volt.

Az előkészített agyagból a mester egy kockát kivett, a műhely deszkázott aljára tette, és mezítláb rálépve az egyik sarkával széttaposta. Utána a többi kockával is ugyanezt tette, mindenkorral, amíg egy kb. 80 cm átmérőjű 15–20 cm vastag agyagtömb lett belőle. Ezt még egyszer feldarabolva hasonló tömbe formálta, szintén taposással. Ezt a tömböt élére állította, és ebből vágott egy drótszerszámmal olyan mennyiséget, amennyiből edényt akart formálni. A levágott agyagot rátte a gyúrópadra, ahol kézzel gyúrta mindenkorral, amíg a megfelelő simává, keménnyé vagy lággyá vált, hogy alkalmas legyen a korongon való alakításhoz. Az így meggyúrt agyaget azután kézzel olyan nagyságú darabokra szabta, amilyen a korongan elkezítendő tárgyhoz kellett.

A darabok úgy készültek, hogy a kigyúrt agyagból egy hosszú rudat formált, és ezt simítóval egyforma nagyságúra eldarabolta. Ezeket a darabokat, a lapos végével, a lábbal hajtott korong felső lapjára dobta, majd vizes kezekkel a lap közepére szorította, és kezdődött a formázás.

A formázás (korongozás)

A korong egy négyzet alakú, asztalhoz hasonló, az „asztallap” közepén függőleges tengelyen forgó, kettős koronggal ellátott szerkezet volt. Az alsó korongot lábbal hajtotta a mester, a felsőn formázta az edényeket. Először mindenkor az edény alja készült el, utána vízbe mártott kézzel húzta fel a mestert az agyagot, és megadta az alapformát. Majd egy háromszögletű, ébenfából készült kis szerszámmal az oldalát formázta meg. A készülő edény szélelét egy puha, vizes bőrdarabkával lesimította, ezzel készen lett a nyers edény, melyet egy dróttal az edény aljánál vágott le a korong lapjáról. A drót citerahúrból készült, kb. 25 cm hosszú volt, és a két végén rongyot erősítettek rá fogóként.

A levágott edényt két tenyérrel fogva áttette egy deszkára, azon összegyűjtve kitette a folyosón lévő többágas állványra szíkkadni. Később, ha enyhébben sütött a nap, akkor oda is kirakta.

Egy edényfélére elkészítéséhez csupán egy kis lapos háromszögű fasimító, egy kis bőrdarab és a korongról való levágáshoz egy kis drót kellett. Ezért igazi kézművesség a fazekas mesterség, mivel a formázáshoz csak ügyes kéz kell.

Előfordult, hogy látogatók jöttek megnézni, mi, hogyan készül. Amikor elkészült, például egy köcsög, egyszerűen összecsapta a korongan. Nagy volt az ijedtség, néha még sikoltás is hallatszott. Ő csak mosolygott ezen, és megmutatta, hogy az agyagot újra fel lehet használni.

Hogy a sorozatban készített tárgyak, például a tányérok, egyforma nagyságúak legyenek, a korong lapja mellé, az állványra, agyagtömböt helyezett, melybe beleszűrt egy ceruzához hasonló kis pálcikát, melynek a kiálló vége majdnem odaért a készülő tányér széléhez. Ez adta meg a tányér szélességét és magasságát is.

Arra, hogy az agyag mennyiséget hogy szabta meg a készítendő edényekhez, sajnos nem emlékszem pontosan. Úgy gondolom, hogy a tapasztalatai segítették. Valószínűleg olyan súlyú mennyiséget gyűrt a padon, amennyi a sorozathoz összesen kellett. Ezt a mennyiséget megfelezte, ne-gyedelte stb., és a már leírt módon előkészítette a korongan való formázás hoz.

A különböző edények különbözőképp készültek. Legegyszerűbb a vi-rágcsérép alá való tálka és a virágcsérép elkészítése volt. Időigényesebb a kacsaitató, mivel azt némi szikkadás után a tetején tézsaszaggatóval ki kell lyukasztani 5-6 helyen. Komplikáltabb a vizeskorsó készítése. Amikor a korsó elkészül, némi szikkadás után a szájába egy szűrőt kell behelyezni, ami szintén agyagból készül. Lyukakat kell fürni rajta, hogy betölthető legyen a víz. Ezután a fogóját (fülét) kell az oldalához és a szájához

tapasztani, utána a fül felső részén egy kis pálcikával a fület átlyukasztani úgy, hogy az a korsóba torkolljon. A fül tetején való nyílásra, szintén agyagból, egy úgynévezett csöcsöt kellett ragasztani, és átlyukasztani úgy, hogy ezen keresztül az ajakba véve ki lehessen szívni a vizet a korsóból.

Az eddig felsorolt edényeket nem kellett mázolni, és csak egyszer kellett kiégetni. A korsók 5-6 literes nagyságban készültek, és főleg aratáskor használták, mivel a belé öntött hideg víz nem melegedett meg.

vékonyítással, kézzel való formálással lefelé nyújtani, amíg a kellő formát elérte. Ez nyújtott 0 alak volt. Ezt a két ujja összeszorításával megfelelő hosszú darabokra szabta. Ezután egyik végét össze, illetve szétveregyetve az edény felső részéhez, a másik végét szétlapítva az oldalához tapasztotta, úgy, hogy az le ne váljon onnan.

Ezenek az egyszer égetett edényeken kívül készültek különböző nagyságú tálak, tányérok, köcögök, szilkék, fazekak, bögrék, kancsók; tézsaszűrő tál, kanál, fedők, valamint virágvázák. A felsorolt edények készültek kisebb méretekben is, ezeket gyerekjátékként vásárolták. Mindezek az edények alapfestéssel, virágözéssel, egyéb díszítéssel, mázolással és kétszeri égetéssel készültek.

Az edények festése

Amikor az edények megszáradtak, következett a festés. Egy nagyobb tálból volt a híg festék, efölé egyik kezével tartotta a festendő edényt, a másik kezével merőkanállal beleöntötte a festéket, majd az edényt megforgatta, hogy mindenütt érje. A fölösleget visszaöntötte, utána a külső oldalát öntötte le, közben forgatta. A felesleges festéket lerázva az edényt félretette száradni. Amikor az alapfesték megszáradt, kezdődött a díszítés, illetve a virágözés kis mótusször ecsettel. Az ecsetet színes festékbe mártva, az edény oldalára különböző, virágokhoz hasonló mintákat festett. Ehhez is, mint a korongozáshoz, ügyesség és nagy gyakorlat kellett.

A korsóhoz és a többi öblös edényhez való fogó (fül) a következőképpen készült:

A már elkészült, kigyúrt agyagból egy darabot az egyik kezében tartva, a másik, vizes kezével kellett a tömbből ügyes húzással,

Balra a korong, jobbra a mázőrlő látható

Az edényeket nem csak virágosással díszítették, hanem a korongra helyezve, és azt lassan forgatva, különböző számú és szélességű csíkokkal is. Ezt egy szintén cserépből, illetve agyagból készült úgynevezett írókával végezte. Ez egy kis edény, az oldalán nyúlvánnyal, melybe libatoll volt helyezve. Ezen keresztül folyt a festék a forgó edény oldalára. Ugyancsak a korongan lehetett festeni ecsettel is. Akkor szélesebb lett a csík. Lehetett az ecsetet le és fel mozgatni, akkor a csík hullámos lett. A díszedények egy részébe (vázák, tányérok) az alapfestés után hegyes árral karcoltak különböző levélvagy virágmintákat. A karcolás helye cserépszínű lett. A karcolással körülött helyeket befestette, és az első égetés után ezt bemázolta, de a mintákat befogadó sávot nem, az matt maradt, ezáltal a minták szinte kiemelkedtek.

Az égetés

Mindezek után elkezdődhetett az edények kiégetése az égetőkemencében. Ez a búbos kemencéhez hasonlít, de a szája, nyílása a tetején van. Kb. 80 cm-re a földbe süllyesztték. Két oldalán a 80x80-as tüzelőablak nyílik, és itt van a tüzelőnyílás is. Innen fűtik a kemencét hulladék fenyő szédeszka- és lécdarabokkal, esetenként kb. 12–15 óra hosszat.

A kemence olyan magas, hogy az embernek csak a feje látszik, ha benne van, pedig egy kb. 25–30 cm magas tuskón áll. A szélessége, ahol a legnagyobb az átmérője, kb. 2 méter. A tuskón és a kemence oldalán perem van, melyre égetett agyagból készült, nyújtott háromszögek vannak elhelyezve úgy, hogy köztük minden darabnál kb. 3–5 cm-es nyílás van, ezeken jut be a meleg – néha még láng is – a kemence belsejébe.

Az égetéshez és az edények kemencébe való elhelyezéséhez is gyakorlat és szakértelem kell, hogy mit, hova és hogyan helyezzen el, hogy azok össze ne boruljanak, és el ne törjenek. Az elhelyezés úgy történik, hogy a kemence alján levő tuskóra áll a berakó, maga köré rakja az edényeket, majd onnan kijöve, a tetejéről behajolva, először egy kampó segítségével, majd kézzel megtölti azt a helyet is, ahol állt. Utána még a peremét téglával körülrakva kb. 60-80 cm magasan ezt a helyet is telerakja edényekkel, ezek tetejére törött cserepeket rak, ezzel fedi be a kemencét. Ezeken a cserepeken keresztül jött ki a fölösleges meleg és a füst, mely a felette levő nyitott kéménybe, majd a kéményen keresztül a szabadba szállott.

Az égetés reggel kezdődött az alagyújtással, és a tűz egész nap égett. Közben rakni kellett rá a fát. A kémény egyre jobban füstölt, estefelé már sűrű, fekete füst és néha szikra is kitódult rajta, ezért az égetés napját be kellett jelenteni az egyháznak, nehogy megtévessék a tűzfigyelő harangozót.

Abban az időben a harangozó a templom tornyában lakott, és figyelnie kellett a várost. Ha valahol nagyobb füstöt vagy tüzet látott, jeleznie kellett a haranggal, úgy, hogy a harang nyelvét a harang egyik oldalához kongatta, azaz „félreverte”. Egy kisebb harang ütével jelezte azt is, hogy hányadik kerületben van a tűz. A harangozónak az éberségét negyedóránként egy ökörszarv megfúvásával kellett jeleznie. Akkoriban két harangozó volt, akik váltották egymást, amíg az egyik örködött, a másik lepihenhetett a toronyban, illetve a harangok feletti helyiségeben, ahol alhattak, egy kis kályhával fűthettek, sőt főzhettek is. (Ezeket a dolgokat azért ismerem, mert kisiskolás koromban az osztályba járt egy gyerek, akinek a nagyapja harangozó volt, és vele mentem fel a toronyba.)

Az égetés kb. 12–15 óra hosszat tartott, attól függött, hogy mikor kerül az edény kiszedhető állapotba. Ezt úgy lehetett megállapítani, hogy a kemence tetejére rakott téglák közül egy féltéglát ki lehetett venni a többi közül, a résen egy vékonyabb lécet bedugni, mely az áttüzesedett edénytől meggyulladt, annak lángja mellett meg lehetett látni az égetés eredményét.

Egy-két napi várakozás után, amikor már meg lehetett fogni, ki lehetett szedni az edényt. Külön rakták el azokat, amelyeket csak egyszer kellett égetni, a többi viszont némi porolás után várt a következő munkálatokra, illetve a mázolásra.

A mázas edények készítése

A máz, az úgynevezett ólommáz, rózsaszínű porfestékhez hasonlít, melyet vízzel keverve kellett folyékonnyá tenni, majd ezt az összekevert mázat két kő között simára örölni.

A máz örlésére két, kb. 80 cm átmérőjű, 15 cm vastag kökorong szolgált. Az egyik korongot az állványra rögzítették, ennek a közepén egy tengely állt ki. A felette lévő másik korong forgatható volt azáltal, hogy az aljának közepén egy keskeny lemez volt, ezzel lehetett az alsóra ráhelyezni és forgathatóvá tenni. A felső korong közepén kb. 10 cm átmérőjű lyukba öntötték a mázat, mely a korong kézzel való forgatása közben finomra örlődött, majd a kövek között kifolyt a köveket körülvevő árokba, onnan a gyűjtőedényekbe. Egy kemencényi edény mázolásához kb. egy napig kellett az örlöt forgatni.

A mázolás a festéshez hasonlóan le- és beöntéssel történt, mely után minden edény rózsaszínű lett. Volt olyan edény, mely kívülbelül, és olyan, mely vagy csak kívül, vagy csak belül kapott bevonatot. A bemázolt edényeket újra be kellett rakni a kemencébe, ahol az újból tüzelés által a máz megolvadt, és átlátszó, fényes bevonat keletkezett rajtuk.

A berakásnál most már azzal is vigyázni kellett, hogy minél kisebb helyen érintkezzenek, mivel az olvadás miatt összeragadtak. Ha mégis megtörtént, az edényeket kiszedés után kézzel, esetleg egy késsel feszítve, vagy apró ütőgetéssel a ragadásnál kellett szétválasztani. A berakáskor a kisebbeket berakták a nagyobba, ezáltal a hely is jobban ki lett használva, valamint a bent levő darabok nem ragadtak össze, de csak akkor, ha a nagyobb belül nem volt bemázolva.

Az értékesítés

Egy-egy edényfajtának megvolt a maga szezonja: aratáskor főleg a tányérok, tálak és a vizeskorsók, összel, a lekvárfőzés idején a szilkék és a fazekak voltak a kelendők. Télen az úgynevezett tót agyagból készült lábasok és fazekak voltak keresettek, mert ezekben fözni is lehetett, kemencébe téve különböző jó téli ételeket készítettek bennük.

A főzőedények készítéséhez szükséges ún. tót agyagot, mely kékes-szürke volt, a Felvidékről, vagonokban szállítva, általában közösen szereztek be a fazekasok, mivel ebből lényegesen kevesebb kellett. Az égetéshez szükséges hulladék fenyőfát, mivel ebből sok kellett, sógorom vagontételeben, egyénileg szerezte be Erdélyből.

A kész edényeket a helyi piacokon, szezonidőben a közeli községekben és városokban, vásárokon árusították. Az edények piacokra szállítása egy saját, fatengelyes kocsival történt. A kocsi derekában, bizonyos sorrendben, szalma közé rakták az edényt. A kocsi az udvarban, egy szín alatt állt. Piaci napokon a fuvaros a saját lovával reggel ki, délután behúzatta. Az eladt arút minden pótolták. Vásárkor a fuvaros kocsiját rakták meg.

Mire egy-egy edény a piacra került, legalább tizenötöszer kellett kézbe venni.

* * *

80 év távlatából írtam le azokat a tennivalókat, melyek a cserépedény elkészítéséhez kellettek, és amelyeket mint kisgyerek megfigyelem. A készítésben nem, de a kész edény mozgatásában, a kemencébe való be- és kirakásban, a piacokon és vásárokon való le és feladogatásban örömmel vettet részt, és számomra máig feledhetetlen élmény maradt.

In memoriam

In memoriam

Korim János halálára (1943-2008)

Korim János tanárnak befejeződött a szarvasi tanyavilágtól a főiskolai katedráig ívelő, gyakran tövisekkel szegélyezett útja. Csendes ember volt egész életében, nem törekedett egyre magasabbra, nem gyűjtött vagyont, szerény közkatonája volt hivatásának, a pedagógus pályának.

Egy rideg, borús téli napon elárvult, nyomasztóan sivárrá, üressé vált lakásában szociológiai, lélektani, pedagógiai, helytörténeti szakkönyvei és a gondosan rendben tartott, s most egyszerre jelentőségüket vesztő iratai között lapozgatva, váratlanul meglepnek az emlékek.

Épp fél évszázada, 1958-ban ismertem meg, egy osztályba kerültünk a gimnáziumban. Már ekkor kitűnt közülünk érett gondolkodásával, nyugal-mával, higgadtsgával, türelmével. Szorgalmas, lelkiismeretes diákok ismertünk meg benne, s e tulajdonságait élete végéig megőrizte. Pedig nagy hárannyal indult az életnek, járáshibája nem tette lehetővé a gyerekkori játékok többségét. E tény azonban nem érintette lelkét; kiegyensúlyozottságával, igazságosságával hamar kivívta tiszteletünket, megbecsülésünket.

Nem volt könnyű élete, sok szenvedéssel, magánéleti bajokkal, olykor a magánnal kellett megküzdenie, de soha nem panaszkozott. Nehezen oldódó, zárkózott, de sokoldalúan művelt, rezignált bölcsé formálta az élet. Fanyar, gunyoros humor, önierónia jellemzte gondolkodását, világlátását, filozófiáját; ez segítette a nehézségek elviselésében is.

1943. január 20-án született, iskoláit a Hosszú-soron kezdte, majd a Vajda Péter Gimnáziumban folytatta. Mindig kiváló tanuló volt. 1968-ban szerzett Szegeden magyar-történelem szakos tanári diplomát, később a pedagógiai szakot is elvégezte. Ebben az évben nősült meg, felesége is pedagógus volt. Már egyetemi évei alatt érdeklődéssel fordult a néprajz tudomány felé, megírta Őrménykút (és Kardos) helyneveinek eredetét kutató, elemző munkáját, melyet a Szarvasi Krónika 2002-től folytatásokban közölt.

Néhány évig a Tiszaföldvári Gimnázium kollégiumi nevelője volt, majd visszatért szülővárosába, s az egykori alma mater kollégiumában nevelőként dolgozott. Később az Óvóképző Intézetbe került, ahol elsősorban

pedagógiai tantárgyakat tanított, és óvodai gyakorlatot vezetett. Tanítványai szerették, erről tanúskodnak a diákok hozzá írt meleg hangú versei.

Közeli 30 évet töltött a pedagógus pályán. 65 éves korában, 2008. július 3-án hunyt el súlyos betegségben. Gyermeké nem volt, emléke is könnyen a feledésbe merül. A rohanó élet nem hagy sok időt megállni, s elgondolkodni pályája felett.

Mi, osztálytársai, munkatársai, barátai – magunk is többnyire idősödő emberek – egy ideig megőrizzük emlékét szívünkben. De rokonszenves egyénisége, a pedagógus, az ember tovább él – lehet, hogy észrevétlennél – tanítványai lelkében, gondolkodásában. Bizakodunk, hogy így van, valami reményre, vigaszra minden szükségük van a túlélőknek.

Dr. Molitorisz Pál

Szűcs Gyula (1917–2007)

Jászberényben született iparos családban. Szülővárosában érettségizett, majd a Tisza István Tudományegyetemen szerzett latin-francia szakos középiskolai tanári oklevelet. 1943-tól a békési gimnáziumban tanított 1959-ig. (2008-ban kapott emléktáblát volt iskolájában.) 1959-től nyugdíjba vonulásáig a szarvasi Felsőfokú Óvónőképző Intézet tanára és igazgatóhelyettese volt. Szakjai mellett beszélt eszperantó, német, angol, spanyol és orosz nyelven is.

Fiatal tanárként kapta a Zsül (Gyula – Jules) becenevet, és Szarvason is csak Zsül bácsiként ismerték. Aktív korában szakmai cikkeket publikált, delegációk tagjaként külföldön is képviselte hazánkat és iskoláját. Nyugdíjasként is aktív életet élt. Közel járt már a 90. évéhez, amikor megírta a Felsőfokú Óvónőképző Intézet történetét, amely megjelent a Szarvasi Krónika hasábjain. Gyászoljuk a kiváló pedagógust és munkatársunkat.

Dr. Kutas Ferenc

Kutas György (1917–2005)

Szarvason született hatgyermekes iparos családban. Gyermektelen nagynéne és férje nevelte fel és tanítatta. Szarvason érettségizett, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem magyar-történelem szakára iratkozott. Nevelőszülei halála miatt tanulmányait nem tudta befejezni: örökségül kapott rövidáru-üzletét vezette, majd különböző vállalkozásokba fogott (száraztészta- és cukorkagyártás, téglagyár, kereskedelmi vállalkozás). Vállalkozásainak sikerét gátolta, hogy többször is behívták katonának. Próbálkozásainak az államosítás vetett véget.

Kereskedelmi dolgozó lett, majd levelező tagozaton magyar szakos általános iskolai tanári oklevelet szerzett, s tanárként dolgozott nyugdíjazásáig. Nyugdíjaként a Pedagógus Szakszervezet titkára, majd a Nyugdíjas Pedagógusok Klubjának vezetője lett. Egészségi állapotának romlása miatt vonult vissza a közélettől.

Életének utolsó évében készült el két visszaemlékezése. Ezek megjelenését már nem érte meg. Posztumusz szerzőként emlékezünk rá, s a Krónika egyik legidősebb szerzőjét tiszteljük benne.

Kereszturszki Ida (1974–2004)

1974-ben született. Szülővárosában érettségizett, majd a szegedi egyetemen magyar-francia-néprajz szakos diplomát szerzett. Irodalomtörténész, PhD hallgató, majd az egyetem tudományos munkatársa.

Reményteljes volt indulása. Már diák korában is publikált (a Szarvasi Krónikában is), tanulmányai gyűjteményes kötetekben jelentek meg. Ösztöndíjjal kanadai tanulmányúton vett részt. Hazatérése után konferencia- és médiaiskolai előadások várták. Hiába. Kanadai útja után valami eltörött benne, s pályáját félbeszakította az értelmetlen halál. Hulló csillag volt – írta róla egyik méltatója.

Két írása jelenik majd meg a Szarvasi Krónika számaiban mint posztumusz írások. Ezekkel búcsúzunk Tőle.

Dr. Kutas Ferenc

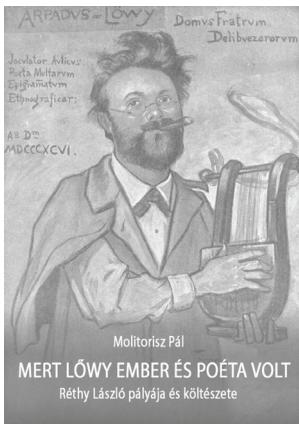
Szemle

Egy letűnt világ költője

Molitorisz Pál: Mert Lőwy ember és poéta volt

Réthy László pályája és költészete

Digitális Kalamáris Kiadó, Szarvas, 2008, 77 oldal

Szarvas 2008-ban létrejött kiadója, a Digitális Kalamáris ezzel a 2008 júniusában megjelent kötettel immár harmadik kiadványát jegyzi. A szerző, dr. Molitorisz Pál egyik alapító tagja a Szarvasi Krónika c. periodika szerkesztőségének, amelynek 1988 óta rendszeresen publikáló munkatársa. Főként helytörténeti tanulmányokat ír, de „elfedezett” már elfelejtett helyi költőket is. Több munkája önállóan is megjelent a Mezőgazdasági Főiskolai Kar Agrártörténeti füzetek című sorozatában. Új kötetének előzményei is a Szarvasi Krónikához kapcsolódnak: korábban két, Lőwy Árpádról szóló tanulmány itt jelent meg.

A kötet külleme tetszetős; A/5-ös formátumú, és kemény borítót kapott. A borítón a költő, Lőwy Árpád (1851–1914) látható, úgy, ahogy az egykor festőbarát, Túri Gyula egyedi, Lőwynek és barátai körének készült levelezőlapján megalkotta. (A külső borító dr. Molitorisz Endre munkája.)

Tartalmának erényei ugyanazok, mint az említett tanulmányoké: alaposság, pontosság, adatszerűség, ugyanakkor olvasmányos stílus. A szerző lábjegyzetekkel hitelesíti munkáját, egyben segíti az olvasót egy régen le-tűnt „urambátyám”-világ felidézésében, elképzelésében.

A könyvből megismerhetjük a Réthy családot, hiszen a Lőwy Árpád költői név; a hétköznapi életben Réthy Lászlónak ismerték, és korának jeles magyar tudósai közé tartozott: az Akadémia levelező tagja, szakterülete a numizmatika volt. A mű felvázolja ugyan Réthy László pályáját, de a szerzőt inkább Réthy másik érje, a Lőwy Árpád néven erotikus, pajzán, olykor trágár verseket író költő érdeklí.

Bár a kötet alcíme *Réthy László pályája és költészete*, a könyv ennél jóval többet ad. Közelről ismerhetjük meg a 19–20. század fordulója közéletének egy szeletét, azt a dzsentri-dzsentroid világot, amelyet Mikszáth oly maró gúnnyal ábrázol novellaiban, regényeiben. Remek képeket villant fel e réteg szórakozásairól, félig komoly, de inkább tréfás társaságairól, a „Kagál”-ról és a „Deli büzérseg”-ről.

Kitűnő portrékat rajzol az akkori világ elfelejtett alakjairól, többek között Kruzsinszky Bálintról (Lőwy hivatali főnökéről), Thallóczy Lajosról,

egy politikai körökben befolyásos bohémról. Az utóbbiról szóló fejezet önálló életet él, ugyanakkor szervesen kapcsolódik Lőwy Árpád világához: a költő Thallóczy körétől kapott ösztönzést az erotikus versek írásához, és innen verbuválódott lelkes közönsége.

A szerző bemutatja Réthy László ún. „fehér” verseit is. „*E versek mentesek a költészettelre annyira jellemző könnyedségtől. Többségiük mély értelmű, filozófikus hangulatú*” – írja róluk.

A könyv alighanem legértékesebb fejezete a Lőwy-versék bibliográfiája. A szerző precizitással és szívóssággal járt utána Lőwy megjelent kötetének, verseinek, és kéziratban maradt műveinek is. Ez a fejezet lehetett volna a könyv leghatásosabb zárása.

Ez után azonban némi szerkezeti törést jelent a *Hatások Lőwy verseiben* című fejezet. Ebben a szakaszban érhető tetten leginkább a szerző (érettő) elfoglultsága kötetének tárgya iránt; Lőwy munkássága e sorokban felértékelődik. Mert ki kell mondanunk: Lőwy önértékelése túlzó, amikor egyik versében ezt írja: „*Lőwy ember és poéta volt*”. Lőwy csak nagy jóindulattal nevezhető költőnek, *poétának* semmiképp. Az igazi költő (poéta) költői képekből vagy gondolatokból építkezik. Ezek hiányoznak Lőwy írásaiból. „Verseinek” nincs egyenes vonalú gondolatmenetük, minden alárendel a rímeknek, (olykor a kancsalrímeknek) a pajzán ötleteknek, a trágár szavaknak. Ritmusuk is ezek függvénye.

Verses formájú művei gegekre, erotikus vagy éppen trágár ötletekre épülnek – tegyük hozzá: hatásosan. Hatásukat növeli, hogy könnyű sikerhez juttatja az olvasót, aki nemcsak a kimondhatatlan kimondásának, hanem saját „éleselméjűségének” is örül olvasás közben.

Éppen ez a „titkuk” verseinek: ezért olvasták, hallgatták szívesen, ezért biztatták írásra barátai, ezért terjedtek először kéziratban, később nyomtatásban. 1910-ben, 1919-ben és 1929-ben barátai adták ki, de e kötetek nem kerültek kereskedelmi forgalomba. Figyelemre méltó az 1919-es kötet előszavának hangulatos részlete, amelynek értékítése ma is érvényes: „*Lőwy Árpád versei nem tartanak igényt a halhatatlanságra... Csupán nekünk, derűs-zordon lelkeknak, vidám perceket Őriző, iddogáló cimboráknak, az Élet barátainak*” (írta verseit). Mégis terjedtek más körökben, és feléledtek az új évezredben is (2001, 2004, válogatások Lőwy verseiből).

A trágárságra számos példát idéz a szerző.

*Bakaélet, aranykor az
A rangos kemény bakafasz
Ha kell, a deszkát töri át.*

*Bakán aggódni nincsen ok,
Nem is sinyli az az inát,
S heggyibe kap meleg pinát.*

(Meleg vacsorát a bakának)

Hatásosságának másik összetevője, hogy a sorok végén a rímhívó szó azonnal behívja az olvasóban a rá rímelő trágár szót, de Lőwy egy „csavarral” egészen más irányba viszi olvasóját.

*Terjedjen az erény, vesszen, ami durva,
Minden utcasarkon álljon egy-egy – hirdetési oszlop.*

*Az én kedves, drága Elemér barátom,
Reggel sokszor sápadt, s levert amint látom
Kérdém tőle múltkor, miért vagy olyan aszott?
Bágyadtan mondja, hogy egész éjjel – fájt a foga.*

(Újévi köszöntő)

A könyvben idézett, komolynak szánt „fehér versek” verstanilag csi-szoltabbak, de témajukban (vallás, hit, filozófia) eredetit már nemigen tudnak mondani.

Hiányzik a kötetből a sommás értékelés: ha az irodalomtörténet tudomást vesz Lőwyről, annak kuriózumai között, az irodalom perifériján helyezi el.

Mivel Molitorisz Pál helytörténész, nem hagyhatja ki Réthy László és Szarvas kapcsolatának kifejtését. Számbaveszi a lehetséges szarvasi Réthy-emlékhelyeket, aprólékosan körüljárja e témát.

A kötetet a szerző az Epilógos című fejezzettel zárja, az olvasó dolgának megkönnysítésére névjegyzéket is közöl. A könyv értékét növeli a bőséges és igen jó minőségű archív képanyag.

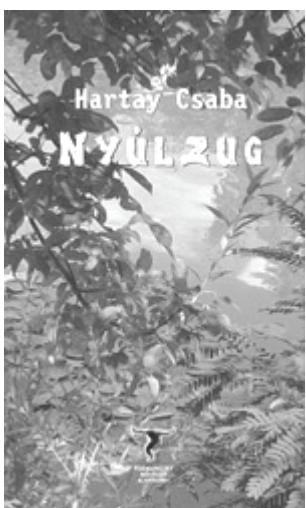
Szép könyv, jó könyv Molitorisz Pál könyve, s nem kell nagy bátorság a záró sorok leírásához: az első olyan helyi kiadvány, amely túlnő a város határain.

Dr. Kutas Ferenc

Recenziók a Nyúlzugról

2008-ban jelent meg Hartay Csaba Nyúlzug című kötete. Az ízig-vérig szarvasi ihletésű kötetet a Szarvasi Krónika 22. számában mutattuk be. A verseskönyvre selfigyeletek a kritikusok, és a mai napig jelennie meg kritikák és recenziók róla. Ezekből közlünk válogatást.

* * *

„Az olvasó úgy érzi, ilyennek kell lennie a mai költészettel, legalábbis, ha hiteles akar lenni. Harminc körüli a manus, Szarvason lakik, dolgozik valamit, van nyaralója a holtág partján, szeret pecázni, előfordul a diszkóban, amit máskor cikinek tart, de hát ez van, nincs mese. Inni is szokott, mérsékelten utálja is magát érte néha. De közben pontosan leírja az ittasságnak azt a fokát, amikor minden ismerősen lát valami szeretnivalót, muszáj őket rögtön fölhívni telefonon. Ahogy majdnem mindenki, a szarvasi srác is képes iróniával figyelni önmagát, de ahány ember, anynyiféle önierónia. Ez az elegy ilyen: „*A hiányérzet csak nő/ Belekapni ebbe-abba/ Egyre csökken az erő/ Nem tudom versben/ Szabade ilyen szót leírni/ Hogy csökken/ Ha nem akkor elnézést*”. A környék költője, ez az egyik ciklus címe, az olvasó pedig pontosan érzi, miről van szó. Lehet találni elég megverselni való jelenséget egy hétvégi házban ücsörögve is, többek között ott a jelenlét hiábaavalósága: „*A nyúlzugi telek/Őszi/Téli átváltozásaihoz/Nem kellünk*”, „*Levélhullás nélküünk/ a teraszon*”.

(Bakos András, delmagyar.hu)

„Az ember és a természeti környezet összetett viszonyának a kultúrára gyakorolt hatása manapság egyre több vizsgálat tárgya, sőt az ökokritika révén az irodalomtudományban is megjelent probléma. Hartay Csaba új verseskötetének nagy esélye lenne bekerülni ebbe a diskurzusba, hiszen azon túl, hogy a Holt-Körös egyik partszakaszának nevét viseli címében, jelentősebb felét kifejezetten a fenti problémákra érzékeny versek adják. Ráadásul a szerző a természeteirás hagyományos topozai mellé új nézőpontokat is be-

tud állítani, miközben folyamatosan rákérdez saját helyzetére, a tájhoz kapcsolódó rajongására vagy épp fel-felbukkanó közönyére. Szerencsés az is, hogy végig ezen a jól behatárolható földrajzi helyen marad, de egy-egy kép vagy összetettebb látvány leírásakor tud tágabb, néhol már-már filozofikus horizontot is nyitni. Azaz a téma jó és időszerű, a nyelv erőteljes, a beszéd-mód bátor, sőt Hartay is érett, a pályakezdés buktatóin már túllépett költő.”

(Bedecs László – Élet és irodalom)

„Optimális hangtét, működőképes nyelv és organikus kódok: ezek a fő jellemzői az új Hartay-kötetnek. Optimális azért, mert mai és időszerű a szövegek szövete, nincs bennük fölös archaizálás sem nagyonmondó futurizmus. A manapság honos minimalizmus, az önkifejezés kopársága, szárazsága csak éppen hogy megérintette. Ott használja, ahol kénytelen, mert nem lehet másképp megoldani a dilemmát. Néhol emlékeztet régebbi önmagára, amikor még túlhalmozta a metaforákat, allegóriákat, de most iróniába csomagol minden alap-allítást, ezért groteszk módon hiteles. Átütő erejű, műves, ugyanakkor soha nem direkt, a túlzott közvetlenség ugyanúgy távol áll tőle, mint az általanosító filozófia. Tulajdonképpen a mai magyar líra-világ legjobb vonulatait ötvözgeti, varrogatja, színezi és újrvariálja. Az abszurd és a dekonstruktív posztmodernség nála összeáll valami egészen különös entitássá, ami felborzolja az olvasó idegeit, és szomjassá teszi az újabb benyomásokra. Ezért jelenleg időtálló matériának tűnik ez a beszéd-mód, distinkció és öncenzúra működteti.

...Működőképes a nyelve, szinte problémamentes a Hartay-szótár. Ha minden kifejezést megjegyzünk, elraktározunk, egyszer csak megjelennek újra a memoriánkban, mint emléknyomok. Hogyan csinálja ezt Hartay, a költő? Organikusan, magyarán: szervesen építi össze a grammatical *lego* darabkáit, újszerű a nyelvezete, mégis ott lappang benne a tradíció melege, otthonos illata. Nem kever idegen testet, oda nem illő színt a vers-akvarellbe. Azt is lehetne mondani, ha nagyon közel akarnánk kerülni a versek világához, hogy festmények, néhol káprázatos lelemények, nyelvi megoldásokkal tarkított ikonok, ábrák ezek a lírai textusok, de nem akarhatunk közelebb menni, mint engedné. Betartja a távolságot, az olvasó csak egy bizonyos pontig kísérheti el, onnan egyedül megy és a befogadónak is kell a magány a titkok megemésztséhez. Persze nem olyan nagy rejtelylekről van szó, mint a népmesékben, sokkal hétköznapibb ugyanakkor mégis meghökkentő régészeti feltárási tanúi lehetünk.”

(Kántor Zsolt – Szarvas és Vidéke)

„A Szarvason élő Hartay Csaba fiatal kora ellenére régi motoros az élő magyar irodalomban. Első két kötete [*Vakuljon meg az árnyék* (1996); *Gyertyataposás* (1998)] Sárándi József szerkesztésében jelent meg, Hartay az azóta legendássá vált *Sárkányfű* körének tagja volt, több mint tíz éve rendszeresen publikál verseket nemcsak irodalmi folyóiratokban, de napi-lapokban (Népszabadság, Népszava) is. Legújabb, Nyúlzug című könyvét a Podmaniczky Művészeti Alapítvány gondozta, az anyag szerkesztője maga Podmaniczky Szilárd volt, a korábban kizárolag a névadó munkáit megjelentető kiadó ezzel a válogatással nyitott a profilján. Alcíme nincs a Nyúlzugnak, sem a szerző, sem a kiadó nem tájékoztatja az olvasót, hogy a gyűjtemény szövegeinek többsége már megjelent Hartay-kötetekben.

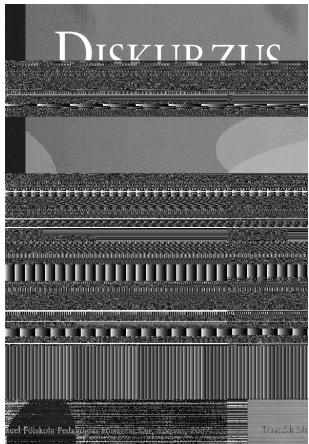
Best of Hartay ez a könyv, nem vitás, az újraközlések tényének elhallgatása viszont aligha véletlen, sőt, annak (lehetséges) okai is megfejthetők. Evezig tartó kötetfejlesztés, nagyon aprólékos szerkesztői munka előzte meg a *Nyúlzug* megjelenését, nemcsak válogatás történt, de szinte minden versen finomított, gömbölyített a szerző és a szerkesztő alkotta munkaközösséggé. Lecsiszolt, besimított anyag került ebbe a könyvbe, a változtatások miatt kvázi új művek születtek. Öt ciklusba rendezve százharmincegymás vers, plusz (keretként) egy-egy opusz az elején és a végén (a ciklusokból mintegy kiemelve). Tekintélyt parancsoló mennyiségek, soknak is tűnhet első pillantásra, ám tényleg csak elsőre, a szerkesztés ebből a szempontból is igen gondos volt, nem túlbeszélt, nem túlhúzott a gyűjtemény, egyetlen íven mozog a könyv, és nem lógnak ki belőle se ciklusok, se egyes versek. Hartay lírája különleges képződmény, megzabolázott gesztusköltészet ez tulajdonképpen, meglepő, eredeti trópusok, nagyon határozott expressziós és atmoszférarendeरtő erő, valamint verstaní képzetlenség jellemzik a verseket. Szabadon futó, poétikai alakzatokba nem gyöömöszölhető szövegek sorakoznak egymás után a könyvben, helyzetdalok (plusz a *Titokváltozatok* című ciklusban egy csokornyi koan), amelyeknek sajátos, csak Hartay Csabára jellemző karakterét a szerző furcsa ritmusú versbeszéde és koravén látásmódja adja. Nagyon izgalmas, ahogyan a szövegekben megjelenő fiatalos, mozgalmas élményvilág (pörgős bulizás, ivászat, horgászat, munka) összeakad az ezt elmesélő higgadt, szemlélődő szerzői hanggal, feszítik és megtartják egymást, a kettő ellentéte lerontás helyett egy dinamikus egyensúlyt kölcsönöznek a lírának. Működik, és működteti olvasóját is.”

(Szabó Tibor – Bárka)

Diskurzus

Tudomány és Művészet

TSF Pedagógiai Kar, Szarvas, 2007., 256 oldal

Megjelent a Diskurzus, a Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai Főiskolai Karának kiadóványa. *Virágné Horváth Erzsébet* szerkesztő és a szerkesztőbizottság – *Lipcsei Imre, Lonovics László, Szilvássy Orsolya, Zsiga Jánosné* – ezúttal a 2007. évi Magyar Tudomány Napja ünnepe előtt tisztelgő kari rendezvényen elhangzott előadásokat tárja az olvasók elé.

A magyar és angol nyelvű összefoglalót tartalmazó tudományos munkákat négy téma körbe csoportosították, melyek a következők: Pedagógia és személyiség, Fejlesztő pedagógia, Fejlesztő módszertan és végül: A pedagógiai kari művészstanárainak alkotásai.

Az első téma kör a humor, a tanítói hivatás, a bátorító nevelés, a testidentitás és a kamaszszemélyiség szempontjából elemzi a pedagógiai tevékenység személyre szóló, különböző aspektusú kérdéseit. A második részben a zenei képességfejlesztés, a tantárgyi attitűd, a differenciáló és sajátos fejlesztés s a számítógéppel történő szövegértés-fejlesztés elemzése kap szerepet. A harmadik egység a tanulási stratégiák, az anyanyelvi fejlesztés, a gyermekversek, a mondatelemzés és a szövegértés-értelmezés és szövegalkotás kérdéseivel foglalkozik. A negyedik rész művészstanárainak alkotó személyiségeit kifejező különböző alkotásaiból mutat be válogatást.

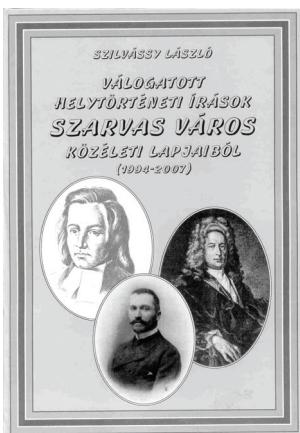
A téma kör a perszonálpedagógia (personalized system of instruction, ang.) különböző szempontú megközelítését kínálja, amely egyrészt a személyre koncentráló pedagógiai folyamatokat, másrészt az egyéni képességekhez igazodó tevékenységformákat fejezi ki. A differenciáló, fejlesztő pedagógia elméleti alapját tehát a perszonálpedagógia képezi, amely lehetősséget nyújt a komprehenzív pedagógia és iskolai gyakorlat néhány összefüggésének a tanulmányozására is.

A kötet a Szarvaspress nyomdában készült 350 példányban.

Dr. Lipcsei Imre

Szilvássy László
**Válogatott helytörténeti írások Szarvas város
közéleti lapjaiból 1994–2007**

Magánkiadás, Szarvas, 2008, 366 oldal

Szarvas legtermékenyebb szerzője, Szilvássy László legújabb könyve több meglepetést tartogat a figyelmes olvasó számára. Az első meglepetés a kötet külső megjelenése. Az eddig megjelent legtöbb kötetének borítóit a puritán egyszerűség jellemzi. E kiadványának külleme imponáló: nagyméretű, kemény borítású, szép kivitelű. Tartalma és szerkezete is tartogat meglepetéseket.

Előszavában a Szarvas és Vidéke, valamint a Szarvasi 7 című független hetilapban (többnyire ez utóbbit) az 1994–2007. években megjelent, általa érdekesnek tartott írásokat ígéri csokorba szedni. Ha azonban az olvasó fellapozza a kötetet, azt tapasztalja,

hogy már az első oldalakon 1851-ből közöl a „*Hajdani Szarvasról*” címmel kivonatot. Ezt még másik két cikk követi, 1885-ből és 1902-ből. A 120. oldaltól újabb régi cikkek – „*Tót atyaiak Amerikában*” (Szarvasi Lapok, 1884), valamint „*Szarvasi morzsák 1904-ből*” címmel (Szarvasi Hírlap) – bukkannak fel ismét érdekességeként az 1997-es írások között. Más fejezetek után is be-becsempezett a Szerző réges-régeket.

Azt sem értem, hogy Harruckern, Tessedik és Bolza (egyébként minden tiszteletet az övék) miért került a könyv borítójára az 1994–2007 évekből igért cikkek előtt.

A Szerkesztő 366 oldalon 308 cikket szedett össze érdekességekből. „Szubjektív megítélet” igér, amit a későbbiekben következetesen be is tart. Szilvássy László 80 évesen is dolgozik, könyvet szerkeszt és ad ki. Ritka adománya a sorsnak. Látszik, hogy több évtizedes kutatómunka hordaléka/hozzádáka, ami e könyvben található, bár szokatlan, hogy a szerző más könyveihez gyűjtött anyagának maradékát külön kötetben adja ki. A könyvet – ami, még egyszer mondjam: szép kiállítású – igazán csak a Szerző szubjektivitása tartja laza szövédékként össze.

Találhat benne az olvasó valóban fontos dolgokról írásokat – néhányat. Van benne több, valóban érdekes esemény is, de főként a Szerző cikkeit, könyveinek recenzióit, kiadványainak reflexióit, (úgy gondolom, azokat

mindet) tartalmazza. A válogatás egysíkú, döntően egy lapból (Szarvasi 7) válogat. Zavaró, hogy fontos és kevésbé fontos hírek együtt szerepelnek, mint pl. a galambkiállításról, cigány önkormányzati ülésről, a tiszta vízről és a Millecentenáriumi nyitányról szóló hírek egymás után sorakoznak (54–56. oldal). Rendszerint szó szerinti átmásolások az idézett szövegek, de nincs sehol egy lapszám, oldalszám, idézőjel, ahogy illik egy-egy hivatkozásnál.

A könyvnek inkább olyan címet ajánlottam volna: *A helyi lapokban megjelent érdekességek Szarvas város múltjából*. Így már akár belefér 1851-től 2007-ig minden, amit a szerző egyébként is beleszerkesztett a könyvbe.

Azoknak, akik szeretnék városunk közelmúltbeli érdekességeit megnézni, és nem akarnak heteket a könyvtárban tölteni, mindenkorban ajánlom e könyvet.

Szólnom kell a jelentős számú támogatóról, szarvasi cégekről és külön a Hidasi családról, akik nélkül ma egy kiadvánnyal kevesebb lenne városban. Jó lenne, ha példájukat a jövőben minél többen követnék.

Dr. Reszkető Péter

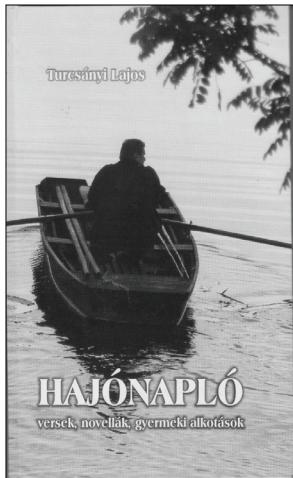

Kutas Ferenc felvétele

A Fő téri Ceres-kút

Turcsányi Lajos
Hajónapló
versek, novellák, gyermeki alkotások
Magánkiadás, Békésszentandrás, 2008, 261 oldal

Turcsányi Lajos sokoldalú ember: a test, és a testi bajok, a lélek, az emberek lelki gondjai egyszerre érdeklik. Valószínű, táltos lett volna úgy egy-kétezer évvel ezelőtt.

A szerzőnek ez a harmadik kötete. Hitvallása: „*alkotni jó, ténykedni fel-emelő és tenni kötelesség*”.

A kötet érdekes együttműködés eredménye: 261 oldalon, négy kis novellát, 159 verset és néhány „gyermeki” alkotást tartalmaz; ugyanis a békésszentandrási Hunyadi János Általános Iskola és a szarvasi Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola és Óvoda tanulóinak néhány írása és rajza is megtalálható e könyvben. Tóth Éva, Korbely István és Kulcsár Gábor grafikai munkái színesítik a képet. Így,

együtt, valóban „csoporthasználom”!

A szép kivitelű, kemény kötésű a könyv. (Kár, hogy a szerző nem könnyíti meg olvasói helyzetét egy betűrendes címjegyzékkel, így elég nehézkes a kezelése.) A kötet a „Hajónapló-csodavárás” című novellával kezdődik, mely éppen a 20 évvvel ezelőtti Páneurópai Piknik idején lejegyzett gondolatait mutatja. Egy magányos, munkában megöregedett néne és a vasfüggönyön átrohanó németek csodavárását állítja párhuzamba. A versek között is van még két kis karcolat „Hajónapló” címmel, 2008-ból.

Prózai írásaiban emberi arcokat, emberi öröömöket, gyarlóságokat mutat be. Versei ugyanezkről szólnak, de gyakran

öniróniával, kritikával, máskor nosztalgiázva, rajongva vagy szomorúan. Többnyire a hagyományos formákat használja, olykor kísérletezik; általában filozofikus hangulatban, de gyakran szkeptikus és fél az elmúlástól.

:

*„Egyetlen dologtól rettegek mindig,
Nem jön több holnap a sok holnapután.”*

Máskor játékos, mint a *Four season* c. versben:

<i>Őszikék,</i>	<i>Őszülök,</i>
<i>Nyárikák,</i>	<i>Deresen</i>
<i>Télikék,</i>	<i>Lombom hull,</i>
<i>Éjszakák,</i>	<i>Készülök.</i>

Végül kedvcsinálónak a kötet olvasásához, idézek pár sort a *Zakatolva csendesen* c. verséből:

*„Őrködöm álmodon,
Jól esik, láthatom
Szép szemed, illatod,
Vállamon itt hagyod.”*

Dr. Reszkető Péter

Agrártörténeti füzetek

14. és 15. szám

A TSF MVK Kara tovább folytatta az 1998-ban elindított Agrártörténeti füzetek c. sorozatának kiadását. A 2007-ben megjelent 14. számot még Dr. Bukovinszky László szerkesztette, aki 2003-tól gondozza ezt a kiadványt, de a 15. szám már változást jelez: Dr. Szitó János és Csengeri Erzsébet jegyzik. Az új szerkesztők megjelenése jelzi, hogy a korábbi kiadó TSF MVK mellett a sorozat kezelését a Tessedik Öreggazdasz Egyesület vette át. Így a korábbi felelős kiadó, Takácsné dr. Hájos Mária dékán mellett, az utóbbi számon már a másik felelős kiadó, dr. Köhler Mihály egyesületi elnök neve is megjelenik. Mindkét füzet a szarvasi Digitális Kalamáris nyomdai munkájának köszönhető.

Molitorisz Pál

Képviselő-portré a szarvasi választókerületből

Borgulya Pál (1872–1960)

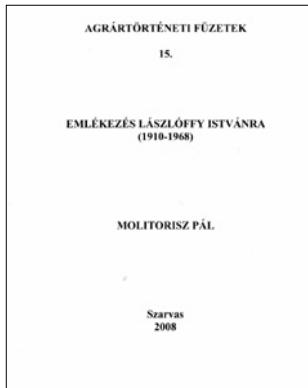
Agrártörténeti füzetek 14. Szarvas, 2007. 30 oldal

A 14. szám *Borgulya Pál* szarvasi nemzetgyűlési képviselő életpályáját mutatja be. A szerző a tőle megszokott precízitással, történelmi környezetbe helyezve mutatja be a paraszti származású Borgulya Pál küzdelmes, példamutató és sikeres életútját. Borgulya Pál ugyanis a trianonai események utáni időszakban az első nemzetgyűlési képviselőválasztáson lett, és „*máig az egyetlen paraszt-képviselője*” a szarvasi választókerületnek. Két cikluson át (1920–1926)

volt emblematikus személyisége mind a nemzetgyűlésnek, mind Szarvasnak. Képviselői munkája után is, 1948-ig, aktív, meghatározó személyisége maradt a szarvasi közéletnek. Életpályája és politikai küzdelmei ma is aktualizálható tapasztalatokat indukál az olvasóban, tanulságul szolgálhat számunkra: nincs új a nap alatt! Borgulya Pál élénkülhetetlen érdemeket szerzett a szarvasi mezőgazdasági szakoktatás megteremtésében is.

Molitorisz Pál
Emlékezés Lászlóffy Istvánra (1910–1968)
Agrártörténeti füzetek 15. Szarvas, 2008. 29 oldal

A 15. szám *Lászlóffy István* mozgalmas életét mutatja be. Szarvason végezte középiskoláját a Szarvasi Vajda Péter Ágostai Hitvallású Evangéliikus Főgimnáziumban, majd az akkor alapított Magyar Királyi Tessedik Sámuel Középfokú Gazdasági Tanintézetben végzett 1931-ben. Diákként főszerkesztője volt a még megjelenő *Tessedik Napló* elődjének, az *Aranykalász* c. ifjúsági lapnak is. Később korelnöke a Tessedik Öreggazdák Szövetségének. Már ezek a munkái is predesztinálják arra, hogy az *Agrártörténeti füzetek* lapjaira kerülhessen, de az 1956-os forradalom idején beválasztották a Járási Forradalmi Tanácsba. A forradalmat követő megtorlás egzisztenciálisan is meghurcolta. A 25 fotóval illusztrált kiadványban ezekről olvashattunk részletesen. A kiadvány újdonságát csökkenti az, hogy az anyag – majdnem változatlanul – már megjelent *Szarvas és Vidéke* (2008. július 31.) számában, valamint részleteiben a *Forradalom és megtorlás 1956–1963 c.* (Szarvas, 2006) könyvben.

Érdekes az is, hogy az alapító szerkesztő, és a korábbi sorozatszerkesztő előszava mellett még egy (nem jegyzett) *Bevezetés*, valamint dr. Köhler Mihály elnök aláírásával egy *Utószó* is található a kis kiadványban. Szakítottak a szerkesztők a korábbi szokással is, vagyis azzal, hogy a hátsó (külső) borítón eddig a szerzőt mutatták be. Itt ugyanis 'SzJ' aláírással egy amolyan elnagyolt, kivonatolt „ajánló” szöveg olvasható.

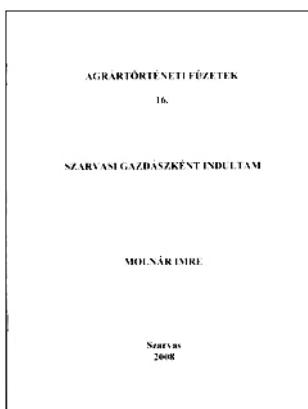
Dr. Reszkető Péter

Agrártörténeti füzetek

16. és 17. szám

A szerkesztők és a kiadó következetesen dolgoznak: továbbra is megjelennek az agrártörténeti füzetek, és egyre gyakrabban. A legutóbbi két füzetet – csakúgy, mint az előzőt – Csengeri Erzsébet és dr. Szitó János szerkesztette, dr. Köhler Mihály lektorálta, a TSF MVK a Tessedik Öreggazdasz Egyesülettel karoltve adta ki. A nyomdai munkát a szarvasi Digitális Kalamáris végezte.

*Molnár Imre
Szarvasi gazdászként indultam
Agrártörténeti füzetek 16. Szarvas 2008. 45 oldal*

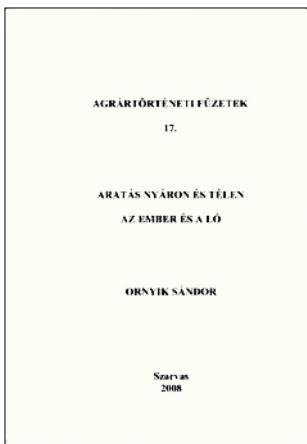

A 16. füzzel új irányt vettek a szarvasi öreggazdák: megkezdték egyes, általuk érdekesnek tartott sorsú, volt diáktársuk bemutatását. Az első ilyen *Molnár Imre* vallomása 45 oldalon, 10 fotóval.

A történet egy gyomai tanyán, a szerző születésével indul, általános és polgári iskoláin át a Szarvasi Mezőgazdasági Technikumig, majd a szakmai munkájának bemutatásáig... nem is tudni pontosan meddig tart! (Az utolsó kép aláírásán az 1975-ös évszám szerepel.)

A kiadvány a szerző küzdelmeit és sikereit mutatja be – kötetlenül, néha részletesen, máskor elnagyoltan, többnyire mesélő stílusban. Éleットörténete amolyan keresztmetszete (1944 végétől) a XX. század második felének, és agrártörténete is egyben, a gépállomásoktól a téteszekig. Kár, hogy a történet itt be is fejeződik! Nem derül ki ugyanis, hogy az utóbbi évtizedekben mivel foglalkozott a szerző.

Onyik Sándor
Aratás nyáron és télen. Az ember és a ló
Agrártörténeti füzetek 17. Szarvas 2008. 53 oldal

A 17. füzet 53 oldalon, 15 fotóval illusztrálva jelent meg. A kiadvány valójában – ahogyan a címből is kitűnik – két fejezetre oszlik: az első 5 oldal a szerző életéről szól, a második fejezet az ember és a ló kapcsolatát taglalja 31 oldalon. Ez utóbbi rész a szerkesztő válogatása a szerző lovas cikkeiből. A szerző ugyanis a lótenyésztéssel, lovas versenysporttal foglalkozott évtizedeken át. A két különálló fejezetet a 15 fotós *Képes melléklet* választja el.

A *Bevezető* helyett c. bevezető fejezetben a szerző bevallja, hogy a lektor készítésére fogott hozzá az íráshoz (2007-ben), és képet kívánt adni egy letűnt társadalmi rendszer agrárpolitikájáról is. Szinte erre reflektál a lektor személyes *Utószava*, köszönő, baráti mondatai.

Érdekes, olvasmányos írás, kár, hogy néhány betűhiba ront a hatáson, és sok, a tagmondatokat elválasztó vessző hiányzik a szövegben. A korábban megsokkott igényességet kellene követnie tématálasztásban, szövegalkotásban és nyelvhelyességen is.

Dr. Reszkető Péter

Szarvason történt 2008-ban

Január

01. Az Arborétum új igazgatója: Dr. Hanyecz Katalin.
03. Babák Mihály polgármester fogadta a helyi sportegysületek képviselőit.
08. Megemlékezés Wass Albert 100. születésnapján a Történelmi Emlékút szervezésében.
09. Romafest a Művelődési Központban.
10. Rendkívüli testületi ülés.
  - A biogáz-beruházás egyeztető tárgyalása Ezüstszőlőben.
11. Évadzáró ülés: 40 éves a Kajak-Kenu Vizisport és Szabadidő Club.
15. 70 éves születésnapján köszöntötték Novák István főépítészt.
- Aktuális témaik a Regionális Hulladékkezelőmű ülésén.
- Nyertes pályázat: a Szarvasi Ipari Park fejlesztése inkubátorház építésével.
16. Belterületi belvízrendezés közbeszerzési eljárás győztesének kihirdetése.
16. Eve Ensler: A vagina monológok szlovák nyelven a Művelődési Házban.
17. Eve Ensler: A vagina monológok magyar nyelven.
18. Varju Krisztián festménykiállítása a Múzeumban.
19. II. Szarvasi Táncgála a Művelődési Központban.
22. A Vajda-hetek megnyitójá a Gimnáziumban.
- Ált. iskolások Kazinczy Szépolvasó Versenyének döntője a Könyvtár rendezésében.
- Pólus Erzsébet festett üvegeinek kiállítása a Múzeumban.
23. Rendhagyó történelemről a Vajdában. Téma: a reformkor, előadó dr. Velkey Ferenc.
24. Testületi ülés témai: az önkormányzati képviselők tiszteletdíjairól és juttatásairól; az önkormányzat rendelete gondoskodást nyújtó ellátásról, és térítési díjakról; Ifjúsági és Sportbizottság tájékoztatása a sportcéltű keretek felhasználásáról; köztisztviselői teljesítménykövetelményekről; a Gyógytermák Kft. beszámolója; az önkormányzat Közbeszerzési tervének elfogadása; beszámoló a Turinform Iroda tevékenységről; turisztikai pályázatok elfogadása; bejelentések; zárt ülés.
  - Újabb telket bocsátott a Habitat rendelkezésére a Képviselő-testület.
  - Fennállásának 25. évfordulóján elismerő oklevelet kapott az Integrál Építő Zrt.
  - Csdabörönd – a Gyerekszínház magyar nyelvű előadása a Művelődési Központban.
  - Elhunyt Cs. Pataj Mihály festőművész, a Tanítónőképző és a Vajda egykori tanára.
25. Nyertes pályázat az SZVKKI óvodái, és a Fő Téri Iskola fejlesztésére.
- Csdabörönd – a Gyerekszínház szlovák nyelvű előadása a Művelődési Központban.
- A PolgárÓ Egyesület 15 éves fennállásának ünnepé és közgyűlése.
- A Művészeti Alapiskola „kiválóra minősített” címét szerzett.
- Bővült az Arcképcsnak a Vajdában a humán- és reáldíjasok arcképeivel.
31. Rendhagyó óra a Vajdában: Vajda P. irodalmi munkássága (Előadó: Dr. Kutas Ferenc).
- Dr. Igriczi Zsuzsanna A bárányhimplő ellen címmel tartott előadást a bölcsődében.
- A Város- és Környezetvédkövető vendégei: dr. Hanyecz Katalin az Arborétum igazgatója és Szabóné Komlovszky Ildikó főiskolai dr. főiskolai főigazgató-helyettes.
- Elhunyt Rácz György képzőművész, aki Ruzicskay-tanítványnak vállotta magát.

Február

01. A Vajda Gála vendégei: Vajda Tibor és Vajda Etelka, Vajda Péter leszármazottai.
- Lázár Zsolt lelkész lett az „Év embere” Békés megyében.
- A Liberális Klub vendége: Kóka János, az SZDSZ elnöke.
- Novák István városai – könyvbemutató a Művelődési Házban.
- Az év sportolója – olvasói szavazatokkal: Somogyi Nikolett (aerobic) és Dombvári Bence (kajak).
04. Az Országgyűlés Turisztikai és Gazdasági Bizottságának ülése a Liget Hotelben.

- Elsős „zenészek” avatása a Chován Kálmán Művészeti Alapiskolában.
- Félévi záró bemutató a Művészeti Alapiskola társastánc tanszakán.
- 05. Jézus Krisztus Apokalipsze: vetítéssel illusztrált előadássorozat.
- 07. A Roma Polgárjogi Alapítvány sajtótájékoztatója a szakemberképzés programjáról.
- A civil szervezetek új munkatervet készítettek, és tisztségviselőket választottak.
- 08. Kiállítás Ruzicskay György festművész képeiből a Megyeháza előcsarnokában.
- Sebességmérő berendezést nyert pályázaton a város.
- 13. Farsangi Operettgála a Művelődési Központban.
- 14. A Szlovák Iskola farsangi ünnepe.
- 15. Rendkívüli testületi ülés.
- 16. XI. Ruzicskay György Művészeti Emlékverseny.
- 19. Deux- Sevres megye Niort-i delegációjának fogadása a TSF Pedagógiai Karán.
- 21. mindenütt jó, de legjobb otthon. Gyerekszínház a Művelődési Központban.
- Közmeghallgatás; tárgya: a 2008. év költségvetése.
- 22. „Szociális Népszavazás 2008” – fórum a Művelődési Központban.
- Az Év sportolója díjat Szirony Dóra, Mácsár Dorina, Blastyák Attila, Dombvári Bence és Rohony Balázs kapta.
- œt évre kötött szerződést, az Ápolási Intézet a működtető Szakorvosi Kft.-vel.
- 20. Felolvasó színház: Jánosik á lá Vivaldi.
- 21. Békés-Bihar Vegyes Bizottság alakult az M44-es út Aradig tartó kiépítésére.
- Tovább gyűjtik az adományokat Ruzicskay György festművész szobrára.
- 23. Curie Környezetvédő Emlékverseny területi fordulóját tartották a gimnáziumban.
- A Baráti Kör tisztújító taggyűlést tartott.
- A Baráti Kör kiosztotta a Szarvasért emlékérmet. Az Év embere: Takács Miklós.
- Az év szövegszerkesztő bajnoka: Csipai Melinda és Csikós Edina.
- 26. A Szlovák Színház előadása: Temetőkönyv.
- 27. A Rendőrkapitányság 2007. évértékelő munkaértekezlete.
- 28. Babák Mihály polgármester a Tessedik-tanya felújításának és hasznosításának lehetőségeit vizsgálta a TS Emlékbizottság és a Környezetvédő Egyesület részvételével.
- A Városvédő Egyesület vendégei: Babák Mihály polgármester, Csasztvan András, Pákozdi János, és Szentesi János energetikus a GALLICOOP Zrt.-től.
- 29. Rendkívüli testületi ülés.
- A KOMÉP tavaszi nagytákarítást szervezett.
- Szlovákok Kulturális Köré közgyűlésén részt vett Jurij Migas szlovák nagykövet, Jan Süli főkonzul és felesége.
- Megkezdődött a próbaüzem a Gallicoop Víztisztítójában. A tisztított víz (az engedély szerint hat hónapig) a Körös-holtágbba folyik.

Március

- 01. Szarvasi aerobik-sikerek a csehországi Zlin városában.
- A város és az MLSZ ajándékát vette át Orovecz József, egykor labdarúgóedző.
- 02. Átadták a TSF felújított kollégiumát, a Cervus Hostel épületeit.
- 03. Nyertes pályázat: végleges Víziszinpad, és gyalogtúra útvonalak kialakítása.
- Tanítói verseny a TSF Pedagógiai Karán.
- Dernovics László önk. képviselő Nőnapot és Zabijackát szervezett Ezüstszőlőben.
- 05. Nyertes városi pályázat az iskolák informatikai fejlesztésére.
- 07. Tudás Tóke – Társadalmi Tóke; regionális konferencia a MIOSZ szervezésében.
- 08. Teglásiné Peskay Ilona festményeiből nyílt kiállítás a Múzeumban.
- 09-11. Erdélyi tanulmányút: az idősellátásról tájékozódta a résztvevők.
- 10. Dumaszház a Művelődési Központban.
- 11. Nyertes pályázat: uniós támogatás a hulladéküzemeltetésre.

- Eve Ensler: A vagina monológok szlovák nyelven a Művelődési Központban.
- 12. Chován Kálmán Művészeti Alapiskola tanári hangversenye Művelődési Központban.
- 13. A „Közlekedésbiztonság gyermekszemmel” c. rajzpályázat díjkiosztása.
- A szarvasi taekwondo vizsga, Máté Zoltán 5. danos nemzetközi mester, a szövetség alelnöke részvételével.
- 15. Városi ünnepség az 1848-as forradalom évfordulóján.
- Megnyílt az Arborétum növényárudája.
- Novák István főépítész átvette a Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztle kitüntetést.
- 19. Lonovics László képzőművész kiállítása a Múzeumban.
- 20. Testületi ülés témái: a 2008. évi költségvetés módosítása; az önkormányzati vagyon és vagyonmagánkodás módosítása; a Városi Könyvtár 2007. évi tevékenysége; a KOMÉP Kft. a bérletek kezeléséről; a Körös-szögi Kistérség Szociális és Gyermekjóléti Intézmény 2007. évi működése; a Polgárör Egyesület 2007. évi tevékenysége.
- 26–27. Napjaink elhető szlovák kultúrája: konferencia a Közművelődési Központban.
- 27. Nyertes pályázat: belvízrendezés, és a Deák utcán, jelzőlámpás csomópont kiépítése.
- 28. „Szarvasi Kockázatos” címmel karikatúrakiállítás nyílt a Múzeumban.
- Áadták a szélessávú internetezésre alkalmas gerincvezetéket.
- A Víz Világnapja: konferencia a TSF Mg. és Környezetgazdálkodási Karán.
- Az aerobikosok részét vettek a Magyar Kupa I. fordulóján.
- 29. A VIII. országos pedagógus úszóversenyéről érmeikkal érkeztek haza a szarvasiak.
- Vajdás sikerek a megyei szóbeli idegen nyelvi versenyen.

Április

- 03. A Leader Körösök Völgye akciócsoport lakossági fórumot tartott.
- Katasztrófavédelmi versenyen jól szerepelt a Szlovák Iskola és a Vajdások csapata.
- 04. A Mozgáskorlátozottak Szarvasi Egyesülete közgyűlést tartott.
- 05. Mácsá Dorina aranyérmes lett az ITF Taekwondó Cupán.
- 07. Dr. Pálhegyi Ferenc pszichológus Körkép- korkép- körkép címmel tartott előadást.
- 10. Fórum a Gallicoop Zrt. tisztított szennyvízének elhelyezéséről.
- A Második Esély Népfőiskola nyertes pályázatával folytathatja munkáját.
- Az Emberoltó Alapítvány sikeres pályázatával megkönnyíti a hátrányos helyzetű gyerekek pályaválasztását.
- Turcsányi Lajos bemutatta a „Szentandrás gyöngyei” c. verseskötetet a Múzeumban.
- A Körös-Holtág Hasznosító Egyesület közleményben tiltakozott a Gallicoop tisztított szennyvízének befogadásá ellen.
- 11. Ágoston Béla és a Lux Nigra adott koncertet a Múzeumban.
- Benka Gála az Evangéliikus Ótemplomban.
- 13. Molnár Béla Emlékév megnyitójára alkalmából vetítették A kis kakuk című filmjét.
- Megjelent Molnár Béla Madártani dolgozatok című kiadványa.
- 14. Irodalmi délután a szlovák iskolásoknak a Szlovák Tájházban.
- 14. Zongora táncsakai bemutató a Chován Kálmán Művészeti Alapiskolában.
- 16. Tatiana Kusá: És velem mi lesz, édes? A Vertigo Szlovák Színház előadása.
- 17. Kiss Péter cancelláriaminiszter a szarvasi Szlovák Önkormányzatnak adta a legmagasabb értékelést a kisebbségi konzultáción.
- 18. Nyertes pályázat: belterületi belvíz elvezetés III. üteme.
- Iváncoš Vilmos első helyezett lett a megyei trombitaversenyen.
- 19. A Babilon TSE értékes helyezései az Országos Hip-hop-versenyen.
- Az önkormányzat önkéntesei segítettek a Habitat-házak építésében.
- 20. A Tavaszi Kupán a Tánccsopor Egyesület kitűnő szereplő és jó házigazda volt.
- 22. Kakaókoncert a Chován Kálmán Művészeti Alapiskolában.
- Hartay Csaba Nyúlzug című kötetének bemutatója a Városi Könyvtár szervezésében.

23. Turisztikai fórumot rendezett a Tourinform Iroda.
- Babák Mihály o. gy. Képviselő, polgármester fogadta az azerbajdzsáni nagykövetet.
24. Védőoltási Napot szervezett a TSF Pedagógiai Kara.
- „Megújuló energia-potenciál a Dél-Alföldi régiókban” konferencia a TSFMV Karán.
- Somogyi Nikolett az aerobik világbajnokság szarvasi résztvevője volt.
- Harcművészet: Brachna Bence és S. Kovács Ádám sikerei a magyar bajnokságon.
25. Sikeresen szerepelt a Babilon TSE a Magyar Bajnokságon.
- 23–25. A III. Szarvasi Expo a Petőfi utcai Sportcsarnokban.
- 25–26. Szlovák Gyermekszínjátszó találkozó a Művelődési Központban.
- A Művészeti Alapiskola lett a legeredményesebb a kézművesek országos versenyén.
26. VII. Országos Hobby-börze a Művelődési Házban.
27. A Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola jótékonyiségi estje.
28. Harmadszor vette át „Magyar Köztársaság jó tanulója – jó sportolója” címet a benkás Varga Virág és Gulyás Mercédesz.
- Az amatőr röplabdabajnokságon bronzérmes a férfi-, ötödik helyezett a női csapat.
- „Lassíts az életért” címmel közlekedésbiztonsági programot indított a Generáli- Provincia Biztosító.
- Lázár Zsolt lelkész „Szükséges kompetenciák értelmezése és mérése” címmel rendezett konferenciát.
30. Flórián napi ünnepség a Tűzoltóságon.

Május

01. Majális az Erzsébet-ligetben.
- Újra felállították a Ruzicskay-ház megrongált díszkapuját.
02. „Együtt a Kárpát-medencében” középiskolás labdarúgó-torna.
03. VII. Suttyomba Népzenei Fesztivál.
- Az I. Szarvasi Sörfesztivál a Petőfi úti Sportcsarnokban.
03. A középiskolások ballagása.
- Jól szerepeltek a szarvasiak az aerobik diákolimpián.
04. Első arborétumi hangversenyét tartotta a Kamarazene kar.
- Idősek elmebajnokságát rendezte az Ótemplomi Szeretetszolgálat.
- A Tűzoltók Napja.
05. A harmonikások tanzaki hangversenye a Művészeti Alapiskolában.
- Díjkiosztás az Én Anyukám címmel rendezett rajzpályázaton.
- A Kézműves Egyesület vendége: Vadászné Ablonczi Enikő textil-iparművész volt.
- Győri István végzős faipari tanuló az országos szakmai verseny ötödik helyezettje.
- A Soós Tibor vezette rézfűvös együttes bronzérmes a Gyulai Kamarazenei Fesztiválon.
- Milyen legyen a belváros – lakossági fórum.
08. Wass Albert igazsága c. színházi emlékest a Művelődési Központban. 08. Ágról szakadt Tilinka című gyerekszínházi előadás a Művelődési Házban.
09. Húszéves a Szarvasi Krónika; a 22. szám születésnapi bemutatója.
- A Dél-alföld népi hangszeri; Hanzó Teréz néprajzos kiállítása a Múzeumban.
- A Nagycsaládosok Egyesületének közgyűlése a Szlovák Közösségi Házban.
- 09–11. Országos szolfézs- és népdaléneklés-verseny III. helyezetje Szklenár Roberta.
10. Megyei kick-boksz diákolimpiai döntőn Mácsár Dorina bronzérmes lett.
14. Hortobágyi László Guo-koncertje a Művelődési Házban.
- Gáyan Uttejak Orchestra koncertje.
- Dr. Palov Józsefre, a Tessedik Sámuel Múzeum alapítójára emlékezett a város.
- 14–15. Halászati Tudományos Tanácskozás a HAKI-ban.
15. Nyertes pályázat: a Körösi utca burkolat-felújítása; a zöldpázsiti játszótér felújítása bővítése; térfigyelő-kamerák elhelyezése; strandróplabda-pálya építése.

17. A Vöröskereszt Világnapja alkalmából rendezett ünnepséget a helyi szervezet.
 – Dombvári és Bodonyi maratoni bajnok a győri országos kajakversenyen.
- Úszóversenyt szervezett a Szarvasi Úszó- Sport Egyesület a Gyógyfürdőben.
18. Két szarvasi karateérem Újvidékről.
19. Elfogadták a Képviselő-testület 2008. második félévi munkatervét.
 – Esőkirály Bohócországban című zenés mesejáték a Művelődési Központban.
- Bencsik Erzsébet festményeinek kiállítása a Művelődési Házban.
- 19–21. Vajdasági vendégek a TSF MKV konferenciáján.
21. A Művészeti Alapiskola tanérváró hangversenye a Művelődési Házban.
 – Thürmer Gyula, a Magyar Kommunista Munkáspárt elnöke Szarvason.
22. Az Önkormányzat költségvetési beszámolója a negyedéves gazdálkodásról.
 – Pedagógus Nap: Babák Mihály polgármester köszöntője.
 – Pedagógai díjban részesült Szili Tibor és Grünvald Béla.
 – Szarvasi bajnoki érmek a Sportaerobik Magyar Kupa II. fordulóján.
24. Gyermeknap az Erzsébet-ligetben.
 – A Szarvasi Öregdiákok Egyesületének közgyűlése a Gimnáziumban.
- A Művészeti Alapiskola tanérvégi kiállítása a Múzeumban.
29. A Körös-szögi Kht. taggyűlése az Aranyszarvasban.
 – A Kajak-Kenu Club érváró közgyűlése.
 – A kajak diákolimpia és ifi-válogatóján Kovács és Dombvári versenyben maradt.
31. A dobogó legfelső fokait foglalták el a Vajda gyors- és gépírói országos versenyen.
 – Vízimentők évadnyitó értekezlete az Önkormányzati üdülőben.
 – A TSF Sárgulási ünnepsége.
 – Veterán járművek találkozója az Arborétum parkolójában.

Június

01. Megemlékezés és koszorúzás a trianoni békediktátum 88. évfordulóján.
04. Kakaó Koncert a Chován Kálmán Művészeti Alapiskolában.
 – Rendkívüli testületi ülés.
05. Harmonika tanszaki hangverseny a Művészeti Alapiskolában.
 – Teleki Blanka Díjat vett át Mátrai Mária Márta.
06. A Zsáky-házaspár festményeinek kiállítása a Ruzicskay-alkotóházban.
 – „Mert Löwy ember és poéta volt” – Dr. Molitorisz Pál könyvbemutatója.
07. A Sándor Tamás-emlékversenyen 17 egyesület kajakosai vettek részt.
08. A Calais-ban rendezett aerobik viadalon a Blue Gym „trojkája” ezüstérmes, Gyekiczkki Gyöngyi IV. helyezett lett.
 – A szegedi kajak válogatón Nyemcsok Máté megnyerte a serdülők ezres távját.
11. A Művészeti Alapiskola kiváló minősítését megörökítő emléktáblát helyeztek el.
12. A Környezetvédkölcsönös Pépi-kert vendégei voltak.
 – Litauszki Zoltán mentőtiszt vezetésével vízimentő-képzés indult.
13. Az SZVKKI tanérvárója.
14. Az Év Jegyzője kitüntetésben részesült Dr. Melis János.
- Önkéntesek megszépítették a Dózsa úti óvoda udvarát.
- 14–15. Ballagások, érvárók az általános iskolákban.
16. Megemlékezés Nagy Imre és társai kivégzésének 50. évfordulóján.
 – Gyermekkönyvtár-avatás rendkívüli könyvhéttel.
19. A testületi ülés téma: a 2008. évi költségvetés módosításáról; az Önkormányzat Működésének módosítása; a köterület eltérő célú használatának szabályzásáról, valamint használati díjak megállapítása; belvíz- és csapadékvíz elvezető rendszer működtetése; a KOMÉP Kft. tájékoztatója.
20. A TSF Pedagógiai Kara megtartotta diplomaátadó ünnepségét az Ótemplomban.

21. Középhalmon 80 férőhelyes, rendezvényekre alkalmas sárat avattak.
- A Semmelweis Napon az egészségügy dolgozói köszöntötték az önkormányzat.
- Szarvasi Repülő Barátok Találkozója a Kákai repülőtéren.
22. Parlagfű-mentesítés indult a városban.
- III. Tánctáborukat rendezték a Szlovák Általános Iskolában.
23. Szarvasiak is köszöntötték Melis Györgyöt 85. születésnapján az Operaházban.
25. Soltész Mihály a KDNP országgyűlési képviselő sajtótájékoztatót tartott.
- 25–30. Labdarúgó-torna.
29. Közlekedési tanpályát alakítottak ki a Petőfi utcai iskola udvarán.
- 27–29. Az Ügyészségi Sporttalálkozónak adott otthont a város.
- Visszatekintő 1995–2007 címmel megjelent a Szlovák Önkormányzat kiadványa.
30. A Köztisztviselők Napján ünnepelték a város önkormányzatának dolgozóit.
- 30–11. Alkotótábor Korbely István festőművész vezetésével a Ruzicskay-alkotóházban.

Július

01. Dr. Jedlinszky Mária köszöntött a Semmelweis Napon az egészségügyi dolgozókat.
03. A Habitat for Humanity újabb ötlakásos sorházat adott át.
- Európai Uniós vetélkedőt szervezett a napköziseknek a Városi Könyvtár.
- Fejlesztő és szabadidős tábor hátrányos helyzetű tanulóknak a Fő Téri iskolában.
05. Az Országos Szlovák Napon részt vett a helyi szervezet küldöttsége.
- Az Ótemplomi Szeretetszolgálat megrendezte az I. Furugy-napot.
- Nemzetiségeinkért Díjat vett át Mótyan Tibor, a Szlovák Önkormányzat elnöke.
- Dr. Palov József egykor tanítóképzős osztálya 54 éves találkozót rendezett.
06. Templomszentelési évfordulót ünnepelt az Újtemplom.
- 06–13. Szarvasiak a Linux Akadémian, Szerencsén.
- 11–13. XI. Aratónap – Kárpát-medencei Nemzetiségi Napok Ezüstszióloben.
13. KAPUSTNICA” A káposztaleves – vígjáték a Művelődési Központban.
- 17–20. A szegedi Kajak-kenu Európa-bajnokságon Dombvári Bence bronzérmes, Kovács László aranyérmes.
18. A Szarvasi Kézműves Egyesület kiállításának megnyitója a Múzeumban.
19. Kerékpártúra Gödényhalomra Szarvas Város Barátainak Köre szervezésében.
- Veterán autók és motorok kiállítása a Fő téren, autósok és motorosok találkozója.
- Szarvas Város Napja: „Szarvas Képeslapokon” kiállítás a Múzeumban.
- Megnyílt a Napra-Forgó Alkotóház „Reneszánsz Udvvara”.
- „Fehér Szarvas – Jelen Bieli Sarvas” a Letelepedési Emlékműnél és a Múzeumnál.
- „Szarvasáldozás”: perfprmance és közös étkezés, elmélkedés az „Ősök terén”.
- Elismerések a Polgárór Napon.
- 19–20. Horgásznapot rendezett a Sporthorgász Egyesület.
20. Városnapi istentisztelet az Ótemplomban.
- Molnár Béla ornitológus emléktáblájának leleplezése.
- Ruzicskay György-emlékkiállítás az Alkotóházban.
22. Koszorúzás a Harruckern János György szobránál és a Letelepedési Emlékkönél.
24. A rendkívüli testületi ülés téma: döntötték Kohut Andrásné ötéves SZVKKI főigazgatói kinevezéséről; a sportkitüntetésekéről; a kistérségi humán szolgáltató központ létrejöttéről; kiválasztották a belvízrendszer szakértőjét és műszaki ellenörét; közös intézben a könyvtár, jóváhagyták a biogáz üzem megépítését Ezüstszióloben.
- A magyar Continental Singers Együttes előadása.
- A Liszt Ferenc Kamarazenekar jótékonyiségi hangverseny a Múzeumban.
- 25–26. VI. Civil Napok.
- Közkincs Konferencia a „Reneszánsz év” jegyében.
- Gyermekrajz-kiállítás Mátyás királyról a Művelődési Központban.

- Szarvason járt a Nagy Reneszánsz Könyv.
- Civil szervezetek felvonulása és hagyományos találkozója az Erzsébet-ligetben.
- XI. Szarvasi Lovas Nap a sportpályán.
- 27. Víziszínpad: Mágnum Miska, operett.
- Dombvári Bence ezüstérmes lett párosban a Kajak-kenu országos ifibajnokságban.
- Holokauszt megemlékezést tartottak a Partizán utcai zsidó temetőben.
- 29. Babák Mihály polgármester fogadta a Tesco új igazgatóját, Farkas Elődöt.

Augusztus

- 01. A kajak-kenu országos vidékbajnokságban értékes helyezéseket értek el a szarvasiak.
- 02. A XI. Kenumaraton 45 kenuban 157 próbázóval tartották.
- Tanyanap Középhalmon.
- Víziszínpad: A kolozsvári bíró, ösbemutató.
- A Balaton-átúszásnak szarvasi versenyzői is voltak.
- 04. Szarvasi küldöttség utazott Finnországba.
- 09. Víziszínpad: Musical parádé.
- 38. Szent István Király Kupa sakkverseny a Szlovák Iskolában.
- 11. Befejeződött a próbaüzem a Gallicoop Zrt. biológiai szennyvíztisztító telepénen.
- 14. Bemutatót tartottak a HAKI-ban a biorizs- és bioponty-ételekből a Pándi-tanyán.
- 15. Kárpát-medencei Ifjúsági Mozgássérült Tábor Erdélyben szarvasi résztvevőkkel.
- 16. „Kézimunkavarázs” című kiállítás nyílt a Múzeumban.
- 18. Uniós támogatást nyert a Berettyó-Körös Szakképzés Szervezési Társulás.
- 19. A Szarvasi Kamarazenekar koncertje a Lengyel-palota udvarán.
- Schirilla György jótékonyiségi futása a Heim Pál Gyermekkórházért városunkban.
- 20. Szent István Napi rendezvények.
- Szalai Mihály 24 órás emlékverseny a Kákafoki Horgász Egyesület szervezésében.
- A Kelenvölgyi Kamarazenekar táborzáró koncertje a TSF MVK dísztermében.
- 28. Testületi ülés téma: az önkormányzat Szervezeti és Működési Szabályzatának módosítása; a Gyögy-Termál Kft. I. félévi beszámolója; Önkormányzati Minőségirányítási Program módosítása és az Ellenőrzési Terv jóváhagyása; az Esélyegyenlőségi Intézkedési Tervének jóváhagyása; Dr. Ágoston Bélánét a Vöröskereszti helyi vezetőjét köszöntötték nyugdíjba vonulása alkalmából; zárt ülés.
- 29. LEGO Kiállítás.
- 30. V. Meghívásos Szarvasi Pónifogathajtó verseny.
- XXXIV. Országos halfőző verseny a Szent István parkban.
- 31. Az általános iskolák tanévnitójának ünnepségei.

Szeptember

- 01. Az SZVKKI középiskoláinak tanévnitójának ünnepsége.
- A Fő Téri Ált. Iskola új intézményvezetője Rejtő Csaba lett.
- A Nyilvános Könyvtár intézményegységet Baginé Tóth Erika irányítja.
- Intézmény-felújításra 700 millió forintot nyert az Önkormányzat.
- 04. „Variációk hat lábra” – természettudományi vándorkiállítás a Látogatóközpontban.
- 06. Kiállítás a Festő-alkotótábor művészeinek munkáiból a Múzeumban.
- Az egykori tanítóképzők gyémántdiplomásainak találkozója a Múzeumban.
- 07. Hagyományos Halfogó verseny a Siratói holtágnál.
- 10. A főiskolák tanévnitójának ünnepsége az Ótemplomban.
- 12–14. XI. Szilvanap ünnepélyes megnyitója, külföldi delegációk fogadása.
- Ifjú képzőművészek kiállításának megnyitója.
- Jó tanuló – jó sportoló díjátadás.

- Rendhagyó író-olvasótalálkozó Szarvas Istvánnal a Könyvtár szervezésében.
- Hárrom osztály ötvenéves gimnáziumi érettségi találkozója a Múzeumban.
- 13. A polgármester fogadta a testvérvárosok küldötteit.
- A pálinkamínősítő eredményhirdetése.
- Alfa Rómeó-találkozó az Arborétum parkolójában.
- Határörök találkozója a Vasipari Zrt. ebédlőjében.
- Országos Kisgazda-találkozó Szarvason.
- 16–22. Európai Mobilitás Hetet a „Tiszta levegőt mindenkinél!” jegyében rendezték.
- 17. Közlekedésbiztonsági Nap, közlekedésbiztonsági intézkedések.
- 18. Malakológus Társaság konferenciája a Művelődési Központban.
- Testületi ülés témái: 147 millió 62 ezerrel emelkedett az Önkormányzat költségvetése – létszámleépítés és a szociális kiadások módosulása okozza; előirányozták a takarékos gazdálkodást; zárt ülés.
- 19. Környezetvédelmi Nap: illegális szemétlerakók felderítése és megszüntetése.
- 20. VIII. Országos Hobby Börze.
- 20–21. Családi napok a tiszta levegőn.
- Kulturális Örökös Napijai városunkban a „Reneszánsz év” jegyében.
- Az Olimpiai Reménységek Versenyének hárrom szarvasi résztvevője is volt.
- A 9. Női Mozgásfesztiválon díjakat szereztek a szarvasi hölgkek.
- 21. „Kerékpárbarát város” díj átvétele Budapesten.
- 22. „Autó nélkül a városban” – Európai Autómentes Nap.
- 23. Rákász Gergely koncertorgonista hangversenye az Ötemplomban.
- 25. A rendkívüli testületi ülés témái: a Vízművek Zrt. elé kerülő szerződések, előterjesztések tárgyalása.
- 26. Nyilvános Gazdasági Fórum a Polgármesteri Hivatal tanácskozótermében.
- 27. Szarvasi Kamarazene kar koncertje az Arborétumban.
- 28. Vízi-mentők évadzáró értekezlete az önkormányzati üdülőben.
- Sok érmet szereztek a szarvasiak az Aerobikos Magyar Kupafordulón Pécssett.
- 30. Vízkár-elhárítási tanácskozás a Városházán.
- Tök-nap a Szlovák Iskolában.

Október

- 01. A benkások műsorával ünnepeltek az Idősek Világnapján az Ápolási Intézetben.
- A Zene Világnapján Kakaókoncert a Művelődési Házban.
- Babák Mihály polgármester fogadta a cseh nagykövetet.
- 1–4. A Cseh Napokat Jaromír Plisek nagykövet nyitotta meg.
- Az Atton Kvartett koncertje a Művelődési Házban.
- 02. A Szociális Centrumban Babák Mihály és Dávid Zoltán köszöntötte az időseket.
- 03. Szakmai napok az Apáczai kiadóval a TSF Pedagógiai Karán.
- A Népfőiskola programját Lázár Zsolt az egyházközösség igazgató lelkésze mutatta be.
- Pályázatot nyertek, ezért a Vajdások a Reneszánsz Túrán vehetnek részt.
- 04. Maczkó Ferencné valamint Maczkó Dóra szalmafonó és gyöngyfűző kiállítása.
- Ezüstérmesek lettek a szarvasi teniszezők.
- Fesztiváldíjas lett a Szarvasi Kamarazene kar.
- 06. Városi megemlékezés az aradi vöröstanúkról a benkások ünnepi műsorával.
- Emlékműpark-avató Furugyan.
- 07. Nyitott Könyvtár: Huzella Péter verses-zenés összeállítása felnőtteknek.
- 08. Huzella Péter „Boldog szomorú dal” c. rendhagyó irodalomról a Gimnáziumban.
- Forgószínpad címmel tartott évadnyitót a közönség számára a Művelődési Központ.
- 09. Zene-bona, szana-szét: Gyerekszínházi előadás a Művelődési Központban.
- A KOMÉP Kft. rágcsálóiirtást végzett, elsősorban a lakótelepek környékén.

11. A röplabda MIX Kupa díjkiosztója.
- Varnus Xaver orgonahangverseny az Ótemplomban.
- Életfaállítás Gödényhalomnál, a legnagyobb magyarországi kunhalomnál.
15. Nyitott Könyvtár a Múzeumban – Roszik Zoltán: Az európai eszméiség története.
- Felnőttképzési tájékoztató fórum a Művelődési Központban
16. Tolnai Ottó: BAYER-ASZPIRIN, monodráma a Művelődési Központban.
- Szabó Zsolt "Még közelebb" című fotóiállítása.
- A testületi ülés téma: a KOMÉP Kft. beszámolója a köztemetők fenntartásáról és üzemeltetéséről és a szociális bérifikációk kezeléséről; beszámoló a Szarvas és Vidéke c. hetilap működéséről; a SZVKKI és a Chován Kálmán Művészeti Iskola Pedagógiai-Művelődési Programjainak jóváhagyása.
- Megtalálták Réthy Lipót neves szarvasi nyomdász aradi sírját.
17. A Rózsasi Kft. fejőházának ünnepélyes átadása.
- A VIII. Simonyi Imre Szavaló versenyből díjakat hoztak a vajdások.
- 20–22. A györi Tudományos Napokon vettek részt a tudomány és a zene helyi képviselői.
21. Cervinus Színház: Temetőkönyv; előadás a Művelődési Központban.
18. Jótékonysági hangverseny a Mozgáskorlátozottak Egyesülete javára.
21. „Szlovákia a XVI. és XIX. század között” – kiállítás a Múzeumban.
22. „Az angyalok nem sirnak” ünnepi színházi előadás a Művelődési Házban.
- Mémcsesgyűjtés; emlékezés az 56-os forradalom és szabadságharc áldozataira.
- Megemlékeztek Lászlóffy Istvánról, halálának 40. évfordulóján.
- A volt KISZ-üdülő ismét az Önkormányzathoz került.
23. Megemlékezés az 1956-os emlékműnél – koszorúzás.
- 23–26. Az Arborétumban kezműves foglalkozásokat és mesterség-bemutatókat rendeztek.
25. A II. Szarvasi töltöttkáposzta-főző és kolbászkészítő verseny.
- A 187 szeniorúszó mérete össze tudását a szarvasi gyógyfürdőben.
- A bécsei aerobikbajnokságban a junior csapat aranyérmet és 5. helyezést ért el.
- Néptáncosok családi hétvégeje a Művelődési Házban.
- Az Országos Kupa Mezőhegyesen a szarvasi taekwondosoknak éremesít hozott.
28. Anga Sterrenberg festménykiállítása a Múzeumban.
- A mezőgazdasági vízhasználat jelene és jövője – vitafórum a HAKI-ban.

November

01. Ünnepi Isteniszteletek és temetői áhítat a Halottak Napján.
- A vidékfejlesztésben új távlatok – megalakult a MN Vidéki Hálózata.
03. Egykorú gimnáziumi tanárok emlékhelyének avatása az Ótemetőben.
- Príma Primisszima Díjra jelölték Melis György operaénekest.
- Junior Príma Díjas lett Komlovszky-Szvet Tamás a képzőművész-, Hámori Gabriella színház- és filmművészeti kategóriában.
05. A HAKI-ba látogatott India magyarországi nagykövete.
06. Közművelődés határok nélkül. Békési, Arad megyei és vajdasági közművelődési szakemberek határ menti találkozója.
- A pedagógiai innovációról szóló a TSF PFK tudománynapi rendezvénye.
- 06–07. III. Nemzetiségi Színházi Szakmai Napok Szarvason.
- Pályaválasztási kiállításon vettek részt a szakközépiskolák.
09. Ünnepi Istenisztelet Luther Márton születésének évfordulóján az Újtemplomban.
10. Könyvtárhelyszámítási verseny a Vajda Péter Gimnáziumban.
- Regionális Hulladéklerakó Beruházási Munkacsoport ülése.
11. Olvasáspedagógiai konferencia a TSF Pedagógiai Karán.
12. A Magyar Tudomány ünnepe.
13. Együttes testületi ülés Békésszentandrással.

- Nyitott Könyvtár: Jan Süli főkonzul előadása Szlovákia történetéről a gimnáziumban.
- Mesék Mátyás királyról; gyerekszínházi előadás a Művelődési Központban.
- Emlékünnepség Antall József volt miniszterelnök halálának 15. évfordulójára.
- 18. Gul Baba – színházi előadás a Művelődési Házban.
- 20. Testületi ülés téma: I–III. negyedéves gazdálkodás értékelése; a Polgármesteri Hivatal Működési Szabályzatának módosítása; a hulladék-kezelés rendeletének módosítása; közterület használatának szabályozása, és használati díjának módosítása; a vásárrendelezésről és a piactartásról szóló rendelet módosítása; háziorvosi körzetekről szóló rendelet módosítása; rendeletmódosítás a gépjármű-váratkozóhelyek építéséről és megváltásáról; a temetőkről és temetkezési tevékenységről; beszámoló a köztemetők fenntartásáról és vízkár-elhárítási intézkedés véghajtásáról; bejelentések.
- 21. Szociális munkások napja.
- Gólyabál az Árpádban.
- A kínai Wuxi testvérvárosi találkozóra hívta városunkat.
- 22. A SKI karate viadalon bajnoki címek; összetettben harmadik a szarvasi csapat.
- Kajak-kenus olimpikonok jártak városunkban.
- 21-23. Szlovák Színházi Találkozó a Művelődési Központban.
- 27. Rendkívüli testületi ülés.
  - Író olvasó találkozó – Szarvas István és Babák Mihály a Nyitott Könyvtár vendégei.
  - V. Szarvasi Rehabilitációs Nap.
  - Emlékiállítás 1918–2008 az Újtemplomi Evangélilus Egyházközség iskolájában.
- 29. A Tessedik Táncegyüttes ötödször is Kiválóan minősült címet kapott.
- 30. Adventi fények a városban.
- Betlehem a Napraforgó Alkotóházban.

December

- 01-04. Nyílt hétfő a Fő Téri iskolában.
- 03. Kakaókoncert.
- 04. II: Nemzetközi Kertész és Kertbarát Konferencia az Aranyszarvasban.
- 05. A Vajda Péter Gimnázium szalagavatója a Sportcsarnokban.
- Novák István építész Príma Primissima Díjas.
- 06. Ifjúsági találkozó az Újtemplomnál.
  - A SZUSE a Mikulás-kupa úszóversenyen arany, ezüst- és bronzérmeket nyertek a szarvasiak.
- 5-6. Magyarországi Szlovák Néptáncoktatók Találkozója.
- 07. A Szarvasi Kamarazene kar Adventi hangversenye a Művelődési Házban.
- Aerobikosok évvároja Makón, a Magyar Kupa B- kategóriás döntőjén.
- 09. Zongora táncsakai bemutató.
- 11. Rendkívüli testületi ülés.
  - Civil szervezeteknek adott számot az Arborétum igazgatója az eltelt év változásairól.
  - Fő Téri Iskola: Nagyszülők Napja.
- 12. A 40 éves Tessedik Táncegyüttes – ünnepi műsor.
- Karácsonyi Jótékonytársi Vásár megnyitója a Művelődési Házban.
- Thai masszázs-szalon megnyitása a Gyógyfürdőben.
- 12-13. 24 órás úszás a Gyógyfürdőben.
- 13. A Székely Mihály Szakképző szalagavató ünnepsége a Művelődési Házban.
- Mozgáskorlátozottak karácsonyi ünnepsége.
- 14. Antall József-emlékünnepség.
- 16. Társastánc-bemutató.
- 17. A Szlovák Iskola karácsonyi műsora.

18. A testületi ülés témái: a 2008. évi költségvetés módosítása; tájékoztatás a helyi adóról; beszámoló az Állattenyésztési és Legelőkísérleti Telep 2008. évi gazdálkodásáról; a Képviselő-testület 2009. I. félévi munkaterve.
- A Chován Kálmán Művészeti Alapiskola évzáró hangversenye.
19. Adventi hangverseny a Szentegyházi Gyermek filharmonia előadásában.
20. A Szarvasi Öregdiákok Baráti Körének ünnepi közgyűlése.
- 19-20. A Benka Gyula- és a Fő Téri Iskola karácsonyi műsora.
- 24-25. Ünnepi istentiszteletek.
28. Szarvasi Fúvósok évbúcsúztató koncertje a Művelődési Házban.
- A Szarvas Band fellépése.
- A legnagyobb adózók fogadása.
- 28-31. Ünnepi istentiszteletek.
- Szilveszteri futás a Fő téren.

Forrás: Szarvas és Vidéke. **Adatközlők:** Polgármesteri Hivatal Titkársága; Vajda Péter Művelődési Központ, Városi Könyvtár, Habitat Szarvasi Szervezete.

Kutas Ferenc felvétele

A Letelepedési Emlékkő

A 23. szám munkatársai

Árvai Pál	ny. iskolaigazgató
Deme Zoltán	ev. lelkész
Hanyecz Katalin dr.	az Arborétum igazgatója
†Korim János	ny. főiskolai adjunktus
K. Szarka Judit	ny. középiskolai tanár
Kutas Ferenc dr.	ny. középiskolai tanár, szerkesztő
Lipcsei Imre dr.	főiskolai docens
Mihaleczná Kovács Mária	kistérségi irodavezető
Molitorisz Pál dr.	ny. városi vezető ügyész
Rágynanszky István kollégiumvezető	
Reszkető Péter dr.	ny. főiskolai docens
Sebestyén Istvánné dr.	ny. intézeti docens
Szászné Medvegy Veronika	néptáncpedagógus
Tatai László	a SZVID felelős szerkesztője
Tímár Jánosné dr.	ny. könyvtáros
Tóth Tamás	természetvédelmi ökológus
Tóthné Lipták Erzsébet	intézményegység-vezető
Varsányi Gyula	ny. üzletvezető

Szlovák nyelvi lektor

Szvák Mihályné

Az Iskolatörténet c. fejezet szakmai lektorai

Dr. Mészárosné Verók Mária
Molnár Béla

Tipográfia:

Dr. Kutas Ferenc

Technikai munkatársak

Bohák Dóra Védőné Gráfik Erzsébet

Fotó

Babák Zoltán	Keserű Zsuzsa
Bakula és Rácz	Liska Tamás
Kutas Ferenc	Tatai László

archív fotók

A Szarvasi Krónika Alapítvány Kuratórium

Dr. Demeter László fürdőigazgató, a Kuratórium elnöke
Földesi Zoltán országgyűlési képviselő, közművelődési szakértő
Kiszely Mihály alpolgármester, gazdasági szakértő
Dr. Kutas Ferenc ny. tanár, szerkesztő, a Kuratórium ügyvezetője
Tusjak Lászlóné könyvtáros, adminisztrációs szakértő

A 22. szám megjelenéséhez adójuk egy százalékával hozzájárultak

Kutas Béla Szeged, Dr. Kutas Ferenc Szarvas, ifj. Kutas Ferenc Szarvas, Dr. Lipcsei Imre Szarvas, Petneházi Andrea Szarvas, Regős Mátyás Szarvas, és mindenki, akiknek neve nem jutott a szerkesztőség tudomására.

Egyeszeri támogatást nyújtottak

Informatikai Kft., Kálmán Attiláné, Dr. Kutas Ferenc, Litauszky György, Molnár Andrásné, Paraszt Attiláné, dr. Tímár Jánosné Szarvas.

Munkánkat hírközléssel segítették

Szarvas és Vidéke, Körös Tv

A címlapon

Tessedik Sámuel *A Paraszt ember Magyarországban* (1784–1786) c. művének falurendezi tervezetéhez készült címer látható. Tessedik reformgondolatainak foglalata. Képi része az egykor szarvasi parasztnép mezei foglalatosságait és az akkori szerszámokat ábrázolja. A felső, latin idézet fordítása: "Imádkozzá, de dolgozzál, s az Isten is megsegít." Az alsó felirat magyarul: "Az embert gyermekkorától kezdve kell hozzászoktatni a tanuláshoz: ilyenformán folyamatosan gyarapítja ismereteit, s nemesebbé és szelidebbé válik az erkölcsé."

Tartalom

Jelenidőben

Tatai László: A Krónika krónikája	4
Az ünnep pillanatai (<i>Szerkesztette: Dr. Kutas Ferenc</i>).....	6
Kitüntetettek (<i>Szerkesztette: Dr. Kutas Ferenc</i>)	11
Mihaleczné Kovács Mária: Szobor született.....	23
Szászné Medvegy Veronika: A szarvasi Tessedik Táncegyüttes.....	25
Dr. Kutas Ferenc: Messziről érkezett; Dr. Németh Sándorné.....	37
Dr. Hanyecz Katalin–Tóth Tamás: Az Erzsébet-liget története 1. rész	46

Iskolatörténet

Dr. Kutas F.–Rágynanszky I.–Tóthná Lipták E.: A 200 éves gimn. utolsó önálló évei	54
Árvai Pál: A Tessedik Sámuel Szakmunkásképző Iskola	90
Deme Zoltán: Az Újtemplomi Ev. Egyházközsg Ev. Ált. Iskolájának története.....	93

Múltunkat idézve

Dr. Timár Jánosné: A Vajda Péter Gimnázium nagykönyvtárának kincsei 4. rész	98
Dr. Sebestyén Istvánné: Keresztnévadási szokások Szarvason 3. rész	102
Korim János: Örménykút és Kardos földrajzi nevei, 6. rész.....	108

Elődeink életéből

Summásélet 1939–1945:

I. Gyekiczkki János emlékei (<i>Szerk.: K. Szarka Judit</i>)	114
II. Hruska Jánosné Szujó Veronika emlékei (<i>Szerk.: K. Szarka Judit</i>)	119
Varsányi Gyula: Forog a korong	127

In memoriam

Korim János halálára (<i>Dr. Molitorisz Pál</i>)	136
Szűcs Gyula 1917–2007 (<i>Dr. Kutas Ferenc</i>).....	137
Kutas György 1917–2005 (<i>Dr. Kutas Ferenc</i>)	138
Kersztszrski Ida 1974–2004 (<i>Dr. Kutas Ferenc</i>).....	138

Szemle

Dr. Molitorisz Pál: Réthy László pályája és költészete (<i>Dr. Kutas Ferenc</i>)	140
Recenziók a Nyúlzugról (<i>Válogatott recenziók Hartay Csaba verseskötetéről</i>).....	143
Diskurzus – tanulmánykötet (<i>Dr. Lipcsei Imre</i>)	146
Szilvássy László: Válogatott helytörténeti írások (<i>Dr. Reszkető Péter</i>)	147
Turcsányi Lajos: Hajónapló; versek és prózai írások (<i>Dr. Reszkető Péter</i>)	149
Agrártörténeti füzetek 14–15. szám (<i>Dr. Reszkető Péter</i>)	151
Agrártörténeti füzetek 16–17. szám (<i>Dr. Reszkető Péter</i>)	153
Szarvason történt 2008-ban (<i>K. Szarka Judit</i>)	155